

Prag tolerancije

Tragična smrt francuskog građanina Bricea Tatona gubitak je koji je pogodio njegovu obitelj, njegovu državu Francusku, ali je snažno pogodio i Srbiju, kaže ministar za ljudska i manjinska prava Svetozar Čipčić ističući kako je Srbija odlučna obračunati se s nasiljem i netolerancijom na jasan i definitivni način. Predsjednik Srbije Boris Tadić izjavio je kako će država najžešće reagirati povodom smrti francuskog navijača, a na teritoriju Beograda gradonačelnik Dragan Đilas proglasio je dan žalosti.

Povodom ovog ubojstva oštire osude i poruke da nasilje u Srbiji mora biti suzbijeno i iskorijenjeno uputile su političke stranke i političari, ističući kako ovo ubojstvo, kao i drugi nasilni incidenti prema stranim državljanima koji su se događali posljednjih dana, u svijet šalju ružnu sliku o Srbiji. Mnogi pri tome, s pravom, ističu kako ovi ekscesi ne odražavaju dominantno raspoloženje u Srbiji, jer nasilnika i ekscesa ima u svim zemljama. Međutim, ono što i dalje zabrinjava, osobito one koji su različiti po nekoj osnovi, koji su manjina, koji su drugačiji, jest prag tolerancije javnosti u Srbiji na nasilje koji je, pokazalo se, veoma visok i pri tome selektivan. Je li bila potrebna smrt jednoga stranog državljanina da se javnost pokrene? I, je li u žestini reagiranja političara ulogu imalo i državljanstvo ubijenog mladića?

Nedavno su se u Zrenjaninu s jednog javnog skupa čule prijetnje upućene hrvatskim građanima, bivšim logorašima, koji su najavili dolazak kako bi obilježili mjesta stradanja u logorima Stajićevo i Begejci. U ovome slučaju nije se podigla cijela javnost kako bi osudila ove prijetnje i očitovala se o inicijativi Udruge pravnik »Vukovar 1991« da se obilježe mjesta stradanja ljudi i izrazi pijetet prema svim žrtvama, bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost. Javnost je u ovom slučaju ostala nijema, čak i na najave fizičkih sukoba, a na Ministarstvu unutarnjih poslova Srbije ostalo je da donese konačnu odluku o inicijativi za održavanje skupa hrvatskih logoraša. Znači li šutnja odobravanje i hoće li se i ovoga puta pokazati da država nema monopol nad primjenom nasilnih sredstava u održavanju ustavnog poretka, već to pravo imaju i drugi u postizanju svojih ciljeva? Do srijede, kad zatvaramo naš tjednik, to se još nije znalo.

J. D.

SADRŽAJ

AKTUALNO

U Beogradu održana regionalna konferencija o suzbijanju organiziranog kriminala

KRIMINALCI ODRŽALI »BRATSTVO«, PRAVOSUĐU NEDOSTAJE »JEDINSTVO«.....6

Ministar Svetozar Čipčić razgovarao s predsjednicima manjinskih nacionalnih vijeća

PRVI KORACI U PRIPREMI IZBORA.....7

TEMA

Obilježavanje logora u Stajićevu i Begejcima podgrijalo ionako vruću jesen

RATNI INVALIDI ODBIJAJU RUKU POMIRENJA.....10-11

Iskustva Hrvatske u ostvarivanju manjinskih prava, u kontekstu europskih integracija

PROBLEMA IMA, ALI SE RJEŠAVAJU.....15-16

INTERVJU

Zoltán Jeges, pokrajinski tajnik za obrazovanje

NOVI ZAKONI – NOVA ODGOVORNOST ZA NACIONALNA VIJEĆA.....12-13

SUBOTICA

Proizvodnja svinjskog mesa – danas unosno, sutra tko zna kako

PODRŽATI PROIZVOĐAČE U KRIZNIM SITUACIJAMA....18-19

DOPISNICI

János Sztrikovity, župnik župe Imena Marijina u Novom Sadu

ARHITEKTONSKI DRAGULJ U SREDIŠTU GRADA.....23

Skup članova devet društava iz Republike Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Srbije

GUPČEVI U RUMI.....25

REPORTAŽA

U Subotici održan deveti po redu Festival bunjevački pisama

SJEČAŠ LI SE.....28-29

KULTURA

Održana likovna kolonija »Sonta 2009.«

NA OBALI NAMREŠKANOG DUNAVA.....32

SPORT

Još jedno vrijeđanje nogometaša sončanskog Dinama

UTAKMICA NA RUBU PREKIDA.....44

U BEOGRADU ODRŽANA REGIONALNA KONFERENCIJA O SUZBIJANJU ORGANIZIRANOG KRIMINALA

Kriminalci održali »bratstvo«, pravosuđu nedostaje »jedinstvo«

Akteri međunarodnog kriminala odavno su svoje aktivnosti »izvezli« izvan granica i nisu opterećeni nacionalnim, političkim niti vjerskim opredjeljenjima

»Organizirani kriminal postao je međunarodno svjetsko pitanje, a taj se problem ne odnosi samo na zapadni Balkan, mada na tom području ima posebnu težinu i mogao bi ugroziti stabilnost u regiji i integracije u EU«, konstatirao je Jacques Barrot, potpredsjednik Europske komisije za pitanja pravde, slobode i sigurnosti, na regionalnoj ministarskoj konferenciji o organiziranom kriminalu, održanoj u Beogradu.

Na ovom skupu, čija je tema bila »Suočavanje s izazovima organiziranog kriminala i teškim kaznenim djelima na području zapadnog Balkana«, sudjelovali su ministri pravosuđa, policije i tužiteljstava 16 zemalja regije, kao i predstavnici država članica EU. Barrot je ukazao da kriminal stalno evoluira i prilagođava se nacionalnim uvjetima. »Moramo se suočiti s povećanjem broja zemalja pogođenim organiziranim kriminalom«, rekao je on. Ukazujući na to da organizirani kriminal obuhvaća trgovinu narkoticima, organima, ljudskim bićima, ilegalnu imigraciju, te da se novac koji se tako pribavlja koristi za daljnje kriminalne aktivnosti, Barrot je naveo podatke da je samo prošle godine preko Balkana prokrijumčareno 100 tona heroína, vrijednog 416 milijuna eura. Kao najveće izazove, on je naveo cyber kriminal, trgovinu ljudima i ekonomski kriminal, uključujući korupciju koja olakšava nelegalne aktivnosti i sprječava provođenje zakona, zbog čega je potrebno osnažiti mehanizme protiv korupcije.

Vlade zemalja iz regije moraju preuzeti odgovornost u borbi protiv organiziranog kriminala, jer

građani očekuju odlučan odgovor – smatra potpredsjednik Europske komisije.

Akteri međunarodnog kriminala odavno su svoje aktivnosti »izvezli« izvan granica i nisu opterećeni nacionalnim, političkim niti vjerskim opredjeljenjima. Svjedoči

Djelo mafije: očevid na mjestu ubojstva Ive Pukanića

o tome i činjenica da su za vrijeme ratnih sukoba na teritoriju ex SFRJ kriminalne grupe veoma uspješno surađivale, posebno u trgovini oružja i narkotika, upozorio je srbijanski specijalni tužitelj za organizirani kriminal Miljko Radosavljević. U kriminalnom podzemlju, ilustrirao je on, »bratstvo i jedinstvo još postoji, a bivša Jugoslavija još se nije raspal«.

Predsjednik Srbije Boris Tadić smatra kako je najmanji problem »kada se organizirani kriminal nalazi s druge strane granice, a najveći kada se implementira u same strukture države«. Sadašnji trenutak iznimno je važan za podizanje efikasnosti u borbi protiv kriminal-

nih grupa svih država i suradnju na prostoru čitave Europe. »Takva suradnja nije moguća bez perspektive integracije u EU svih zemalja i ako obavještajne grupe i sigurnosni sustavi tih zemalja ne surađuju«, naveo je Tadić.

Sve u svemu, kao neuralgične točke zajedničke borbe protiv transnacionalnog kriminala, bar što se tiče bivših republika negdašnje

SFRJ, na skupu u Beogradu spomenute su: problem osoba s više državljanstava, jer ih države ne mogu izručiti, paralelne istrage, inkorporacija kriminogenih grupa u političke, odnosno vlastodržačke krugove, nejednake reforme pravosuđa... Zato je, unatoč uznapredovalo suradnji posljednjih godina, razmjeni informacija, ustupanju kaznenih postupaka, ostalo još mnogo prostora za efikasniju zajedničku borbu protiv balkanskih mafijaša. Primjerice, formiranje zajedničkih istražiteljskih timova i promjene u zakonodavstvima, koje bi omogućile izručenja. Ipak, suradnja između istražnih i pravosudnih tijela Srbije i Hrvatske, koja je rezultirala, primjerice, uhićenjem i pokretanjem sudskog postupka u slučaju ubojstva hrvatskog novinara Ive Pukanića, pokazala je koliko je značajno regionalno »zbijanje redova« u raskrinkavanju, osudi i kažnjavanju zločina i zločinaca.

U zajedničkoj izjavi nakon beogradske konferencije njeni su se sudionici složili, pokraj ostalog, da treba bolje iskoristiti postojeće mehanizme za prevenciju i borbu protiv organiziranog kriminala, poticati međusobnu suradnju i poboljšati zakonske okvire te pužiti jaku potporu onima koji rade ovaj težak posao.

Bojana Oprijan Ilić

IVAN ŠIMONOVIĆ: BILATERALNOM SURADNjom POSTIŽU SE BRŽI REZULTATI

Hrvatski ministar pravosuđa Ivan Šimonović izjavio je kako je na konferenciji u Beogradu sasvim sigurno identificiran napredak u postignutoj suradnji, ali da je neophodna još bliža međudržavna i međuagencijska suradnja radi učinkovitijih rezultata. On smatra kako je važna multilateralna, ali i bilateralna suradnja uz odgovarajuće pravne okvire. Šimonović je suradnju Srbije i Hrvatske na ovom planu ocijenio uspješnom između policija i tužiteljstava, kao i ministarstava pravosuđa, no, smatra da ima mjesta i za daljnji napredak.

ANA TOMANOVA-MAKANOVA POZVALA PRIPADNIKE MANJINA DA SE SLOBODNO UPISUJU U POSEBNE BIRAČKE POPISE

Neposredni izbori daju veći legitimitet

Predsjednica Nacionalnog vijeća slovačke nacionalne manjine Ana Tomanova-Makanova pozvala je pripadnike etničkih zajednica da iskoriste svoje zakonsko pravo i bez straha se upišu u posebne biračke popise koji su potrebni za buduće izbore članova nacionalnih vijeća manjina, ukoliko se ti izbori provode po izravnom sustavu glasanja

za ime i prezime. Naime, te je izbore po nedavno donesenom Zakonu o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina moguće održati i posrednim glasovanjem (elektorski sustav), ali Ana Tomanova-Makanova smatra kako su ipak neposredni izbori više demokratski i daju pun legitimitet izabranim članovima vijeća.

Ona je za novosadski Dnevnik navela kako kod nekih pripadnika nacionalnih zajednica još postoji strah od izjašnjavanja, ali, kako je rekla, ljudima treba objasniti da ako se već izjašnjavaju kao pripadnici etničkih zajednica na popisu stanovništva, onda nikakav strah ne treba biti izgovor da to ne učine i kada su u pitanju posebni birački popisi za izbor vlastitih nacionalnih vijeća.

OBOLJELI OD MULTIPLE SKLEROZE IZ RIJEKE I SJEVERNOG BANATA POTPISALI POVELJU O BRATIMLJENJU

»I mi možemo biti most suradnje dvaju naroda«

Društva multiple skleroze Primorsko-goranske županije i Sjeverno-banatskog okruga potpisali su u utorak navečer u Novom Kneževcu Povelju o bratimljenju.

»Naša suradnja temeljit će se na zajedničkom pisanju projekata, terapijskim i sportskim aktivnostima, organiziranju radionica različitoga tipa«, izjavila je u ovome povodu predsjednica Udruge oboljelih od multiple skleroze Sjeverno-banatskog okruga *Slavica Zorić*.

Na svečanost potpisivanja Povelje o bratimljenju dvaju društava doputovalo je 15-ak oboljelih iz Rijeke, za koje su domaćini pripremili bogat trodnevni sportsko-turistički program. Planiran je turnir u šahu i pikadu, posjet banji u Kanjiži gdje će biti održano predavanje »Što je novo u liječenju multiple skleroze«. Prvog listopada za goste je predviđen obilazak Palića.

Dr. Vladimir Komparić i Slavica Zorić

»Cilj nam je zbližiti ljude, međusobno se posjećivati, razmjenjivati iskustva, sve u nadi da ćemo lakše podnijeti teškoće koje nam bolest zadaje«, navodi predsjednik Primorsko-goranske županije dr. *Vladimir Komparić*.

»U ovu suradnju oboljelih od multiple skleroze«, dodaje *Slavica Zorić*, »uključit ćemo i naše lokalne samouprave, gospodarstvenike, sportska i kulturna društva. Želja nam je da mi, oboljeli budemo spona između dvaju naroda, dviju država.«

Osim povelje o bratimljenju predsjednici dvaju društava popisali su i dokument o zajedničkom apliciranju na natječaje EU kojim se žele osigurati bolji uvjeti za život oboljelih u ovim dvjema regijama Hrvatske i Srbije.

Potpisivanje povelje i početak suradnje dvaju društava iz Hrvatske i Vojvodine pozdravili su generalna konzulica Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici *Ljerka Alajbeg* i predsjednik Općine Novi Kneževac *Dragan Babić*.

J. S.

MINISTAR SVETOZAR ČIPLIĆ RAZGOVARAO S PREDSEDNICIMA MANJINSKIH NACIONALNIH VIJEĆA

Prvi koraci u pripremi izbora

Izbor pristupa formiranju posebnog biračkog popisa nacionalnih manjina, što je predviđeno novim zakonom o nacionalnim vijećima, bio je okosnica razgovora na prvom radnom sastanku posvećenom ovoj temi u

Hrvatskom nacionalnom vijeću, u utorak 29. rujna. Predsjednik HNV-a *Branko Horvat*, koji je tog dana, skupa s drugim predsjednicima nacionalnih vijeća nazočio sastanku s ministrom za ljudska i manjinska prava *Svetozarom Čiplicem*, pozvao je nazočne na otvoreni razgovor o izborima koji slijede i o tome koji pristup izabrati. Naime, novi zakon predviđa da se manjine same opredijele koji način izbora žele, izravno ili putem elektora, a opredjeljivanje za izravne izbore podrazumijeva formiranje posebnog biračkog popisa, rekao je dr. *Slaven Bačić*.

»HNV-u predstoji vrlo brzo sjednica s obzirom da moramo uime nacionalnog vijeća osmisliti kojim pristupom i programom ćemo ići u pripremu za izbore. Danas je bio prvi radni sastanak svih predsjednika nacionalnih vijeća s ministrom Čiplicem, na kojem smo razgovarali o određenim dvojabama koje proistječu iz zakona i koje će biti vrlo brzo uređene podzakonskim aktima. Dobili smo mapu okvirnih termina kao i koje će se procedure primijeniti kako bismo negdje u svibnju ili lipnju sljedeće godine organizirali izbore«, rekao je *Branko Horvat* poslije sastanka.

»Zakon propisuje izravne izbore, kao demokratski i široki pristup, kojima prethodi stvaranje biračkog popisa gdje će se svi pripadnici nacionalnih manjina moći dragovoljno prijaviti i samim time sudjelovati u izboru za nacionalna vijeća. Na obrascu koje je napravilo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, svi koji to žele trebaju upisati svoje podatke iz osobne iskaznice i dostaviti resornim punktovima u lokalnim samoupravama. O svim tim detaljima vrlo će brzo izići upute kako će se to provoditi, a u tijeku je i formiranje Središnjeg izbornog povjerenstva«, pojasnio je *Horvat*.

J. D.

DSHV NE PODUPIRE IZJAVE SPLITSKOG GRADONAČELNIKA ŽELJKA KERUMA

Lako je rušiti, teško je graditi

Izjava gradonačelnika Splita *Željka Keruma* je nesmotrena i pripadnici Hrvatske manjinske zajednice, kao ni DSHV, ne podupiru takve izjave, rekao je za program na hrvatskom jeziku Radio Subotice predsjednik DSHV-a *Petar Kuntić*. On podsjeća da je to u posljednje vrijeme retorika na razini istaknutih hrvatskih i srbijanskih političara koja ne pridonosi boljitku i uspostavljanju novih veza između Beograda i Zagreba.

»U svakom slučaju, jako puno treba raditi da bi se uspostavile pokidane veze, a jako lako je sve to urušiti. Jedan od načina urušavanja je bila i ova nesmotrena izjava gospodina Keruma. Naravno da mi, pripadnici manjinske zajednice, ne podupiremo takve izjave jer one u konačnici ni nama ne odgovaraju, kao ni aktualnoj vlasti u Republici Hrvatskoj. Smatram da je ta nesmotrena izjava dana u afektu tijekom emisije u kojoj je gostovao, ali da je tako dao i poruku svom biračkom tijelu. Međutim, obnašajući tako veliku dužnost kakva je ona gradonačelnika trećeg po veličini grada u Hrvatskoj, takvo što mu se ne bi smjelo dogoditi. Prema tome, DSHV ne podupire izjave ovakve vrste i u svakom slučaju podupire neku drugu politiku i neka druga razmišljanja i viđenja kakvi trebaju biti odnosi u budućnosti.«

Petar Kuntić također smatra da će 15. listopada kada bude održana 3. sjednica Mješovitog međuvladinog mješovitog povjerenstva u Beogradu, između Republike Hrvatske i Republike Srbije, poslije tri godine zastoja, mnoga pitanja biti pokrenuta, a neka možda i riješena.

SRBIJANSKO IZASLANSTVO U MINISTARSTVU OBRAZOVANJA REPUBLIKE HRVATSKE

Zanimanje za srednjoškolski sustav u susjedstvu

Izaslanstvo stručnog tima Ministarstva prosvjete i Nacionalnog prosvjetnog savjeta Srbije boravi u Zagrebu od 30. rujna do 2. listopada, piše zagrebački *Vjesnik*. Razlog posjeta sedamnaesteročlane ekipe je zanimanje za hrvatski srednjoškolski sustav, posebice za državnu maturu.

KARDINAL JOSIP BOZANIĆ I 400 KATOLIČKIH SVEĆENIKA U JASENOVCU

»U Jasenovcu čovjek, otvoren istini, osjeća duboku bol!«

»Na temelju rasne ili klasne ideologije, na temelju diskriminacije nečijega podrijetla ili vjere, na temelju protubojstva koje ne prihvaća istinu da su svi ljudi Božja stvorenja jednakoga dostojanstva, ne može se graditi sreća pojedinca ni naroda« *

»Žrtve jasenovačkog logora bit će poštovane kada im se pristupi s poštovanjem, koje se očituje i u brizi za istinitim i cjelovitim popisom žrtava – do mjere da ne budu instrument ničijih političkih zabluda i manipulacija.«

»Ovdje, u Jasenovcu, osjećamo duboku bol zbog svih žrtava, a posebno zbog onih koji su ovdje trpjeli i bili ubijeni od strane pripadnika hrvatskoga naroda, a još više od strane pripadnika Katoličkoj crkvi« – nedvojbeno jasnu i kristalno čistu poruku uputio je zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić, okružen trojicom svojih pomoćnih biskupa: dr. Valentinom Pozaićem, dr. Ivanom Šaškom i Vladom Košićem, te s oko 400 redovničkih i biskupijskih svećenika iz Zagrebačke nadbiskupije, u prepunoj župnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije i sv. Nikole u Jasenovcu u četvrtak, 24. rujna. Tu je poruku kardinal Bozanić izgovorio u propovijedi tijekom ovogodišnjeg hodočašća svećenika Zagrebačke nadbiskupije.

SPOMEN NA GUBITAK NAJBЛИŽIH

U nastavku je istaknuo: »Iako prepoznajemo grijeh onih koji su nedostojno nosili katoličko ime, Katolička crkva nikada u tome i takvim zločinima nije sudjelovala, niti ih je podupirala. Štoviše, iako neki žele Crkvi pripisivati propust 'nečinjenja', toliko je pokazatelj kako su se predstavnici Crkve i njezini vjernici na razne načine u teška vremena protivili nečovječnoj ideologiji, koja je bila usmjerena prema drugomu čovjeku, a osobito prema pripadnicima židovskoga i srpskoga naroda, prema Romima, ali i političkim neistomišljenicima iz hrvatskoga naroda.

Imena žrtava, njihovi životi, njihov osobni hod kroz tamu jasenovačkog logora, obvezuju nas na traženje istine. Oni vaze za tom istinom, jer samo nas istina vodi prema onome od čega čovjek živi – do ljubavi... Nalazimo se na mjestu koje nije obilježeno samo jednom stranicom povijesti u kojoj se očitovalo zlo, zločin i ponajprije grijeh, nego je bezbožnost s ovoga mjesta željela širiti zlo do neslučenih razmjera, produžujući ruku laži sve do naših dana... U Jasenovcu čovjek, otvoren istini, osjeća duboku bol koju je prouzročilo nasilje, neprav-

Kardinal Bozanić u Jasenovcu

da i nečovječnost. Ovdje su mnogi suočeni sa spomenom na gubitak svojih najbližih. Ovdje je puno toga neizrecivoga urezano duboko u dušu, ostavljajući neodgovorena ozbiljna pitanja, a u mnogima i zatrovanost mržnjom.«

Kardinal Bozanić je u nastavku s teološkog motrišta protumačio zlo u čovjeku i svijetu:

»Kada se iz osobnoga i društvenoga ozračja odstrani Bog i moralnost, oslonjena na opće dobro i dobro drugoga, kratak je put do želje za vladanjem nad drugima, do porobljavanja i iskorjenjivanja skupina ljudi, pa i čitavih naroda. Na temelju rasne ili klasne ideologije, na temelju diskriminacije nečijega podrijetla ili vjere, na temelju protubojstva koje ne prihvaća istinu da su svi ljudi Božja stvorenja jednakoga dostojanstva, ne može se

graditi sreća pojedinca ni naroda.«

Dotaknuo se i još uvijek kontroverzne historiografske teme o broju jasenovačkih žrtava, koje se kreću od 40.000, koliko je stajalo u optužnici nekadašnjem zagrebačkom nadbiskupu Alojziju Stepincu, do 1.700.000 žrtava, koje su služile generalizirajućoj optužbi o »genocidnosti hrvatskog naroda«:

»Žrtve jasenovačkog logora bit će poštovane kada im se pristupi s poštovanjem, koje se očituje i u brizi za istinitim i cjelovitim popisom žrtava – do mjere da ne budu instrument ničijih političkih zabluda i manipulacija.«

DO KOJE MJERE LJUDI MOGU BITI NELJUDI

U nastavku propovijedi zločine u jasenovačkom logoru stavio je u

kontekst totalitarnih ideologija 20. stoljeća:

»Braćo i sestre, i nacizam, i fašizam, i komunizam su dio hrvatske povijesti, jer je i hrvatsko pučanstvo tijekom dvadesetog stoljeća pogodila tragedija koja je, po riječima sluge Božjega Ivana Pavla II., obilježena trima velikim zlima: fašizmom, nacizmom i komunizmom. Opravdavati jedan totalitarizam, odnosno zataškavati i prešućivati nepravdu koju je nanio, znači unositi trajni nemir u društvo i javnost, jer i povijesna laž je zločin. Pitanja vezana uz Drugi svjetski rat i totalitarni režim dvadesetog stoljeća neće prestati unositi nemir i neprijateljstva u naše društvo dokle god se istom mjerom ne odnosimo prema svim totalitarnim režimima i dok istom mjerom ne bude zagarantiran spomen na sve žrtve... I ovo mjesto jasenovačkog logora je škola u kojoj se spoznaje do koje mjere ljudi mogu biti neljudi. Zlo nije apstraktno, ono je uvijek konkretno, dogodilo se na određenom mjestu i određenim ljudima. Ovdje se ne može ostati ravnodušan prema patnjama nanesenim žrtvama ovoga logora. Ovdje, duboko suosjećajući s nedužnim žrtvama, taj osjećaj patnje čovjeku daje pravo na molitveni krik: Bože, oslobodi nas od zla!

I dok ovdje s kršćanskim pijetetom molimo, sjećajući se žrtava ustaškoga režima, s ovoga mjesta dižemo svoj vapaj i za istinom o žrtvama komunističkoga režima, jer, nažalost, još uvijek se u nas taji, skriva i niječe zločin komunizma učinjen tijekom rata, poraća i sve vrijeme njegove strahovlade. Postavlja se pitanje zašto, i poslije devetnaest godina od demokratskih promjena, još uvijek nema popisa žrtava komunizma, ni dužnih obilježja, niti doličnih spomena? Tko to priječ, tko se tome suprotstavlja? Zašto se kod nas do danas nije poradilo na provedbi Rezolucije Europskog parlamenta o europskoj savjesti i totalitarizmu, od 2. travnja ove godine, u kojoj se jasno obrazlaže kako je pomirenje krajnji cilj otkrivanja i ocjenjivanja zločina počinjenih od strane komunističkih totalitarnih režima?»

»TU SE SUOČAVAMO S OTAJSTVOM ZLA!«

Osvrnuo se na česte optužbe izrečene na račun Katoličke crkve:

»Nismo došli ovamo radi raspravljanja i polemiziranja. Ne dolazimo iznijeti – premda to od nas neki i dalje traže – isprike, opravdanja, očitovanja, neka politička stajališta. Upravo su ona, oslonjena na neistinu, često zagadila istinu. Ipak, dobro je reći da je Crkva uvijek očitovala svoju slobodu od političkih i drugih bezbožnih motiva koji su vodili umove nalogodavaca i ruke krvnika u svim diktaturama, od onih koji su stvarali boljševičke gulage, nacističke i fašističke koncentracijske logore, kao i komunističke kazamate. Crkva je to činila i

nadbiskupije, prije Jasenovca, započelo posjetom prvoj od tri »postaje«, mjesta ljudskih stradanja – Staroj Gradiški, a da je završeno obilaskom Petrinje.

Njih je u Staroj Gradiški dočekao načelnik općine *Velimir Paušić*, koji je u mjesnoj kino dvorani ukratko iznio povijest mjesta, kaznonice i župne crkve. Tom je prigodom zagrebački kanonik i povjesničar dr. *Stjepan Kožul* održao predavanje u kojemu je iznio niz široj javnosti nepoznatih podataka, kao npr. da je među tisućama političkih zatočenika u starogradiškom zatvoru u doba komunističke Jugoslavije bilo i oko 300 katoličkih svećenika logoraša, od kojih su neki u njemu i izdahnuli. Zatim, da je u razdoblju ustaškog režima u jasenovačkom koncentracijskom logoru među desecima

svećenici razgledali su potom zupšenu kaznonicu i nedovršenu spomen-crkvu sv. Mihaela Arkandela, koja se gradi u čast stradalim svećenicima i svim drugim žrtvama starogradiške kaznonice.

»AKO JE MOJ PROTIVNIK... JA NEĆU!«

U Jasenovcu je ispred Muzeja Spomen-područja Jasenovac hodočasnike dočekala ravnateljica *Nataša Jović* sa suradnicima. Nakon razgledanja muzejskog postava kardinal i brojni svećenici upisali su se u Knjigu posjetitelja. Hodočasnička se kolona uputila prema jasenovačkome spomeniku, glasovitom Kamenom cvijetu, ali se zbog poodmaklog vremena zadržala kod makete logora, dvjestotinjak metara prije, gdje je ravnateljica Mataušić pojasnila koji su sve objekti bili u logoru. Posjet je završio molitvom za sve stradale u jasenovačkome logoru i njihovu rodbinu.

U župnoj crkvi u Petrinji slavljen je veličanstvena koncelebrirana liturgija, tijekom koje je kardinal Bozanić u završnoj propovijedi zaključio cjelodnevno svećeničko hodočašće: »Treća postaja našega svećeničkoga hodočašća zaustavlja nas u ovo predvečerje u gradu Petrinji, u župnoj crkvi svetoga Lovre, koja jednostavnošću svoga ureša svjedoči kako i najdublje rane, nanesene zlom, mogu zacije-

nu pobjedu. I doista, pod pepelom, duboko pod ruševinama ove crkve, ostala je zakopana i neuništena snaga ljubavi, koja 'ne pamti zlo; ne raduje se nepravdi, a raduje se istini; sve pokriva, sve vjeruje, svemu se nada, sve podnosi'.«

Podsjetio je i na riječi svojega predhodnika blagopokojnog kardinala *Franje Kuharića*: »Na Lovrenčevo godine 1991., samo mjesec i pol dana prije negoli će ovaj grad pasti u ruke onima koji će ga razoriti, na ovome je mjestu kardinal Franjo Kuharić pred prestrašenim narodom proročkom odlučnošću govorio o snazi ljubavi koja na zlo ne uzvraća zlom. Tada je rekao: 'Ako je moj protivnik spalio moju kuću, ja neću zapaliti njegovu! Ako je razorio moju crkvu, ja neću ni dimuti njegovu, dapače, čuvat ću je. Ako je napustio svoj dom, ja neću ni igle uzeti iz njegova! Ako je ubio moga oca, brata, sestru, ja neću vratiti istom mjerom, nego ću poštovati život njegovoga oca, brata, sina, sestre!'«

Propovijed je kardinal Bozanić završio porukom:

»Trag našega hodočašća, povezujući mjesta stradanja u Staroj Gradiški, u Jasenovcu i na Baniji, nije spomen na zlo, na mržnje i nepravdu. Kontinuitet zla, koji je u ovim povijesnim događajima tako vidljiv, otkriva nam da zlo sije i raspiruje mržnju sve dok ne bude rasvijetljeno Istinom. Gdje se skrivalo i nijekalo zlo, a ubojice i nasil-

činit će, iako je za to plaćala visoku cijenu životima svojih vjernika i predstojnika; iako se na nju nabacivalo blatom bez utemeljenja... Dovoljno je zločinaca pokazalo što može bezumnost i nečovječnost. Nisu u pitanju samo strahote represivnih sustava i vodstva Kraljevine Jugoslavije; niti težnje i strahote Ante Pavelića i ustaša, slijepih privrženika nacionalnoj ideji, čiji je put vodio u vezanje uz ideologiju nacizma i fašizma, daleko od kršćanskih temelja i baštine našega naroda, što je sav hrvatski narod odvelo u tragediju patnje i poniženja. Nije posrijedi ni sama ideološka zaslijepjenost i strahote partizana i komunističkih vlastodržaca pod vodstvom *Josipa Broza Tita*, koji do današnjega dana – pod krinkom antifašizma – ne žele priznati i preuzeti odgovornost za nečovječnost koja ide uz bok s nacističkom. Tu se suočavamo s otajstvom zla!«

Kardinal Bozanić je jasenovačku propovijed zaključio riječima:

»Nismo ovdje da bismo ponovno otvorili rane, nego da bismo u ranama vidjeli novoga čovjeka, preobražena za vječnost, odgovorna za patnje svojih bližnjih.«

TRI POSTAJE LJUDSKOG STRADANJA

Potrebno je reći da je ovogodišnje hodočašće svećenika Zagrebačke

cijskome logoru među desecima tisuća nevinih Srba, Židova, Roma, pa i Hrvata i pripadnika drugih nacionalnosti, ubijeno i sedam svećenika Slovenaca, te da je nadbiskup Štepinac u veljači 1943. jasno u propovijedi rekao: »Ovo je sramotna ljaga i zločin, koji vapije u nebo za osvetom, kao što je sramotna ljaga čitav Jasenovac za Nezavisnu Državu Hrvatsku.« Jednako je tako, govoreći o Petrinji, dr. Kožul podsjetio na podatak da je tijekom Domovinskog rata u njemu poginulo više od 600 civila i 286 hrvatskih branitelja. Predavanje je zaključio porukom i pozivom svećenicima: »Crkva sa svojim pastirima želi prednjačiti u promicanju ispravnih načela i humanih stavova, temeljenih na evanđelju i kršćanstvu, kroz molitvu i čišćenje pamćenja od svake mržnje i želje za osvetom, učeći što je ono što treba pamtit, i čime se treba ponositi. Evanđelje je uvijek svježe i novo, izazovno za svaku generaciju! Kao svećenici, kao 'neprocjenjivi dar za Crkvu i čovječanstvo', dopustimo Isusu da nas osvoji i zagrije, da budemo korektiv našega društva i graditelji svete Hrvatske u srcima i dušama vjernika, da promičemo sve ono što je u izgradnji zajedništva i sloge, u podizanju nade, u promicanju dijaloga, općeg dobra i kršćanskog humanizma!« Kardinal, biskupi i

liti snagom ljubavi koja bezuvjetno prašta. Na mjestu gdje sada stojimo, pod predivnim svodom koji nas podsjeća na raskotu i čistoću neba, prije petnaestak godina stajalo je zgradište na kojemu oganj mržnje i zla nije bio ostavio ni kamena na kamenu. Što nije bilo uništeno plamenom, razrušila je ruka razorne mržnje... Zlo, međutim, koliko god dugo vuklo svoj trag i koliko god bilo snažno, nikada ne slavi konač-

nike proglašavalo herojima, zlo je moglo samo rasti... Koliko li smo puta, braćo i sestre, i sami osjetili da priznanje istine o samome sebi, donosi oslobađajući smiraj i radost duše? Priznati istinu o sebi u ogledalu Istine koja je Bog, donosi milost oprostjenja i nutarnjega mira. Koliko li je onda potrebno zalaganje za istinu i za njezino svjedočenje...«

Tomislav Vuković

Ratni invalidi odbijaju ruku pomirenja

Udruga pravnika »Vukovar 1991« prošle je godine Tužilaštvu za ratne zločine Srbije podnijela tužbu protiv odgovornih za događanja u srpskim logorima, a kakva je njena sudbina i hoće li konačno biti otkrivena cijela istina o ovoj bolnoj temi – trebalo bi pokazati vrijeme. Ako žurimo prema budućnosti, onda bismo što prije trebali raščistiti s prošlošću, ma koliko ona po neke bila bolna.

Najava dolaska državljanina Hrvatske, zatočenih 1991. godine u logorima Stajićevo i Begejci, u okolini Zrenjanina, izazvala je oštre reakcije desničarskih organizacija i udruga ratnih vojnih invalida Srbije. Posljednjih su se dana mogle čuti i prijeteće poruke i upozorenja kako će bivši hrvatski logoraši fizički biti spriječeni da 3. listopada u Stajićevo i Begejcima postave spomen-obilježja u znak sjećanja na sve žrtve u tim mjestima.

Na prosvjednom mitingu, održanom prošlog vikenda u Zrenjaninu, predsjednik Udruženja ratnih vojnih invalida iz Kragujevca **Radiša Milivojević** zarobljenike je nazvao

jali logori, napominjući kako su to bili sabirni centri u kojima nije bilo zlostavljanja.

»Valjda nisu očekivali da ih smjestimo u hotel s četiri zvjezdice. Oni su tu ostali vrlo kratko vrijeme. Tadašnji predsjednik Vlade **Milan Panić** ih je oslobodio specijalnim ukazom i svi su otišli kući bez suđenja, a trebalo im je suditi, jer oni su bili ratni zločinci«, kazao je Deretić.

PRIJAM KOD MARTONA

Prašina oko dolaska nekadašnjih hrvatskih zatočenika podigla se sredinom srpnja. Tada je predsjednik Skupštine Grada Zrenjanina i potpredsjednik Lige socijalde-

zarobljenika u logorima u okolici Zrenjanina bio duboko kršćanski.

»Tko sumnja u to, sumnja u postulate po kojima živi suvremena Europa. Nikakvog obećanja pomoći ili podrške u financiranju postavljanja tih ploča s moje strane nije bilo. Samo sam dobio informaciju da će doći u listopadu, saslušao sam njihovu ideju i ujedno im prenio stav da iste takve ploče moraju biti postavljene i u Hrvatskoj, što je prilikom posjeta Zrenjaninu izjavio i veleposlanik Hrvatske u Beogradu **Željko Kuprešak**. Međutim, o tome trebaju voditi računa u Hrvatskoj. Imamo naše dvorište, u naše ime je nešto rađeno i neću da zatvaram oči pred tim, svidjelo se to nekome ili ne«, odgovorio je Marton dodajući, kako ljudi iz Udruge pravnik »Vukovar 1991« nisu zločinci, jer da to jesu, si-gurno im ne bi bilo dopušteno da uđu na teritorij Srbije.

DOLAZIMO U MIRU

Za razliku od ratnih vojnih invalida koji prijete fizičkim obračunom, iz Hrvatske stižu pomirljivi tonovi. Predsjednik Udruge pravnik »Vukovar 1991« **Zoran Šangut**, i sam zatočenik u logoru u Stajićevo, napominje kako bivši zarobljenici dolaze u miru, s iskrenim namjerama. Veli kako im je želja da se procesuiraju oni koji su počinili ratne zločine, kako bi krivica bila individualizirana, a ne da ona bude kolektivna.

»Naš cilj je prvenstveno da dođemo tamo i zapalimo svijeće u ime svih onih koji su ubijeni u tim logorima. Isto tako, želja nam je da podignemo spomen-ploču kao znak sjećanja na ono što se dogodilo i kao upozorenje da se više nikada ne ponovi. Mislio sam da su Jasenovac i Auschwitz posljednje ljudske sramote, ali su se na ovim prostorima dogodili neki drugi logori, u kojima su ljudi zlostavljani i ubijani samo zato što su drugačije mislili, ili su druge nacionalnosti i vjere«, naglasio je Šangut.

On, kao i predstavnici drugih sličnih udruga iz Hrvatske, ostaju pri tvrdnji da je u logorima u Stajićevo i Begejcima bilo zlostav-

ljanja, čak i ubijanja zarobljenika. O tome su u susjednoj republici objavljena i brojna svjedočenja, a neka od njih objedinjena su i u knjizi profesora **Danijela Rehaka**, predsjednika Hrvatskog društva logoraša srpskih koncentracijskih logora (HDLSKL), nazvanog »Putovi pakla kroz srpske koncentracijske logore u 21. stoljeću«. Rehak je, inače, bio zatvoren u logoru u Stajićevo do njegovog zatvaranja 22. prosinca 1991. godine.

ISPOVIJESTI ZATOČENIKA

Kako se navodi u toj knjizi, na salašu u Begejcima nalazila se jedna starija zgrada, površine 50

Sprosvjeda u Zrenjaninu

»ustaškim smradom«, poručujući kako »nisu dobili batine 1991. godine, ali će ih danas dobiti«. Na ovom skupu, čiji je organizator bilo Udruženje ratnih vojnih invalida Srbije svih ratova grada Zrenjanina, mogla su se čuti i negiranja da su na tlu Srbije postojali logori i tvrdnje kako su to bili sabirni centri za pripadnike hrvatskih »paravojnih formacija koje su činile kaznena djela«.

»Što se tiče nekakvog maltretiranja zatvorenika, kako netko želi prikazati, sabirne centre je osiguravala vojna policija JNA koju su činili aktivni vojnici, dakle mladići od 19-20 godina. Za njih reći da su nekoga silovali ili maltretirali bezočna je laž«, poručila je predsjednica zrenjaninske udruge vojnih invalida **Jovanka Pavlović**.

I povjesničar **Jovan Deretić** demantirao je da su u Srbiji posto-

mokrata Vojvodine **Aleksandar Marton** primio predstavnike Udruge pravnik »Vukovar 1991« i podržao ih u ideji da spomen-pločom obilježe Stajićevo i Begejce. Bilo je to dovoljno da se ospe »drvlje i kamenje« po Martonu, a četvero članova Udruženja ratnih vojnih invalida iz Zrenjanina stupilo je čak u štrajk gladu, zahtijevajući Martonovu smjenu. Uz optužbe da »pruža ruku pomirenja ljudima za koje je dokazano da su 1991. godine bili u paravojnim formacijama, mrziteljima Srbije, koji pod svaku cijenu žele obilježiti naš grad, našu otadžbinu, kao zločinačke i genocidne«, ratni invalidi su pozvali tužiteljstvo i Ministarstvo obrane Srbije da reagiraju na Martonov istup.

Odgovarajući na zahtjev za njegovu smjenu, Marton je istaknuo kako je njegov čin prijama bivših

Brojna svjedočenja sakupio u knjigu: Danijel Rehak

puta 10 metara, pod dvostrešnim krovom, građena prije 60-70 godina. Vidjelo se kako je s južne strane dograđeno oko 10 metara nove zgrade. U njoj je bila smještena upravna zgrada logora – prostorije dežurnih policajaca i stražara i dvije male prostorije u kojima su bile smještene žene. Južnije u sredini su dvije male prostorije gdje su brijači šišali zatočenike, a i Međunarodni crveni križ obavljao razgovore sa zatočenicima. S južne strane zgrade bio je ulaz s nekoliko prostorija. U jednoj su bile pohranjene sve oduzete stvari od zatočenika, a u ostalima se izvodilo ispitivanje. Zgrada u kojoj su bili zatočenici bila je veličine 50 puta 10 metara, a visine 3,20 metara. Na betonski pod bila je postavljena slama, prekrivena šatorskim krilima. Objekt je bio u derutnom stanju, sagrađen za uzgoj krupne

stoke. Uz zgradu, opasanu bodljikavom žicom, bili su postavljeni poljski zahodi. Oko logora je postavljeno 10 stupnih svjetiljki, a oko žice su bili stražari. Kod ulaza mitraljesko gnijezdo. Logor u Begejcima otvoren je 1. listopada 1991., a bio je u uporabi do 21. studenog iste godine. Zapovjednik je bio potpukovnik Ž. Čuvari objekta su nemilice tukli hrvatske državljane palicama, kundacima, čizmama, a pojedince su izvodili

još nekoliciinom zatvorenika, da idem kopati kanale. Išli smo do puta prema granici s Rumunijom. Dobili smo krampove, motike i ostali alat i počeli smo kopati kanal za telefon, pokraj ceste. Čuvari su zaustavljali vozila i pokazivali nas kao okorjele ustaše, koljače i crnokošuljaše, na što bi nas razjareni vozači, pa čak i putnici jednog autobusa, udarali i šutali, pljuvali nam u lice i psovali. Kad je pala večer stražari su pitali hoćemo li

su izvođeni van da bi ih premlatili. Zapovjednik konc-logora bio je potpukovnik Ž. Poznata imena mučitelja u logoru su M. B., Lj. Đ., kapetan N. Ž., M. K., Tajči, Rambo, Madar, Brko, kapetan S., Đ. I., kapetan M., S. K., Ž. L., M. K. i Pero.

Zatočenik u Stajićevu *Drago Jelić* ovim rečima je opisao šta se zbilo te 1991. godine. »Negdje oko petnaestog dana od dolaska u logor, ujutro, odmah poslije pjevanja njihove himne, rečeno nam je da svi ostanemo 'mimo', te da odamo počast čovjeku koji je preminuo te noći. Kako se taj nemili događaj zbilo blizu mjesta gdje sam se ja nalazio, dobro sam mogao vidjeti što se tu desilo. Čovjeka pedesetih godina držao je mladić na svojim rukama, gušeći se u bolnom jecanju. Bili su to otac i sin. Tijelo pokojnika bilo je već ukočeno. Umro je još prije ponoći. Njegov sin nikome od stražara to nije smio reći. Temperatura koja je te noći iznosila minus 15 stupnjeva i ledeni beton učinili su da se pokojnikovo tijelo brzo ohladi. Te se noći čovjek smrznuo od prevelike hladnoće. Istog trena po odanoj minuti šutnje, četverica naših iznijeli su ga na vanjsku

stranu izlaznih vrata, tako da nitko od nas, pa niti njegov sin, nije znao gdje su ga odnijeli i pokopali.

Kao i prije smrti tog čovjeka, tako i poslije, ljudi među nama su umirali. Ali, za razliku od tog nesretnika ostali su umirali od zadobivenih udara. Za 33 dana, koliko smo bili u logoru Stajićevo, osim ubijenih, među nama je umrlo devetero ljudi. Više od 20 je ubijeno.«

ISTRAGA U TIJEKU

Sporenja između srpske i hrvatske strane o tome što se događalo prije 18 godina još uvijek traju, a mjerodavne državne institucije u Srbiji uporno prešutkuju detalje ovih slučajeva. Udruga pravnik »Vukovar 1991« prošle godine je Tužilaštvu za ratne zločine Srbije podnijela tužbu protiv odgovornih za događanja u srpskim logorima, a kakva je njena sudbina i hoće li konačno biti otkrivena cijela istina o ovoj bolnoj temi – trebalo bi pokazati vrijeme. Ako žurimo prema budućnosti, onda bismo što prije trebali raščistiti s prošlošću, ma koliko ona po neke bila bolna.

Željko Balaban

Bivši logoraši okupljeni u Udrugi Vukovar 1991.

na ispitivanje i vraćali ih dobro premlaćene. Stalno je u logoru bilo oko 500 zatočenika. Autor knjige navodi i imena i nadimke mučitelja u logoru: V. D., zastavnik I. klase I., D. K., S. S., S. S., potpukovnik Ž., Borko, Vojo, Gugi, Žare, Šeki, Rambo i frizer iz Beograda Ljubo.

Andelko Papak bio je star 40 godina. Putem do logora u Begejcima bio je udaran. U zgradi su ga tukli po čitavom tijelu, nogama, rukama, palicama... Buncao je. Na to bi dolazili policajci, naređivali mu da sjedi u miru, a prije toga ga dobro dotukli. Trajalo je to tako dan-dva, pa su ga policajci počeli i vezivati lisičinama. Privezali su ga za stup. Tako je visio puna dva dana. Potom su mu dopustili da sjedi na bali slame, ali vezanih ruku. On je buncao, policija nije skidala lisičine, već ga je danonoćno cipelarila, čizmama i nogama, gdje su stigli... palicom po glavi... Tek nakon dolaska potpukovnika Ž. s liječnikom, oslobođen je lisičina. Počeo je jesti poslije nekoliko dana.

Šandor Šileš ovim je riječima prepričao događaje u Begejcima: »Oko deset sati u štalu ulazi desetak rezervista i počinju mlatiti pendrecima po nama. Morali smo pjevati 'Ko to kaže, ko to laže Srbija je mala', zatim himnu, a sve vrijeme oko nas je hodao pas. Vojnici na čelu s deseterom Borkom ulazili su sve češće, tukli nas i psovali nam majku ustašku. Svako su nas jutro postrojavali vani kako bismo odavali počast njihovoj zastavi. Jednog sam dana bio određen, s

vode i gurnuli nam glavu u jarak koji smo kopali, nogom nam stali na glavu, vičući 'pijete ustaše'.«

TORTURA PIJANIH POLICAJACA

Logor Stajićevo, navodi profesor Rehak, organizirali su pripadnici Jugoslavenske narodne armije na prostoru poljoprivredne zadruge, to jest farme gdje su čuvana goveda. Logor se sastojao od više zgrada – štala, u koje su, po padu Vukovara, dovoženi stanovnici ovog hrvatskog grada. U početku nije bilo sanitarnog čvora, niti pitke vode, ustvari nije bilo nikakve vode. Poslije dolaska predstavnika Crvenog križa napravljeni su toaleti i postavljen je valov s vodom.

Ljudi su danima sjedili na betonu, vezani žicom ili plastikom, a poslije su im donijeli slamu i deke, pa se moglo i leći. Kroz koncentracijski logor Stajićevo prošlo je oko 3000 ljudi. Od toga je 2000 osoba zadržano u razdoblju od 18. do 21. studenoga 1991. godine. Kada je zatvoren, ostali logoraši odvedeni su u Niš i Srijemsku Mitrovicu.

Tijekom boravka u ovom konc-logoru zatočenici su vođeni na ispitivanja. Do ispitivača vodio ih je vojni policajac i bilo je »normalno« da ih putom udari pendrekom ili čizmom. Prilikom propitivanja batinali su logoraše pendrekom, optužujući ih da su ustaše i zločinci. Potom su ih odvodili u podrum na »preodgoj«. Kada bi ih prebili vraćali su ih na ispitivanje. I noću

Čeka se odluka srbijanskih vlasti

Strasti oko najavljenog dolaska bivših hrvatskih zarobljenika u Stajićevo i Begejce 3. listopada još se uvijek ne smiruju. Nekoliko članova Udruženja ratnih vojnih invalida Srbije svih ratova grada Zrenjanina, iako je prekinulo štrajk gladu, nastavilo je prosvjed zahtijevajući od nadležnih državnih tijela da spriječe postavljanje spomen-ploče na mjestima gdje su se 1991. godine nalazili logori za državljane Hrvatske. S druge strane, iz Udruge pravnik »Vukovar 1991« poručuju kako ne odustaju od svoje namjere, izuzev ukoliko im to ne zabrani država Srbija. »Ministarstvo vanjskih poslova Republike Hrvatske svojim je kolegama u Srbiji uputilo diplomatsku notu povodom našeg dolaska. Ako vaše ministarstvo kaže da možemo, mi ćemo svakako doći. Ako odgovor bude negativan, posjet ćemo odgoditi na neko vrijeme, ali ne odustajemo od naše namjere«, izjavio je za novosadski Dnevnik predsjednik Udruge »Vukovar 1991« Zoran Šangut. U međuvremenu, oglasila se i Hrvatska radio-televizija, najavljujući kako će možda podnijeti tužbu protiv zrenjaninskog Udruženja ratnih vojnih invalida zbog kršenja autorskih prava. Naime, posljednjih dana ova udruga je bespravno umnožavala i dijelila diskove sa snimkom HRT-a, na kojoj je prikazan i predsjednik Skupštine Grada Zrenjanina Aleksandar Marton, koji je svojevremeno podržao ideju bivših logoraša. Ta snimka je, navodno, dokaz da je Marton »izdao srpske interese«, zbog čega ratni vojni invalidi traže njegovu smjenu. »Općenito govoreći, nitko nema pravo javno se koristiti HRT-ovim programskim sadržajem bez posebnog odobrenja, pa niti umnožavati ga i na bilo koji način distribuirati. Koliko znam, Udruženje ratnih vojnih invalida iz Zrenjanina nije od HRT-a zatražilo neko odobrenje niti ga je dobilo. HRT će svakako razmotriti mogućnosti zaštite svog interesa«, rekao je za Dnevnik predstavnik hrvatske državne televizije za odnose s javnošću Janoš Remer.

ZOLTÁN JEGES, POKRAJINSKI TAJNIK ZA OBRAZOVANJE

Novi zakoni – nova odgovornost za nacionalna vijeća

Razgovarao: Davor Bašić Palković

*Hrvatska će zajednica, u suradnji s pokrajinom i ministarstvom, morati sagledati koja joj racionalna forma najviše odgovara da ostvari održivi razvoj zajednice, a da pritom to košta što je moguće manje * Svaka zajednica mora preuzeti veliki dio odgovornosti za sebe, što je i Zakon o nacionalnim vijećima predvidio*

Od listopada 2006. godine, kada je stupio na dužnost pokrajinskog tajnika za obrazovanje i kulturu, dr. Zoltán Jeges je, kako sam ističe, uradio više stvari koje su hrvatskoj zajednici u Vojvodini donijele boljitak u ostvarivanju manjinskih prava. Naime, tijekom njegova mandata pokrajina je donijela odluku o osnutku Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, pokrenuto je srednjoškolsko obrazovanje na hrvatskom jeziku (otvoren je hrvatski odjel u Gimnaziji »Svetozar Marković« u Subotici), te je dana suglasnost za otvorenje odjela osmog razreda na hrvatskom jeziku za učenike koji su dotad nastavu pohađali na srpskom jeziku, čime je zaokružen ciklus hrvatskog osnovnoškolskog obrazovanja u Vojvodini.

Nakon političkih izbora u 2008. godini tajništvo, koje je dotad vodio, razdvaja se na dva dijela, te u srpnju iste godine biva izabran na mjesto tajnika za obrazovanje.

U razgovoru za naš list Zoltán Jeges govori o tome kako bi trebalo rješavati pojedine probleme u nastavi na hrvatskom jeziku, kao

i o novinama što ih u obrazovanje na jezicima nacionalnih manjina donose nedavno usvojeni zakoni.

HR: U nastavi na hrvatskom jeziku postoji stanoviti problem nepostojanja udžbenika, a i oko pitanja uvoza i korištenja udžbenika iz Republike Hrvatske s vremena na vrijeme javljaju se problemi. Kako bi ovaj problem mogao biti riješen?

Hrvatska zajednica ne koristi dovoljno protokol koji je prije dvije godine Hrvatsko nacionalno vijeće potpisalo s izdavačima. Po tom protokolu, Nacionalno-prosvjetni savjet odobrava pet udžbenika, što ih dostavlja HNV-u, koji potom odabere prevoditelja i lektora za hrvatski jezik i te prijevode poslije financira i tiska izdavač. To što jedna zajednica ne koristi mogućnost napraviti vlastite udžbenike i prijevode, nego i dalje inzistira na komotnijoj verziji uvoza udžbenika, to nije problem pokrajinskog tajništva, nego ministarstva. Naime, udžbenici koji se uvoze ne sadrže ista poglavlja kao u ovdašnjem planu i programu, te

nastavnici imaju ogromne probleme u smislu nedostatka određenih lekcija. Smatramo da udžbenike treba što je moguće više prevoditi. Što se tiče udžbenika za predmete koji sadrže nacionalne elemente – povijest, likovna i glazbena kultura, tu zajednica mora učiniti veći napor. Inače, radimo nešto i na tomu da svi udžbenici u srednjoj Europi budu isti, ali to je jedan dalekosežni projekt.

HR: Skupština je nedavno usvojila novi Zakon o udžbenicima i nastavnim sredstvima. Što on donosi u sferi obrazovanja na jezicima nacionalnih manjina?

Po tom zakonu, nacionalne manjine će u potpunosti trebati surađivati preko svojih nacionalnih vijeća. Potpisani protokol s izdavačima će sada dobiti na važnosti, i trebat će napraviti domicilne udžbenike.

HR: Kako ostale nacionalne manjine u pokrajini rješavaju to pitanje?

Oni prevode ovdašnje udžbenike, a republičko ministarstvo i Zavod za udžbenike forsiraju prijevode.

HR: Spomenuti protokol o prijepodu i tiskanju udžbenika, prema mojim informacijama, nacionalna su vijeća potpisala samo s privatnim izdavačima... Jest, ali i Zavod za udžbenike je voljan uraditi prijevode. Ako nacionalna vijeća to budu htjela, mogu organizirati da se takav protokol potpiše s državnim zavodom.

HR: Konkretno, tiska li Zavod za udžbenike i knjige za nastavu na mađarskom jeziku?

Da, i tu nema nikakvih problema.

HR: A što se tiče onoga dijela gradiva koji se odnosi na nacionalno-zavičajni dio neke nacionalne manjine, kakvu on proceduru podrazumijeva?

To gradivo se dostavlja pokrajinskom tajništvu, a pokrajina ga je po predašnjem zakonu trebala dostaviti Zavodu za unapređenje nastave u Beogradu. Sada je to novi zakon promijenio, i sada je gradivo dovoljno dostaviti pokrajinskom Pedagoškom zavodu. Znači, brzina realizacije se u tom smislu povećava.

HR: Što u području obrazovanja donosi novi Zakon o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina i koje ovlasti, po njemu, dobiva pokrajina?

O tomu što će biti ovlasti pokrajine u budućnosti, teško je dati odgovor s obzirom da treba iščekati usvajanje Zakona o nadležnostima AP Vojvodine, koji će možda biti podvrgnut promjenama u republičkoj skupštini. Tek tada će se u potpunosti moći sagledati što su zadaci u obrazovanju. Po novom zakonu,

nacionalna vijeća preuzimaju veliku odgovornost, ona čak mogu utjecati i na izbor ravnatelja u mješovitim školama. Nakon usvajanja, trebat će utvrditi zajedničku platformu s nacionalnim vijećima o pitanju obrazovanja, da bismo sve ono što zakoni omogućuju i sve ono što je prenjeto s ministarstva na pokrajinu najbolje uradili i kako bi obrazovni sustav u Vojvodini najbolje funkcionirao.

HR: Što donosi Zakon o osnovama sustava obrazovanja i odgoja za nastavu na manjinskim jezicima?

Jedna od ključnih stvari u novom zakonu o obrazovanju je da će za izvođenje nastave na manjinskom, pa tako i hrvatskom jeziku, predavač trebati imati licenciju. A to znači da ste se morali školovati na hrvatskom jeziku. Na odluku o tome – tko koliko poznaje jezik – vjerojatno će utjecati i nacionalno vijeće. Dopunskim aktima i uredbama ministarstvo će regulirati taj dio, ostaje samo procedura regulacije koja ovih dana treba početi. Dogovoreno je da to radimo zajedno i u dogovoru s nacionalnim vijećima.

HR: Jedna od glavnih tema ovih dana je racionalizacija školske mreže, najavljena za iduću godinu. Hoće li manjine biti konzultirane u svezi s izradom plana racionalizacije i što one u tom smislu mogu uraditi?

Međunarodni monetarni fond od Srbije traži da racionalizira obrazovanje, ne govoreći o detaljima toga procesa. To je de facto prepušteno državi, a samo je objektivno pokazano gdje eventualno možemo imati neke elemente za racionalizaciju. Ono što je na neki način rezultat suradnje pokrajinskog tajništva s ministarstvom u posljednjih mjesec dana je traženje mogućnosti da izvršimo racionalizaciju s nekim obvezama koje moramo imati. Pokrajinsko tajništvo ne stoji iza stajališta da se ukidaju odjeli, niti da se oni sažimaju. Naše je viđenje da mjesta za racionalizaciju ima u drugim područjima. Naime, zakonom je predviđeno da morate u svakoj školi imati pravnika-knjigovođu. Organiziranjem zajedničkih stručnih službi, kao što je to primjer u Kanjiži ili Bačkoj Topoli, broj nenastavnog osoblja se može smanjiti za 30-ak posto. Drugi element može biti da ravnatelj u manjim školama, gdje nemaju toliko posla,

drže i nastavu. Nadalje, možemo razgovarati i o povećanju broja sati koje nastavnici drže. Umjesto 20 mogli bi držati 22 sata, jer europska zajednica i MMF traže tjednu normu od 24 sata. To je 20 posto uštede u kadru. Zadnji element koji smijemo izvući je ukidanje škola, ukidanje odjela i spajanje odjela, jer to ide na štetu djece. Dakle, ministarstvo prosvjete skupa s pokrajinskim tajništvom, budući da imamo dobru suradnju, radi na tome da u obrazovnom

manje. To je najveća uloga i najveći doprinos koji nacionalno vijeće, sukladno zakonu, može dati.

HR: Ministar obrazovanja Željko Obradović je najavio kako će racionalizacija školstva biti vršena u dogovoru s manjinama...

To je i do sada rađeno. Svi oni pokušaji koji su pokrenuti u cilju racionalizacije nisu išli u suprotnosti s rješenjima za koje ovlaštenje ima pokrajinsko tajništvo. Naime, za otvorenje odjela koji ima manje

Dr. Zoltán Jeges rođen je 1946. godine u Debeljači, općina Kovačica. Na Elektrotehničkom fakultetu u Beogradu, na Odsjeku za energetiku, diplomirao je 1971. godine. Magistrirao je na Tehnološkom fakultetu u Zagrebu 1977. godine. Doktorsku disertaciju obranio je na Elektrotehničkom fakultetu u Beogradu 1986. godine.

Na Sveučilištu u Novom Sadu biran je za zvanja asistenta, docenta i izvanrednog profesora. Na Višoj tehničkoj školi u Subotici biran je za asistenta, predavača i profesora. Objavio je 80 stručnih i znanstvenih radova u domaćim i stranim stručnim časopisima i zbornicima kongresa. Napisao je 20 skripti i uputstava za studente VTŠ na mađarskom i srpskom jeziku. Bio je nositelj više znanstvenih projekata i tema. Projektirao je i realizirao više objekata za gospodarstvo iz oblasti energetike i automatskog upravljanja.

Radio je u Mašinskom elektrotehničkom centru u Subotici, u Službi društvenog knjigovodstva, na Višoj tehničkoj školi u Subotici, na Građevinskom fakultetu u Subotici.

sustavu pronađe sve one postojeće resurse, a da kao zadnje izvlačimo smanjenje broja škola, iako se i to mora uraditi, ali je pitanje – kako i na koji način?

Svaka manjinska zajednica, pa i hrvatska, ubuduće će u suradnji s pokrajinom i ministarstvom morati sagledati koja racionalna forma najviše odgovara zajednici da ostvari održivi razvoj zajednice, a da pritom to košta što je moguće

od 15 učenika, pokrajinski tajnik po Omnibus zakonu 2, ima pravo dati odobrenje. Svako odobrenje koje je pokrajinsko tajništvo dalo, odobrilo je i ministarstvo. Druga je stvar, da su u višim razredima gdje imamo malo – 2, 3 ili 5 učenika, tražili da se skupe odjeli. Mi smo u velikoj mjeri taj problem uspjeli »obraniti«. Primjerice, u školi u Tavankutu po pravilniku koji važi, trebalo je da u nastavi na hrvat-

skom u nižim razredima budu dva kombinirana odjela – prvi i treći, odnosno drugi i četvrti razred. U školi su tražili četiri odjela, a ja sam u razgovoru koji je vođen na razini triju školskih uprava, uspio dogovoriti da se otvore tri odjela. Ono što s ministarstvom razmatramo pedagoški je to, da u budućnosti umjesto četiri učitelja rade tri učitelja s kojima bismo trebali realizirati četverogodišnju nastavu. U malim odjelima nastava iz pojedinih predmeta, kao što su likovni ili tjelesni odgoj, može se držati kombinirano, a one važnije predmete odvojiti za svaku generaciju. Pokrajinsko tajništvo je napravilo pedagošku analizu s kojom ćemo ući još u različite procese, da vidimo što još možemo uraditi, da na taj način podržimo obrazovni sustav, a da to bude što manje na štetu djece.

HR: U vodstvu hrvatske zajednice vlada mišljenje kako nastavi na hrvatskom jeziku, budući da ona traje tek osam godina, treba dodatnih poticaja. Kako vi vidite ovo njihovo stajalište?

Svaka zajednica mora preuzeti veliki dio odgovornosti za sebe. To je i Zakon o nacionalnim vijećima tako predvidio. Stoga, ne može se očekivati da će država naći ona rješenja koja su najbolja za neku nacionalnu zajednicu. Naprotiv, država treba podržavati sve one težnje koje ima nacionalna zajednica, ne suprotstavljajući se tomu, a ne diktirati što one trebaju činiti. U tom smislu Zakon o nacionalnim vijećima je prekretnica, budući da je odnosu na prijašnji zakon, znatno kompletniji.

HR: Kako gledate na situaciju glede racionalizacije školske mreže, koju je već počela provoditi subotička gradska uprava?

Osobno mislim da se racionalizacija mora započeti u skladu sa zahtjevima Međunarodnog monetarnog fonda i na republičkoj razini, koja treba odrediti osnovna načela. Racionalizacija koja je urađena u Subotici nije moj resor, niti smatram da se trebam uključiti u to. Ona je lokalna stvar i na toj razini Grad treba rješavati probleme sa svojim nacionalnim manjinama u svezi s njihovim htenjima po pitanju toga projekta. Uglavnom, racionalizacija ovdje definirana nije na bazi onih dugoročnih ciljeva racionalizacije, koje su republika i pokrajina postavile sebi kao cilj.

Problema ima, ali se rješavaju

Položaj pripadnika nacionalnih manjina u Srbiji i Hrvatskoj bolji je nego ranije, iako i dalje ima određenih problema koji se, prije svega, tiču provedbe relativno dobre zakonske regulative. Uz to, dobro je da predstavnici hrvatske manjine u Srbiji i srpske manjine u Hrvatskoj međusobno surađuju, jer imaju slične probleme i jedni drugima mogu puno pomoći.

Ovo je, među ostalim, zaključeno u Subotici na tribini pod naslovom Ostvarivanje manjinskih prava u kontekstu europskih integracija – iskustvo Hrvatske. Na tribini su kao uvodničari govorili redovni profesor na Pravnom fakultetu u Zagrebu Ivo Josipović i redovni profesor Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu Siniša Tatalović. Organizator tribine, koja je održana u petak 25. rujna, bilo je Otvoreno sveučilište u Subotici.

DOBRE VOLJE NE NEDOSTAJE

»Hrvatska želi biti multikulturalna zemlja i svojim pripadnicima želi osigurati sva moguća prava«, rekao je tom prigodom Ivo Josipović, inače SDP-ov kandidat za predsjednika Republike Hrvatske. »Naravno, najosjetljiviji odnosi su sa srpskom nacionalnom manjinom kao najbrojnijom, ali i zbog povijesnih okolnosti, znamo da je rat donio zlo, donio je netrpeljivost, stradanja i odgovornost je na svima

nama, posebice na političarima, da svojoj djeci, unucima, u nasljedstvo ostavimo bolje odnose nego što smo ih mi bili sposobni stvarati. Srpska nacionalna manjina ima, kada gledamo normativnu razinu, kao i ostale manjine, vrlo pristojan katalog prava. Temeljni akt koji to uređuje je Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina i na taj dokument ustavno-pravnog ranga teško se može izreći neka velika zamjerka. Međutim, stvarnost nije uvijek jednaka onome što piše na papiru.«

Kao probleme koji u Hrvatskoj još uvijek postoje, Josipović navodi nedovoljan povratak Srba koji su izbjegli u inozemstvo, najvećim brojem u Srbiju, zatim rješavanje stanarskog prava za one koji su tijekom rata otišli iz društvenih stanova a u procesu otkupa stanarskih prava nisu sudjelovali, mirovine koje nisu usklađene, te popravak oko 7000 stambenih objekata u vlasništvu pripadnika srpske manjine, koji su srušeni u ratu. Kao poseban problem Josipović navodi nerazmjernu zastupljenost pripadnika manjina u javnim službama, prije svega u pravosuđu, te nedovoljno ostvarenu dvojezičnost, kao i probleme u obrazovanju na materinjem jeziku.

»Ono što je jasno i svima vidljivo, jest da su hrvatske vlade kroz sve ove godine činile napore da se stanje popravi, ali je ostalo doista još dosta neriješenih pitanja i dosta posla za sve nas«, naglasio je Ivo Josipović. »Dobre volje ne nedostaje, sprska

politička stranka SDSS danas je na vlasti kao koalicijski partner HDZ-u i još nekim strankama, obnašaju vlast, participiraju u najvišoj državnoj vlasti i mislim da je to dobro, jer se vraća međunacionalno povjerenje u Hrvatskoj. Javljaju se povremeno i neki drugi problemi za koje ne mislim da su suštinski, ali koje uvijek moramo imati u vidu, zato što lako izmaknu kontroli. To je pitanje govora mržnje. Nedavno smo slušali gradonačelnika Splita kako priča budalaštine i sva je sreća da su svi, zaista svi, od članova Vlade do oporbenih političara i javnih djelatnika u Hrvatskoj ispravno karakterizirali to što je taj čovjek govorio.«

ODVJETNICI JEDNI DRUGIMA

Siniša Tatalović je podsjetio na kontekst u kojem države u tranziciji rješavaju, među ostalim, i prava nacionalnih manjina na svom prostoru.

»Treba početi od opće konstatacije da je ostvarivanje prava nacionalnih manjina indikator demokratičnosti nekog društva«, rekao je Tatalović. »Upravo je zbog toga poslijehladnoratovska Europa tom pitanju poklonila izuzetno veliku pozornost. Ostvarivanje prava nacionalnih manjina postavljeno je kao jedan od važnih kriterija zemljama tzv. nove demokracije, da u toj tranziciji stvore pretpostavke za očuvanje multietničnosti i multijezičnosti i da takva društva uđu u zajednicu europ-

Na Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina teško se može izreći neka velika zamjerka, no stvarnost nije uvijek jednaka onome što piše na papiru, rekao je profesor Pravnog fakulteta u Zagrebu Ivo Josipović, inače kandidat SDP-a za predsjednika Republike Hrvatske, na tribini u Subotici

skih naroda. Jer, i Europa će, kada se konačno ujedini, biti zajednica različitosti, gdje će različiti narodi živjeti u zajednici i međusobno komunicirati, a ono što će biti posebno važno u toj novoj ujedinjenoj Europi – svi će narodi živjeti u svom ukupnom korpusu, komunicirajući puno bolje u odnosu na ono vrijeme kada su narodi bili podijeljeni granicama i kada su značajni dijelovi pojedinih naroda ostajali izvan granica svojih matičnih država.

Siniša Tatalović smatra kako je Hrvatska izgradila vrlo dobar model ostvarivanja manjinskih prava koji je, u europskim razmjerima, danas jedan od najboljih. Dodao je kako se danas u Hrvatskoj na izborima bira oko 4000 predstavnika nacionalnih manjina na svim razinama, što, po njegovim riječima, predstavlja i tu snagu da oni mogu stvarno odlučivati o važnim pitanjima prvenstveno vezano uz razvoj i očuvanje njihova identiteta, ali isto tako i da mogu sve više preuzimati odgovornost za ukupnu sudbinu i budućnost Hrvatske.

»Jasno je da u praksi ima određenih primjedaba, a one su uvijek rezultat odnosa većine i manjine«, dodaje Tatalović. »Ako ste pripadnik većine onda smatrate da manjine imaju možda više nego što bi trebale imati, a ako ste pripadnik manjine onda mislite da su vaša prava i dalje ugrožena i da nemate stvarno ono što bi vam bilo potrebno. Tu je izuzetno važno naglasiti ono što sam i ovdje u Subotici čuo, a slušam to i u Hrvatskoj od pripadnika srpske zajednice, da je između srpske manjine u Hrvatskoj i hrvatske manjine u Srbiji uspostavljena

Odlično posjećena tribina u Subotici

suradnja. Pripadnici tih dviju zajednica imaju zajedničke interese, i kao građani jedne i druge države, i kao pripadnici jednog i drugog naroda, mogu biti međusobno najbolji odvjetnici.«

Do kraja veoma dobro posjećene tribine, razgovor se sveo na uspoređivanje prava Hrvata u Srbiji s pravima Srba u Hrvatskoj. Predsjednik Hrvatsko-bunjevačko-šokačke stranke *Blaško Temunović* tako je tvrdio kako su Hrvati ovdje u lošijem položaju jer se od njih stalno traže potpisi građana i stalno im se uvode cenzusi, te zbog svega svoja prava moraju tražiti na sudu u Strazbourgu. Predsjednik Demokratske zajednice Hrvata *Đorđe Čović* također je rekao da problem nije u Republici Hrvatskoj nego u Republici Srbiji, dodavši kako bismo »mi ovdje bili prezadovoljni kada bi Hrvati u Srbiji imali bar 20-30 posto onih prava koja imaju Srbi u Hrvatskoj«. Potpredsjednika DSHV-a *Duju Runju* interesiralo je ima li u Hrvatskoj problema s uvođenjem manjinskog jezika u službeni uporabu, na što je *Siniša Tatalović* odgovorio kako je preko 90 posto tih zahtjeva provedeno, a da problema ima ponegdje kod srpskog jezika, ali je sad, kako je rekao, pitanje treba li ići na obnovu i povratak izbjeglica, te na dovlačenje stranog kapitala, ili inzistirati na dvojezičnosti koja može izazvati incidente.

Z. Perušić

Željko Kuprešak, Siniša Tatalović, Dušan Torbica i Ivo Josipović

U NOVOM SADU OTVOREN OMLADINSKI REGIONALNI EUROATLANTSKI FORUM

NATO je predsoblje EU

»Važno je kreirati takvo okruženje u kojem će mladi ljudi moći samostalno vlastitim snagama pronaći odgovor na pitanja – jesam li ja Europljanin i što Europa znači za mene, što je to NATO i što znače euroatlanske integracije. Da mladi ljudi pokušaju definirati budućnost našu ali i sadašnjost svoju«, rekla je koordinatorka Centra za politiku i euroatlantsko partnerstvo *Snežana Kresoja*, otvarajući prošloga petka, 25. rujna, u Novom Sadu Omladinski regionalni euroatlantski forum.

Otvorenje Foruma dio je šireg projekta »Regionalna euroatlantska inicijativa« koji za cilj ima osnaživanje demokratskih kapaciteta mladih ljudi s Kosova i Vojvodine, kao donositelja ključnih političkih odluka, te promjenu perspektive javnog mnijenja, kako bi se kompleksna uloga NATO-a sagledala u svoj složenosti, a u izmijenjenom političkom, ekonomskom i sigurnosnom kontekstu.

U okviru spomenutog projekta već su ranije u Ferizaju (Kosovo) i Novom Sadu održana regionalna omladinska debatna natjecanja mladih, a sudionici ovih natjecanja nazočili otvorenju Omladinskog regionalnog euroatlantskog foruma.

Republički zastupnik *Bálint Pásztor* je istaknuo kako u Srbiji danas još nije sazrelo mišljenje »da Europe nema bez Europske Unije, a Europske Unije nema bez NATO-a«. »Nažalost, Srbija je još dan-danas neutralna vojna država. Mi smo u jednom stanju koje je na duže staze neodrživo, ne samo zbog sigurnosnih, nego i zbog ekonomskih, političkih i svih drugih razloga«, ocijenio je Pásztor.

On je podsjetio kako nijedna bivša socijalistička država nije ušla u EU bez da je prethodno postala članicom NATO pakta. »NATO je na neki način predsoblje EU, ne u formalnom, nego u vrijednosnom smislu, tako da mi je drago da u Vojvodini i Srbiji postoje mladi ljudi koji dijele ova moja razmišljanja«, rekao je Pásztor dodavši kako su mladi uključeni u projekt »Regionalna euroatlantska inicijativa« potrebni političkom životu Srbije.

Nazočnima na otvorenju obratili su se i *Jirzi Jurik*, drugi tajnik u češkom veleposlanstvu u Beogradu i pukovnik *Peter Vincze*, savjetnik u NATO vojnom uredu za veze u Beogradu. Među uzvanicima na otvorenju Foruma nazočni su bili i predstavnici Mladeži Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini.

Projekt »Regionalna euroatlantska inicijativa« podržavaju Ministarstvo vanjskih poslova Republike Češke, NATO PDD i Jagello 2000 iz Ostrave (Republika Češka).

D. B. P.

NOVINARI IZ ESTONIJE POSJETILI HRVATSKE USTANOVE

Širenje europskih horizonata

U okviru studijskog posjeta AP Vojvodini, skupina od desetak estonskih novinara prošloga je četvrtka posjetila i dvije ustanove vojvodanskih Hrvata sa sjedištem u Subotici – NIU »Hrvatsku riječ« i Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata. U razgovoru s čelnicima ovih ustanova, gostujući su novinari iskazali zainteresiranost za pitanja u svezi s ostvari-

vanjem prava s područja manjinske samouprave, specifičnosti kulturnog identiteta, te sudjelovanja vojvodanskih Hrvata u političkom životu države.

Posjet estonskih novinara pokrajini realiziran je u okviru projekta »Širenje europskih horizonata« čiji je cilj osnaživanje međunarodne suradnje između novinara, razmjenom iskustava i jačanjem profesionalnih kapaciteta. Podsjetimo, novinari iz Vojvodine su već ranije, u ožujku ove godine, imali priliku boraviti u toj baltičkoj zemlji.

Pokrovitelj projekta »Širenje europskih horizonata« je East East program Fonda za otvoreno društvo, a projekt je podržala i Skupština AP Vojvodine.

SUSRET MLADIH MBK SV. ĆIRILA I METODA U MUŽLJI

»Težite za ljubavlju, čeznite za darima Duha!«

Ova je katehetska godina započela na zanimljiv i jedinstven način za ovo područje. Po prvi put je održan Susret mladih Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda, koja obuhvaća Srbiju, Crnu Goru i Makedoniju. Susret se odigrao u Mužlji, malom mjestu pokraj Zrenjanina, 26. rujna 2009. godine u organizaciji Ureda za mlade MBK sv. Ćirila i Metoda, pod vodstvom vlč. *Ivice Damjanovića*.

TIJEK SUSRETA

Jednodnevni susret je započeo dolaskom u Mužlju, gdje su mladi dobili majicu s natpisom mota susreta: »Težite za ljubavlju, čeznite za darima Duha!«, gdje je umjesto riječi ljubav bilo nacrtano srce, a mjesto riječi Duh golub, kao simbol Duha Svetoga. Potom je slijedio odlazak u Zrenjanin i posjet njegovim znamenitostima, a osobito zrenjaninskoj katedrali u kojoj nas je gostoljubivo primio domaći biskup mons. *Ladislav Nemet*. Nakon toga je slijedila kateheza koja se odvijala na dva jezika: mađarskom i hrvatskom. Mađarsku je predvodio

već spomenuti domaćin, biskup mons. Nemet, dok je za hrvatsko govorno područje katehezu priredio mons. *Đuro Gašparović*, biskup srijemski. Kateheza je bila podijeljena u dva dijela; prvi dio je obuhvaćao prvi redak mota susreta: »Težite za ljubavlju«. Na ovu temu svjedočanstvo su dali *Mario i Đurđica Tikvicki*, mladi braćni par iz Subotice, koji su posvjedočili o svojoj vezi: o poteškoćama i prednostima hodanja mladih katolika.

Prvi Susret mladih na razini Međunarodne biskupske konferencije *
Jednodnevni susret je okupio oko 500 mladih * Euharistijsko slavlje je predvodio predsjednik MBK sv. Ćirila i Metoda mons. Stanislav Hočevar, nadbiskup beogradski

Posjet zrenjaninskoj katedrali

Zajedništvo mladih

Nakon toga je mons. Gašparović mladima prisvjestio kako svijet vidi ljubav, a kako Crkva vidi ljubav. »Čovjeku i ljudskom srcu uvijek nešto treba u životu i nikada nije posve zadovoljan. Ako nešto postigne ili dobije, tada mu se rađaju nove želje. No, kao iskonska potreba svakoga čovjeka, to je potreba za ljubavlju, za kojom teži. Ako je nema, nitko ne bi smio biti zadovoljan u životu. Postoje razni oblici ljubavi, počevši od naravne između muškarca i žene, ljubavi između roditelja i djece, ljubavi između mladića i djevojke, ljubavi prema bližnjemu, neprijatelju i

tako redom do ljubavi između Boga i čovjeka«, naglasio je biskup. Drugi dio kateheze je započeo svjedočanstvom *Nikola Bašić*, koji je posvjedočio o darovima Duha Svetoga kroz mnoge primjere i naglasio je kako ih je moguće primijeniti u svakidašnjici za osobnu izgradnju, a napose za izgradnju Crkve. Potom je ponovno slijedilo predavanje biskupa koji je govorio kako je danas veliko neznanje o Duhu Svetome, iako se nalazimo u vemenu Duha Svetoga: »Na krizmi nemamo samo sedam darova Duha Svetoga, nego sedamdeset sedam puta sedam, tj. neizmjer-

Mladi iz Subotice: druženje u autobusu

no«! Potom je slijedio zabavni dio, gdje su mladi imali priliku čuti nastup nekoliko zborova iz raznih biskupija, poput zbora Beogradske nabiskupije, pokreta Fokolarina, VIS »Proroka« iz Subotice. Za to vrijeme mladi su mogli ostaviti svoj otisak prsta na križu mladih. Naime, riječ je o križu, koji će po uzoru na križ Svjetskog dana mladih, do idućeg susreta obilaziti sve

župe naše biskupske konferencije. Nakon toga je slijedio centralni dio susreta, euharistijsko slavlje, koje je predvodio mons. *Stanislav Hočevar* uz prisustvo dvadesetak svećenika. Svoje veliko oduševljenje je izrazio tijekom cijele sv. mise pohvalivši organizaciju, ali i spremnost mladih da prihvate te prijedbu preko jezičnih prepreka, kao i mnogih drugih, te je uputio

poziv za buduće susrete, da im moto susreta ne bude samo na majici, nego duboko urezan u srcu! Ovaj susret je od velikog značaja za Crkvu u našim krajevima, jer na ovaj način mladi katolici mogu posvjedočiti univerzalnost katolič-

ke – univerzalne crkve, te pokazati kako je moguće živjeti zajedno, s obzirom na različitu kulturu, jezik i slično, i još više od toga – da su mladi željni Krista, ljubavi i zajedništva!

Petar Gaković

mons. Stanislav Hočevar skupa s mladima ostavlja otisak prsta na križu susreta

SUBOTIČKE GIMNAZIJALKE BORAVILE U ŠVICARSKOJ

Nezaboravna dva tjedna

Ivana Rudić, Vanja Petrak, Nevena Balažević, Ana Ivković i Vedrana Cvijin, pet gimnazijalki koje pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku, sudjelovale su u 14-dnevnom programu nevladine organizacije Otvorene perspektive iz Subotice, koji se od 7. do 21. rujna odvijao u Švicarskoj, poglavito u gradu Trogen.

Otvorene perspektive, po riječima koordinatorice projekta mr. *Verone Molnar*, već sedam godina izvrsno surađuju s Pestalozzi fondacijom iz Trogena u Švicarskoj na programima vezanim uz interkulturalnu komunikaciju, dječja prava, nenasilnu komunikaciju, rješavanje konflikata, edukaciju, riječju, projektima vezanim za srednjoškolce.

»Paralelno uz ove aktivnosti, ponuđena je i razmjena aktivnih srednjoškolaca, u čemu smo vidjeli mogućnost da se uključe i aktivni učenici na hrvatskom nastavnom jeziku s obzirom da naši programi promoviraju multietničnost. Koristeći dugogodišnju suradnju s aktivistima Hrvatske čitaonice, zamolila sam da mi predlože svoje aktivne članove i sada sam jako zadovoljna odabirom jer su se djevojke pokazale kao vrlo komunikativne, pozitivne, pune ideja«, kaže nakon povratka menadžerica Otvorenih perspektiva mr. Molnar. Dojmove još slažu, ali gimnazijalke ističu zanimljiva i mnogobrojna

putovanja, iskustva komunikacije. Ivana Rudić napominje kako su uspjeli u 14 dana obići gradove Švicarske, među kojima St. Gallen, Luzern, Zurich, Winterthur. »Osim srednjoškolaca iz Subotice, s nama

Subotice o čemu Nevena Balažević kaže:

»Iznimno mi je drago da sam imala priliku otići u Švicarsku i razmijeniti iskustva s mladim Švicarcima. Zabave nije nedostaja-

cinirala svojom prirodom i ljudima, što potvrđuje i Vedrana Cvijin koja ističe ljubaznost, tolerantnost i spremnost na pomoć domaćina. Vedrana je impresionirana kvalitetom školskog i državnog sustava, »čistoćom i uređenošću gradova i očuvanim zgradama« te se nada da će imati još prilike doživjeti slična iskustva.

Svoje impresije zanimljivo je izrazila Vanja Petrak pretočivši ih u dnevnik koji bi svojom literarnom vrijednošću mogao imati mjesta u književnosti.

»Hodaš, hodaš i hodaš. Znoj curi s tvojeg nasmijanog lica, no ti ga ne brišeš. Takt tvojih koraka zvuči pomalo umorno, ali ti ne staješ. Tako si zanesen u razgovor s Bogom. Što god Ga pitaš, On ti odgovara slikom. Nikad se nisi osjećao bliži Nebu. Srećeš ženu divna osmijeha i nazivaš joj Dobro jutro! na njemačkom. Zatim razgovarate o njezinu psu na jeziku na kojem znaš jedva sklopiti par rečenica. Ona te dobro razumije, pa ti ne osjećaš krivnju zbog loše gramatike, kao obično. Ona odlazi, a ti, kao žedan dobivaš neobičnu želju da se vratiš u sobu, pod topli poplun. Hladno ti je. Poskakuješ po šljunkovitoj cesti i misliš kako je lako ići nizbrdo, ne zaboravljajući na trud i energiju koji su ti trebali da se uspeš.«

K. Čeliković

su bili i srednjoškolci iz Zrenjanina, Novog Bečaja i Sombora. Tjedan dana smo imali razmjenu s učenicima Gimnazije iz Basela«, kaže Ivana Rudić i ističe svakodnevne radionice o interkulturalnosti, timski rad, a napose diskusije koje su se nakon njih razvijale.

Djevojke su se prije putovanja pripremile za predstavljanje

lo. Dva tjedna su prošla nevjerovatno brzo. No, iznenadila me činjenica da Švicarci jako malo ili gotovo ništa ne znaju o našoj zemlji i kulturi. Potrudile smo se predstaviti im naše običaje i naš grad i zemlju, u nadi da će to pokazati kako smo i mi, kao i oni, mladi ljudi željni znanja, novih iskustava i izazova.«

Švicarska je Anu Ivković fas-

PROIZVODNJA SVINJSKOG MESA – DANAS UNOSNA, SUTRA TKO ZNA KAKO

Podržati proizvođače u kriznim situacijama

Uzgajivači svinja su se počeli oporavljati od gubitaka koje su pretrpjeli u prethodne dvije godine, u kojima je desetkovan stočni fond, zbog niske otkupne cijene svinja, jer je tov bio neisplativ

Cijena svinja trenutno je visoka, u Subotici i okolicama cijena tovljenika je 140-155 dinara po kilogramu žive vage, dok su cijene za »farmer-ske svinje« onih proizvođača koji imaju stalne isporuke u klaonice i ustaljene kvalitete, od 160 do 170 dinara po kilogramu. Cijene za prasad kreću se od 200 do 220 dinara po kilogramu žive vage. Dakle, proizvođači svinjskog mesa momentalno ostvaruju dobre zarade, ali to je samo sadašnje stanje u domaćem stočarstvu. U posljednje dvije godine oscilacije su na tržištu bile velike i nezahvalno je prognozirati daljnje prilike na tržištu svinjskog mesa.

Uzgajivači svinja su se počeli oporavljati od gubitaka koje su pretrpjeli u prethodne dvije godine, u kojima je desetkovan stočni fond, zbog niske otkupne cijene svinja, jer je tov bio neisplativ. Sada su cijene kukuruza i tovljenika povoljne za njih, ali ostaje pitanje – može li se očekivati veća zainteresiranost poljoprivrednika za tov u uvjetima poljoprivredne proizvodnje kada se ne zna »što sutra donosi«? Na ovdašnjem tržištu klaonice sve teže nabavljaju potrebne količine svinja, a nestajica tovljenika dovodi u pitanje korisnost izvoznih odobrenja za termički obrađivane suhomesnate proizvode u zemlje Europske Unije, kada nema dovoljno robe za izvoz.

UZGOJ VISOKO MESNATIH SVINJA

Nebojša Radnić bavi se uzgojem svinja na obiteljskom salašu u Starom Žedniku. Osim tova svinja, zajedno s djedom Tomom, ocem Tomislavom, materom Angelom i

Nebojša Radnić

suprugom Slađanom, bavi se ratarstvom i voćarskom proizvodnjom. »Svinja nedostaje na tržištu. Nakon niskih cijena za svinje u posljednjih dvije godine, koje nisu pokrivale ni troškove proizvodnje, brojni proizvođači su odustali od daljnjeg tova svinja i stočni fond je desetkovan. No, neka stada se sada obnavljaju, ali mnogi seljaci su se »opekli« i ne usuđuju se ukрупnjavati stado, iako je sada otkupna cijena za tovljenika dobra. Seljaci su se jednostavno morali

okrenuti drugim oblicima poljoprivredne proizvodnje. Akcent njihove proizvodnje je, primjerice, postalo ratarstvo, a ne stočarstvo. Tako se i mi, među ostalim oblicima proizvodnje, i dalje bavimo ratarstvom. Skoro sve te proizvode »guramo« kroz hranu za svinje i bikove, no, problem je visoka cijena sojine sačme, koju svaki uzgajivač svinja mora kupovati za tov svinja, uz »premijs«. Seljak prodaje soju po cijeni od 25-26 dinara za kilogram, koju ne može termički obraditi, a kupujemo sojinu sačmu za 51 dinar. U jedan kilogram hrane za svinje ulazi 14 dinara od cijene za sojinu sačmu i »premijs«, a od onoga što mi proizvedemo u kilogram hrane ulazi nekih 7 dinara, dakle, razlika je očigledna, jer sojina sačma nema realnu cijenu«, kaže Nebojša Radnić o stanju u oblasti stočarske proizvodnje i naglašava, da se i dalje ova obiteljska farma bavi i ratarstvom i voćarstvom, jer je upravo ratarska proizvodnja u zadnje dvije godine pomogla da se ne propadne u proizvodnji svinja.

»Po jednom tovljeniku sada ostaje zarada u iznosu od 5.500 dinara, kada se odbiju troškovi hrane, struje i lijekova. Imamo dogovor, a ne ugovor, s privatnom malom klaonicom Mohač iz Stare Moravice za isporuku tovljenika. Klaonica plaća na dan isporuke, a mi moramo održati stalnu kvalitetu, jer bi se u suprotnom prekinuo naš dogovor. Naš je dugo-

vor isporuka 35 tovljenika tjedno, bez obzira na aktualnu cijenu. Isporučujemo svinje rase »panerlan«. Radi se o novoj francuskoj rasi svinja. To su visoko mesnate svinje s poboljšanom kvalitetom mesa, a meso nije vodnjavo. Meso ovih svinja je suho. Kada nakon 24 sata rahlađivanja iz polutke istječe voda, kada se polutka ocijedi, ostaje 58 posto mesa i to je ta kvaliteta koju traži klaonica. Repro-centar ove rase svinja napravio je Ivan Dulić u Đurđinu. On je uvezao prve svinje »penerlan« rase i radio na daljnjem razmnožavanju stada. Tako sam i ja stigao do proizvodnje svinja ove rase«.

KAKO POSTIĆI KONKURENTNOST NA EU TRŽIŠTU?

Dozvolom Generalnog direktorata Europske Unije za zdravlje i zaštitu potrošača za izvoz proizvoda od svinjskog mesa obrađenih na temperaturi iznad 70 stupnjeva Celzija, klaonicama je omogućen izvoz gotovih jela, paštete, barene slanine i polutrajnih kobasica, ali je činjenica da je ova dozvola dobivena, kao i ona za juneće meso – kada nema dovoljno robe za izvoz.

»Dozvola izvoznih odobrenja za termički obrađivane suhomesnate proizvode u zemlje Europske Unije je priča za sebe, jer, jednostavno, momentalno nema dovoljno tovljenika niti za potrebe domaćih klaonica, u preradu idu

Proizvođači svinjskog mesa momentalno ostvaruju dobre zarade, ali to je samo sadašnje stanje u domaćem stočarstvu

2. listopada 2009.

Uvoz svinjskog mesa

Klaonice u Srbiji počele su uvoziti svinjsko meso iz zemalja EU da bi mogle održati proizvodnju, prenosi 29. rujna Agropress. Uvozi se komadno meso – plečke, butovi i slanina, a od prošloga petka pojedine klaonice nisu mogle nastaviti uvoz tovljenika iz Makedonije, jer su tamo farme ostale bez kvalitetne ponude. Cijena žive vage svinja na berzi u Italiji iznosi 1,30 eura za kilogram.

starija grla i mislim da glede izvoza preradevina 'nema puno sreće', a priča o tovljenicima je nešto sasvim drugo, jer cijena kilograma polutke na europskom tržištu je 1 euro i 30 centi, dakle ne žive vage, što znači da polutka košta oko 115 dinara po kilogramu i ta cijena je ustaljena, suprotno ovdašnjim tržišnim prilikama. To govori da je meso na europskom tržištu jeftinije, a jeftinije je iz razloga što države dotiraju proizvođače. Znači, bilo bi dobro kada bi se ovdje cijene svinjskog mesa formirale na osnovi cijene od 90 dinara po kilogramu žive vage, svinjsko meso onda valjda ne bi trebalo biti toliko skupo u mesnicama, bar prema tržišnim zakonitostima, kao što je to slučaj sada, a u tom slučaju država bi trebala dotirati proizvođače, otprilike da se tom dotacijom dostigne razlika do 120-130 dinara za kilogram svinjetine, kako bi i seljak nešto zaradio. Matičenje krava i goveda je urađeno i u toj oblasti proizvodnje se može točno pratiti poticaj po grlu, ali država još nije sprovela matičenje svinja. Ove smo godine samo nas troje proizvođača svinjskog mesa iz Vojvodine podnijeli zahtjeve za poticaje. Ta činjenica dovoljno govori.

Već i vrapci na grani odavno cvrkuću da su investicije u poljoprivrednu i prehrambenu industriju

iznimno važne, zbog postizanja konkurentnosti na europskom tržištu. Stručnjaci tvrde da se ulazak u Europsku Uniju najviše odrazio na poljoprivredu onih zemalja koje su najviše investirale u agrar i to – prije stupanja u Europsku Uniju! Tržište je promjenjivo, ali država bi morala pravovremeno reagirati podržavanjem proizvođača u kriznim situacijama, što nije bio slučaj u ovdašnjem stočarstvu u posljednje dvije godine.

»Za primarnu stočarsku proizvodnju potrebna je pomoć države kroz poticaje kakve imaju zemlje u regiji i u Europskoj Uniji. Imamo dobar primjer poticaja za seljake u Francuskoj, gdje stočari dobivaju beskamatne kredite za kupovinu žitarica i za izgradnju skladišta. Kada je povoljna situacija na tržištu žitarica, francuski seljaci su u prilici kupiti žitarice, spremati jeftinu hranu i što je važnije, spremati rezervne sirovine za jeftinu hranu za tov stoke. E sad, da su ovdašnji uzgajivači svinja i goveda dobili takve kredite i da su bili u prilici kupovati žitarice za rezerve, samim tim, kad bi se počelo 'šušcati' o takvoj kupovini, malo bi profitirali i ratari, jer bi se cijena žitarica malo podigla. U takvim uvjetima, seljaci mogu sebi osigurati robne rezerve«, kaže Nabojša Radnić.

Zvonko Sarić

PRIZNANJE JOSIPU MAMUŽIĆU IZ LJUTOVA ZA PRO-IZVODNJU ORGANSKE HRANE

Potražnja raste, proizvodnja još uvijek pionirska

FAO organizacija Ujedinjenih naroda za poljoprivredu i hranu dodijelila je putem svog Regionalnog ureda za Europu i centralnu Aziju u povodu Dana hrane prva visoka priznanja u Srbiji zaslužnim pojedincima za rad u ovom području. Medalje je uručila direktorica Regionalnog ureda dr. *Maria Kadlecikova* u okviru trećeg međunarodnog simpozija o proizvodnji organske hrane i ruralnog razvoja koji je održan prošloga vikenda u Selenči. Među nagrađenima je i proizvođač organske hrane *Josip Mamužić* iz Ljutova.

»Raduje me ovo priznanje. Jedan sam od prvih ovdašnjih proizvođača koji je dobio to priznanje za način organske proizvodnje hrane. Takvu vrstu proizvodnje započeo sam 2003. godine na 1 hektaru, od onda sam svake godine povećavao vid organske proizvodnje i na ostale parcele, tako da od 2006. godine imam certifikat za poljoprivrednu organsku proizvodnju na blizu 19 hektara«, kaže Josip Mamužić, koji momentalno proizvodi preko 20 vrsta organske hrane u područjima ratarske, stočarske, povrtarske i voćarske proizvodnje.

»Sve proizvedene žitarice prerađujemo na farmi od 2006. godine, što znači da ih ne prodajemo kao 'golu' sirovinu, nego su i pitanju ljuštene žitarice. Od povrtarskih kultura gajimo krumpir, mrkvu, peršin, ciklu, luk, papriku, cvjetaču, brokoli, a od ove godine je u našoj ponudi i rotkva. Nastojim proširiti i voćarsku proizvodnju. Ugovorene količine prodajem u Subotici putem bio-korpe. U pitanju je dostava na kućne adrese uz dogovor s kupcima o količini i vremenu isporuke. Proizvode prodajem još u Novom Sadu i Beogradu, a dio robe prodajem prerađivačima koji proizvode izvoze na europsko tržište. Sve je više izražena potreba kupaca za ovakvom vrstom proizvoda. Organska hrana je proizvedena u skladu s biološkim principima, znači u skladu s prirodom. U proizvodnji se ne primjenjuju kemijska sredstva za zaštitu, kao ni mineralna gnojiva. Iako raste potražnja za organski proizvedenom hranom, ovdašnja proizvodnja je još uvijek u fazi 'pionirskih koraka' malog broja proizvođača. Na međunarodnom simpoziju o proizvodnji organske hrane i ruralnog razvoja, koji je održan u Selenči, predstavnici Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Srbije istaknuli su potrebu izrade dugoročne strategije za ovaj vid proizvodnje«, kaže Josip Mamužić.

Prema najavama, Srbija će uskoro dobiti novi zakon o organskoj proizvodnji i jasna pravila uspostavljanja i vođenja ovih poslova, a u tome će pomoć pružiti Slovačka i FAO organizacija. U Srbiji za sada nema više od 100 hektara oranica na kojima se proizvodi organska hrana, a od vidova proizvodnje najviše je zastupljeno povrtlarstvo.

Z. S.

Indexi i prijatelji

Nakon Zagreba, Ljubljane, Splita, Beograda, Novog Sada, i u Suboticu stižu najveća imena glazbene scene s prostora bivše Jugoslavije, koja će publiku podsjetiti na nezaboravne melodije sastava Indexi.

Koncert će biti održan u nedjelju, 4. listopada, u Dvorani sportova, gdje će se čuti vječni hitovi sastava kojeg mnogi smatraju najznačajnijim bosansko-hercegovačkim bendom svih vremena.

Hitove će izvesti poznati glazbenici kao što su: *Aki Rahimovski, Massimo Savić, Kaliopi, Dado Topić, Bisera Veletanlić, Goran Karan, Hanka Paldum, Seid Memić Vajta, Zoran Predin, Irina Kapetanović, Tijana Dapčević, Guiliano, Ogi Radivojević*, uz pratnju originalne postave benda Indexi i specijalnog gosta *Kornelija Kovača*.

Koncert će biti priređen u organizaciji Fondacije Fokus, ulaznice po cijeni od 500 dinara mogu se u preprodaji kupiti u knjižari Plato, a početak koncerta zakazan je za 21 sat.

Kasni rekonstrukcija Narodnog kazališta

Predsjednik Upravnog odbora Narodnog kazališta *József Kasza* zatražio je hitan sastanak s mjerodavnicima u republičkoj vladi kako bi se našlo rješenje za nastavak radova na izgradnji subotičkog kazališta, koji su u ovom trenutku gotovo u potpunom zastoju. Kasza je rekao kako je situacija alarmantna, jer je od predviđenih dvije milijarde,

koliko prema projektu iznosi planirana investicija, do sada za radove stiglo samo 193 milijuna dinara iz NIP-a, i 61 milijun iz Pokrajinskog fonda za kapitalne investicije. U kašnjenju sa svojim obvezama je i grad, koji prema trojnom sporazumu potpisanom između grada, pokrajine i republike, u financiranju sudjeluje s deset posto, dok je udio ostala dva potpisnika po 45 posto. Kasza je na konferenciji za novinstvo rekao kako je odmah nakon njegova pismenog obraćanja upriličen sastanak u pokrajinskom Izvršnom vijeću, gdje je dogovoreno da pokrajina svoje obveze izmiri do kraja godine, ali na njegovo upozorenje, osim premijera, nitko nije reagirao s republičkih instanci, čak ni ministar kulture, čije je ministarstvo jedan od glavnih investitora.

Završetak rekonstrukcije subotičkog kazališta planiran je za 2012. godinu, ali je neizvjesno hoće li taj rok biti postignut.

Nekretnine i dalje skupe

Vrijednost stanova i kuća u Subotici je u odnosu na razdoblje od prije godinu-dvije gotovo nepromijenjena, premda se očekivalo kako će ekonomska kriza utjecati na smanjenje cijena, koje su u odnosu na platežnu moć građana prilično nerealne. Četvorni metar košta od 700 eura naviše, dok je cijena stana u izgradnji oko 650 eura po četvornom metru.

Premda je ponuda stanova, ali i kuća, na tržištu izuzetno velika, procjene su kako je prodaja manja za više od 50 posto u odnosu na prošlu godinu. Dobra je vijest da na tržištu nema u ponudi stanova koji

su prošle i prethodne godine prodavani na kredit, što znači da kupci još uvijek uspijevaju redovito otplaćivati obroke. A, kada je riječ o novim stambenim kreditima, Subotičani im pristupaju vrlo promišljeno, pa su još uvijek rijetki oni koji se odlučuju na taj korak.

Voda skuplja za 20 posto

Cijena vode u Subotici je od listopada povećana za 20 posto. Ovo poskupljenje odnosi se samo na građane, a ne i na poslovne potrošače, jer je ugovorom o kreditiranju izgradnje pročišćача predviđeno izjednačavanje cijena vode koju troše kućanstva s cijenom koju plaćaju poslovni potrošači. Ovo izjednačavanje uskladić će se do 2012. godine, a s posljednjim poskupljenjem kućanstva će čistu vodu plaćati 34 dinara po kubičnom metru, ili 3,66 dinara više. Cijena pročišćavanja vode sada košta 13,98 dinara po kubiku, a na ove cijene još se obračunava PDV. Inače, za gospodarstvo i poslovne potrošače kubični metar košta 51,64 dinara.

Dvije crkve na istoj frekvenciji

Nakon dvomjesečnog probnog rada i službeno je počelo emitiranje programa Radio Slavosavlja, radija Pravoslavne crkvene općine u Subotici. Program se emitira u tzv. tajm šering aranžmanu, odnosno na istoj frekvenciji s Radio Marijom Katoličke crkve, na taj način što se programi dvaju radija smjenjuju tijekom dana. Prve reakcije slušatelja su pozitivne, a ovaj primjer da dvije crkve emitiraju svoj program na istoj frekvenciji jedinstven je u svijetu.

Tribina za poljoprivrednike

Regionalni centar za ruralni razvoj Subotice organizira tribinu, čije su teme: sprečavanje nesreća i tragičnih događaja u poljoprivredi (predavač je *Miće Oljača*, profesor Poljoprivrednog fakulteta u Zemunu) i subvencije i primjena novih zakona u poljoprivrednoj proizvodnji za rod 2009.–2010. godine. Tribina će biti održana danas, 2. listopada, s početkom u 12 sati u dvorani 1 Nove općine (Trg Lazara Nešića).

Vojvođanske tvrtke na celjskom sajmu

Uz podršku Pokrajinskog tajništva za gospodarstvo više vojvođanskih tvrtki i poduzeća sudjelovalo je na dva slovenska gospodarska sajma, u Gornjoj Radgoni i Celju, a tijekom ovih manifestacija održane su i Vojvođanske večeri na kojima se predstavilo gospodarstvo pokrajine. Vojvodina četvrti puta zaredom izlaže na ovim sajmovima, što je pridonijelo tome da u vanjskotrgovinskoj razmjeni s tom zemljom u prvih šest mjeseci ove godine zabilježi suficit od 12,5 milijuna dolara. Na sajmu gospodarstva u Celju (Međunarodni obrtnički sejem), koji je u toj kategoriji, poslije minhenskog sajma male privrede, drugi po veličini sajam u Europi, predstavljeno je 19 vojvođanskih malih i srednjih poduzeća. Osobit uspjeh zabilježila je subotička tvrtka Dr Erős Magic Choco Food, proizvođač jedinstvene čokolade za mršavljenje, koja je sa slovenskom tvrtkom Eso komerc sklopila ugovor o zastupanju, koji će joj omogućiti da na tržište EU plasira svoje proizvode u vrijednosti od oko 100.000 eura na mjesečnoj razini.

Inače, Slovenija spada u tri najveća investitora na području Vojvodine, poslije Njemačke i Italije, a ukupne investicije iznose oko 500 milijuna dolara. U Vojvodini je osnovano tridesetak slovenskih kompanija koje zapošljavaju oko 7.000 ljudi, a na sajmu u Celju, održanom početkom rujna, iskazan je interes da to prisustvo bude još veće.

Jesenski sajam knjiga

Do 10. listopada kod Plave fontane održava se jesenski sajam knjiga »Ex libris«. Na sajmu sudjeluje 22 domaća izdavača. Radno vrijeme sajma je od 9 do 19 sati.

Započeo s radom frizerski salon za umirovljenike

Općinska udruga umirovljenika obavještava svoje članove i simpatizere da je započeo s radom frizerski salon, i to u sklopu zanatškog uslužnog servisa koji se nalazi u dvorišnom dijelu poslovne zgrade Udruge, u ulici Save Šumanovića broj 2. Frizerske usluge pružaju se za žene i muškarce, svakog radnog dana u vremenu od 8 do 14 sati, i to po vrlo povoljnim cijenama. Uvjet za njihovo korištenje je plaćena članarina za ovu godinu. Ostale zanatske usluge će se postupno uvoditi tijekom predstojećih mjeseci, a odnose se na usluge masera, pedikira i sl., o čemu će umirovljenici biti blagovremeno obaviješteni.

Promoviran program zapošljavanja mladih do 30 godina

Ispostava Nacionalne službe za zapošljavanje u Subotici u suradnji s Međunarodnom organizacijom rada promovirala je program zapošljavanja mladih od 15 do 30 godina s evidencije nezaposlenih. Program su financirali Međunarodna organizacija rada i Vlada Srbije s po 30 milijuna dinara.

Ravnatelj subotičke ispostave Nacionalne službe zapošljavanja Zlatko Panić na konferenciji za novinare rekao je da službenim posjetom Međunarodne organizacije rada počinje i promocija programa zapošljavanja mladih.

»Programom zapošljavanja mladih obuhvaćene su osobe u dobi do 30 godina, s I. i II. stupnjem stručne spreme tj. osobe koje su završile ili nisu osnovnu školu ili nisu završile srednju školu. U pitanju je 10 posto osoba na evidenciji nezaposlenih Nacionalne službe zapošljavanja, a koji nisu u većoj mjeri obuhvaćene ovogodišnjim programima zapošljavanja«, naveo je Zlatko Panić.

Međunarodna organizacija rada pomaže Vladi Srbije na programu zapošljavanja mladih od kraja 2007. godine, a program se financira iz sredstava Ministarstva vanjskih poslova Italije. Programom je predviđena pomoć razvijanju politike mladih na središnjoj razini, kao i pomoć koja je usmjerena na suradnju s filijalama Nacionalne službe zapošljavanja, rekla je glavna tehnička savjetnica regionalnog ureda Međunarodne organizacije rada Valli Corbanesse.

»Program se odnosi na implementaciju ranjivih skupina mladih s evidencije nezaposlenih Nacionalne službe zapošljavanja. Talijanska vlada je odredila dodatnu svotu novca pomoći Srbiji u razvoju lokalnih ureda za zapošljavanje u spomenutim okruzima, a koja je usmjerena potpori socijalnom dijalogu na lokalnoj razini. Time ćemo privući dodatna novčana sredstva«, dodala je Valli Corbanesse.

Program zapošljavanja mladih namijenjen je mladim osobama od 15 do 30 godina, s niskom razinom obrazovanja, a koji se nalaze na evidenciji nezaposlenih u filijalama Subotica, Novi Pazar, Kraljevo, Požarevac i Bor. Program se sastoji od više pojedinačnih aktivnosti, i to: obuke u instituciji, na radnom mjestu, kod poslodavca, zatim, probni rad, subvencioniranje doprinosa za obvezno socijalno osiguranje te subvencioniranje samozapošljavanja, navela je savjetnica za zapošljavanje subotičke filijale Nacionalne službe za zapošljavanje Snežana Krgović.

»Osim navedenih programa, bitno je naglasiti da su osigurana sredstva za troškove mobilnosti, odnosno čuvanja djece. Vjerojatno ima osoba koja žive dalje od 25 km od samog izvođača obuke i za to mogu dobiti 15 tisuća dinara. Drugi oblik pomoći je zanimljiv za samohrane roditelje koji imaju djecu mlađu od 6 godina. Za njihovo čuvanje mogu ostvariti pomoć od 15 tisuća dinara. Od ponedjeljka, 5. listopada primat će se prijave zainteresiranih institucija izvođača obuke, kao i nezaposlenih koji ispunjavaju uvjete programa«, navela je Snežana Krgović.

Ravnatelj Nacionalne službe zapošljavanja Filijale u Subotici Zlatko Panić najavio je i ovogodišnji Treći sajam zapošljavanja koji će se održati 16. listopada, u atriju Hotela »Galleria«, od 11 do 15 sati. Svi zainteresirani sudjelovanje na sajmu zapošljavanja trebaju prijaviti do petka, 9. listopada.

(Radio Subotica)

OTVORENO PISMO RODITELJA DJECA POHAĐAJU NASTAVU NA HRVATSKOM JEZIKU U OŠ »SVETI SAVA«

Riješiti problem školovanja na materinjem jeziku

Roditelji 10 učenika iz OŠ »Sveti Sava« u Subotici, koja nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku, žele problem školovanja na ovom nastavnom jeziku u toj školi razriješiti konačno, a ne samo kratkoročno, navodi se u pismu koje su roditelji te djece uputili mjerodavnim tijelima. U pismu dalje stoji:

»Drugom godinu zaredom isti problemi, netko samoinicijativno želi zatvoriti hrvatske odjele u ovoj školi.

Poučeni smo iskustvom od prošle godine, kada je 4. razred ugašen u ovoj školi, a i nama je blagovremeno najavljeno da neće biti nastavka školovanja na hrvatskom u školi »Sveti Sava« niti ove godine. Istina, samo usmeno. Bio je to dovoljan razlog nama, roditeljima, da pismeno zatražimo odgovor od mjerodavnih institucija. Molbu smo prosljedili na tri adrese (školi, Pokrajinskom tajništvu za obrazovanje, kao i Ministarstvu prosvjete Republike Srbije) 28. travnja ove godine. Pismeni odgovor nismo dobili, a nekoliko dana prije 1. rujna ove godine telefonskim putem nas je obavijestila bivša učiteljica da se neće nastaviti s petim razredom na hrvatskom jeziku u školi »Sveti Sava«, i da se izjasnimo hoćemo li djecu upisati u srpski odjel ili ćemo ih, pak, ispisati iz ove škole! Netko kaže da kontinuiteta neće biti, jer se to kosi s aktualnom racionalizacijom školske mreže.

S obzirom da je u pitanju »pilot projekt«, zašto se on mora primijeniti na ovim osjetljivim odjelima? Je li se time ugrožava naše ustavno pravo obrazovanja djece?

Riješili smo da nam djeca ostanu u ovoj školi sve dok nam netko pismeno ne odgovori da to ne može. Međutim, i nakon mjesec dana pohađanja nastave uočavamo nezainteresiranost ravnateljice škole za ovaj slučaj, a osobito nam smeta što je opala kvaliteta nastave. Željeli

bismo da nas netko iz škole pozove na roditeljski sastanak. Smatramo da se u rješavanje ovoga slučaja trebaju uključiti i hrvatske institucije. Često se osjećamo usamljeni. Ovoj školi gravitira veliki broj hrvatske djece i ne bismo smjeli izgubiti ono što nam je veoma potrebno za nastavak školovanja, imajući u vidu da smo nakon nemilih zbivanja devedesetih ostali ovdje manjina te trebamo sebi stvoriti uvjete za normalan život«.

Molba za nastavak školovanja u višim razredima na hrvatskom nastavnom jeziku

Naša djeca pohađaju četvrti razred OŠ »Sveti Sava« na hrvatskom nastavnom jeziku i smatramo da trebaju nastaviti školovanje u višim razredima u ovoj školi, u sredini kojoj pripadaju i u kraju u kojem žive. Učenici putnici dolaze do škole organiziranim školskim prijevozom iz okolnih naselja i sa salaša, a takav prijevoz za mali broj učenika s različitih strana teško bi bilo organizirati do neke druge škole. Živimo u višenacionalnoj sredini i smatramo da je pravo na školovanje na materinskom jeziku djece u sredini u kojoj žive način promicanja suživota i tolerancije, što je pravo građana i cilj svakog demokratskoga društva. S obzirom da postojeći zakonski akti ove države proklamiraju pravo i jednakost u školovanju djece, nadamo se da ćete pozitivno riješiti našu molbu.

NASELJA BAČKE U POVIJESTI (11.)

Srednjovjekovni trgovački grad Zond (Sond)

Piše: mr. Zsombor Szabó

Tatarska najezda 1241./42. godine uništila je 50 posto naselja u županiji Bač. Utočište lokalnom stanovništvu posjeda Zond pružili su dunavski rukavci, otoci, ribnjaci, kao i močvare Mostonge, tvrdi *György Györffy*. Na to ukazuje kupoprodajni dokument iz 1247. godine i popis papske desetine iz 1332./37. godine u kojoj se spominje *Benedictus de Zond*, koji je za svih šest godina platio papsku decimu – dežmu. Sudeći po plaćenom iznosu, mjesto spada među značajnije u županiji, znači nije previše stradalo, konstatira *Györffy*.

MIJENJANJE FEUDALNOG VLASNIKA

Negdje sredinom XIV. stoljeća posjed Zond ponovno postaje vlasništvo kralja i njegove obitelji. Kraljica majka *Erzsebet* (Jelisaveta, kćerka bosanskog kralja *Tvrtka*) dopušta sinu *Lajosu I.* da s budimskim klarisama (ženska grana franjevačkog reda) njezin posjed Zond zamijeni za kraljevske posjede u Gornjoj Ugarskoj. To se odigralo 2. svibnja 1382. godine i time budimske redovnice postaju vlasnice posjeda Zond, s oko deset sela i dvama naseljima – Belső Zond s pravom na vašar

i carine i s tri ribnjaka i Vanjski Zond – Exterior Zond. Grad Zond je, znači, u feudalnom vlasništvu i kao takav ostaje sve do turskog doba. Krajem stoljeća mjesto Zond se spominje kao oppidum.

OPPIDUM SREDNJE VELIČINE S GRADSKIM FUNKCIJAMA

Andras Kubinyi je radi pravilnije procjene srednjovjekovnih gradova i naselja izradio metodologiju u kojoj na temelju deset kriterija ocjenjuje pojedina naselja i svrstava ih u sedam kategorija. Po toj rang-listi Zond spada u četvrtu kategoriju: oppidum srednje veličine s gradskim funkcijama, u današnjoj Vojvodini, u Bačkoj i Banatu, jedino je Bač veći i spada u treću kategoriju gradova (Kubinji nije istraživao Srijem). Na temelju čega je Zond dobio ovu relativno visoku ocjenu?

Kralj *Zsigmond* je 1405. godine zakonom regulirao status zidom okruženih gradova (*civitas*) i gradova koji nisu okruženi zidovima (*oppida*). Jedno od najvažnijih prava je bilo pravo na izbor gradske uprave – magistrata. Ovi izbori su jedinstveno održavani na dan Svetog Jurja svake godine. Magistrat je ukupno imao 15 članova: sudac, dva njegova pomoć-

nika koje je sam birao i dvanaest članova, koje je biralo 100 izabranih – zakletih građana. *Iványi* navodi kako dokument iz 1464. godine govori o gradskom magistratu, a po dokumentu iz 1477. godine *Istvánov* sin *Péter* je gradski sudac. On navodi i petnaest imena, po svemu sudeći članova tadašnjeg magistrata, među njima i izvesnog *Czapa*, o kome će biti još riječi.

Značajan pokazatelj je trgovina, u Zonu su pokraj nedjeljnih sajмова lokalnog karaktera održavani i godišnji sajmovi na koje su stizali trgovci s udaljenih područ-

U nekoliko nastavaka upoznat ćemo čitatelje s poznatim i novootkrivenim arheološkim lokacijama u okolici Subotice i Sombora, koji nam otkrivaju dio srednjovjekovne prošlosti ovih gradova i naselja. Ovi »tragovi prošlosti« današnjim stanovnicima govore o prošlosti njihovih mjesta, a mogu nam pomoći i u pronalaženju odgovora na pitanja o tome koji su mogućci pravci razvoja ovih prostora.

od 1426.-1495. godine znamo za imena devet Zondana, koji su studirali u Beču i Krakovu. Jedan od njih se zove *Phillipus Czapo de Zond*, koji 1478. godine studira u Beču, on je najvjerojatnije rod člana magistrata Czapa i bio je uspješan, jer se 1487. godine spominje magister *Phillipus de Zond*. Na kraju spomenimo još dvojicu imućnijih poznatijih Zondana: prvi je mesarski majstor po imenu *Gallus*, koji je na ovim prostorima na ivici grada podigao prvu sve-tovnu bolnicu za »spas duše svoje

Vodenica na Dunavu kod Apatina na kraju XIX. stoljeća

Zond (Tzand) na karti Blaeua iz 1664. godine

ja. Po zapisima 1466. godine u gradu postoji i kraljevska komora (skladište) za sol, kojim Zondani isto mogu trgovati, što im donosi znatne prihode. Razvijenost grada mjerila se i po tome postoje li u njoj cehovi zanatlija. U Zonu je postojao bar jedan, jer 1448. godine cehovski privilegij od časnika budimskih klarisa dobivaju obučari-čizmari (sutorii). Prihode, osim držanja rogate marve, ribarstva, lađarenja – prijevoza brodovima, donosili su i vodeni mlinovi smješteni na vodama Sporog Dunava. Sudeći po jednom sporu, krajem XV. stoljeća bilo ih je najmanje 17 (bar onih spornih).

STUDENTI U BEČU I KRAKOWU

Razvijenost srednjovjekovnog grada mjeri se i po tome koliko studenata uči na raznim fakultetima, jer to znači da je u gradu živio jedan imućniji građanski sloj koji može financirati studije sugrađana. Zasad u razdoblju

i žene mu *Klare*«. Drugi je doktor pravnih znanosti *Paulus Zondinus*, koji je bio voditelj kaptolske škole u Baču, on 1553. godine u Bolonji osniva Collegium Hungarico Illyricum, kako bi olakšao učenje hrvatske i mađarske mladeži na Bolonjskom sveučilištu. Kolegij je radio do 1764. godine.

Zond i Mali Zond prostorno su najvjerojatnije bili blizu, pa ih možemo smatrati jednim naseljem. Po popisu desetine iz 1522. godine u prvom ima 141, a u drugom 50 poreznih obveznika, znači da su ta dva mjesta tada imala oko 1200 stanovnika, što za to doba nije mali broj, kada su opidumi u prosjeku imali 500 stanovnika. Danas možemo samo zamisliti kako su živjeli stanovnici u ovom značajnom srednjovjekovnom gradiću, jer, nažalost, ništa određenije o njemu ne znamo, niti tačnu lokaciju, znamo samo ono što možemo iščitati iz dosad istraženih dokumenata, a sigurno ih ima još neotkrivenih.

U sljedećem nastavku: Sombor

JÁNOS SZTRIKOVITY, ŽUPNIK ŽUPE IMENA MARIJINA U NOVOM SADU

Arhitektonski dragulj u središtu grada

Po popisu stanovništva iz 1910. godine, u najvećem vojvođanskom gradu bilo je 12.000 katolika.

Taj se broj vremenom popeo na 28.000 od čega su negdje oko 4000 Hrvati. Godina 1991. puno je toga promijenila što se po popisu iz 2002. godine i vidi jer tada tu živi 15.000 katolika, od toga 2000 Hrvata

Jedan od pravih novosadskih dragulja, župna crkva Imena Marijina, krase središnji trg ovog grada. Ova monumentalna građevina, upečatljive vanjštine, vrijedne unutrašnjosti i zavidne povijesti, osim što radoznale turisti ostavlja bez daha, pruža veliki spokoj vjernicima koji redovito prolaze kroz njezina vrata i tu nalaze svoj mir. Župnik János Sztrikovity od 1991. godine u ovoj crkvi dočekuje i ispraća vjernike, pomaže im i izlazi u susret. Ovom prigodom bio je i naš domaćin uputivši nas, prije svega, u njezinu povijest.

Novosađani ovu crkvu popularno nazivaju Novosadskom katedralom. Koliko dugo postoji ova prelijepa građevina i kakvim je sve promjenama odolijevala?

Povijesne činjenice govore u prilog tome da, gdje god su se nastanjivali katolici, prvo su gradili crkvu. Crkva je bila središte svih događanja, sve se odvijalo u crkvi, otuda i podatak da tek 1896. Austro-Ugarska počinje voditi maticu rođenih, vjenčanih i umrlih, a do tada je to vodila crkva, odakle mi i crpimo veliki broj podataka. Godine 1718. sagrađena je prva crkva na mjestu današnje crkve, a pokraj nje je odmah napravljeno i groblje. Nakon zauzimanja Beograda od strane Turaka veliki broj stanovništva – Nijemaca, Armena, Srba, povukao se u Novi Sad, pa je tako negdje u razdoblju od 1739. do 1743. godine sagrađena druga crkva koja je postojala do 1895. Onda je sagrađena ova, koja i danas postoji zahvaljujući sredstvima Rimokatoličke crkve i vjernika. Sagrađena je po projektu arhitekta Györgya Molnára čija se bista nalazi u crkvi. Nju građani zbog veličine nazivaju katedralom, ali ona je župna crkva Imena Marijina. Ime je dobila po tome što su austrijski vojnici zazivali pomoć Blažene Djevice Marije u bitci kod Beča 12. rujna 1683. godine, u kojoj su porazili tursku vojsku. Njena se slika i nalazi na glavnom oltaru. Katolička porta, ili kako se još zove Mali Vatikan,

János Sztrikovity

predstavlja veliki broj zgrada oko crkve, koje su nacionalizirane, a koje pripadaju nama i za koje smo podnijeli zahtjev za restituciju. Ovdje je prilikom izgradnje fontane nađeno oko 260 ljudskih kostiju koje su sad u muzeju, što nas vraća na početak razgovora kada sam rekao da je tu bilo groblje.

U Petrovaradinu živi velik broj ljudi koji redovito idu u crkvu i

posjećuju dešavanja koja imaju veze s hrvatskom zajednicom. Kakva je situacija u Novom Sadu?

Po popisu stanovništva iz 1910. godine, ovdje je bilo 12.000 katolika. Taj se broj vremenom popeo na 28.000 od čega su negdje oko 4000 Hrvati. Ali 1991. godina je puno toga promijenila što se po popisu iz 2002. godine i vidi jer

tada ovdje imamo 15.000 katolika, od toga 2000 Hrvata. Služimo mise i na hrvatskom i na mađarskom jeziku. Nažalost, primjetno je kako je sve manje krštenja, jer je ostalo samo staro stanovništvo, mladi su u prethodnim godinama iselili, najčešće u Hrvatsku. Jednako je tako i manje vjenčanja. Ove godine smo za prvu pričest imali sedam Hrvata. Ipak, činjenica je da je hrvatski mentalitet jak, da patrijarhalni odgoj još živi i da nas to drži na okupu.

Postoje li u okviru župe svečanosti koje okupljaju vjernike, kao i programi za približavanje mladih crkvi?

Od 1992. godine počeli smo svaki tjedan ići iz jedne crkve u drugu i moliti za mir u našoj državi. Tu bi se okupljali i katolici i grkokatolici, reformati, evangelici, metodisti, židovi. Odavde mladež ide 1. i 2. svibnja u Bač gdje se sastaju mladi katolici. U školama postoji vjeronauk tako da odlazimo u škole u kojima ima Hrvata, pa makar bio i samo jedan. Subotom ovdje držimo vjeronauk za djecu od prvog do osmog razreda. Mise su veoma važne. Od Božića 1995. mladi koji nisu kršteni mogu doći na nauk kako bi se pripremili za pričest i da ih biskup krizma. Mladi su sad bili u Taizeu, a stariji vjernici se spremaju hodočastiti u Lurd od 10. do 20. listopada.

Kakva je suradnja vaše župe s ostalim rimokatoličkim župama?

Izuzetna, svake godine idemo i na Male Tekije i na Velike Tekije. Mise sam i na hrvatskom i na mađarskom jeziku služio ja, a od 1. rujna imamo kapelana, to je Marijan Vukov, tako da će od sada na hrvatskom jeziku to raditi on. Svake godine na drugi dan Božića i Uskrsa nadbiskup beogradski, mon. Stanislav Hočevar drži svetu misu na slovenskom jeziku. Kada smo obilježavali 300 godina postojanja crkve, svetu je misu predvodio papinski nuncij Eugenio Sbarbaro.

Ankica Jukić-Mandić

U središtu Novog Sada crkva Imena Marijina

Godine prolaze, tradicija nestaje

*Sončanski »Grožđe bal«, s tradicijom dugom 78 godina, jedna je od najstarijih manifestacija u Srbiji *
Iz godine u godinu tradicija se sve više mijenja*

U slavu grožđa i vina održan je u Sonti, u danima posljednjeg vikenda rujna, »Grožđe bal 2009«, 78. po redu. Organizator ove tradicijske šokačke manifestacije, ove godine trodnevne, jedne od najstarijih u Srbiji, bilo je Omladinsko kulturno-umjetničko društvo »Ivo Lola Ribar«, a glavni pokrovitelj SO Apatin.

U petak, 26. rujna, u velikoj dvorani Doma kulture održan je humanitarni koncert, čiji je prihod namijenjen potrebama liječenja djevojčice *Mine Jocić* iz Apatina. U drugom danu manifestacije održano je natjecanje pjevača amatera za »Prvi glas Grožđe bala« i modna revija ekskluzivnih modela haljina i vjenčanica *Ivanke Dimitrijević Nišić*, te najnovijih modela modnih kuća »Apofashyon« iz Sonte i »Kvin« iz Apatina. U nedjelju je u poslijepodnevnom satima održan defile sudionika manifestacije i konjskih zaprega ulicama Sonte

i simbolično vjenčanje kneza i kneginje na ljetnoj pozornici u dvorištu Doma kulture.

Sudionici su nazočili i euharistijskom slavlju u crkvi sv. Lovre, koje je predvodio nekadašnji sončanski župnik mstr. *Marko Forgić*, a suslavio je sadašnji župnik vlč. *Dominik Ralbovsky*. Na središnjoj, večernjoj priredbi, osim domaćina nastupili su i članovi KUD-a »Svetozar Marković« iz Novog Sada, KUD-a »Mladost« iz Subotice i KUD-a »Jožef Atila« iz Svilojeva.

Da je riječ o tradicijskoj manifestaciji u slavu grožđa i vina bilo je vidljivo jedino iz nastupa folklorne sekcije odraslih OKUD-a »Ivo Lola Ribar«, a već njihova dječja sekcija gledateljima se predstavila koreografijom »Šumadija«. Na platou ispred Doma kulture bili su postavljeni i štandovi s etno proizvodima, među njima i štand KPZH »Šokadija«.

Ivan Andrašić

Knez i kneginja

Po tradiciji, knez i kneginja »Grožđe bala« oduvijek su bili mladić i djevojka, uzorni u svemu, a od osnutka OKUD-a »Ivo Lola Ribar« (prije 41 godine) članovi ove udruge koji su se osobito isticali svojim radom i ponašanjem. Knez ovogodišnjeg šokačkog »Grožđe bala« bio je višegodišnji član OKUD-a »Ivo Lola Ribar« *Miloš Miloš*, rođen 15. siječnja

1987. godine u Somboru. Kneginja je bila prošlogodišnja mis romskog bala u Apatinu *Ramona Oršoš* iz Sonte, rođena 22. listopada 1993. godine u Somboru.

Najbolje iz Vojvodine

Lemeška kulenijada

SVETOZAR MILETIĆ – U Svetozaru Miletiću 27. je rujna održana treća po redu Lemeška kulenijada. Kulenijada je održana u lokalnom Domu kulture.

Kulen, poznata lemeška delicija s točno propisanom recepturom i malo tajne, postat će, nadamo se, jedan od proizvoda s etiketom »Najbolje iz Vojvodine«. Proizvođači ovog proizvoda organizirali su se u asocijaciju proizvođača i u ova krizna vremena pokušavaju što bolje prodati svoj proizvod. Na izložbi, koja je bila i prodajna, bilo je 7 izlagača – *Stipan i Josip Ivanković, István Sevald, Arpad Vujević, Antun Aladžić, Tereza*

Knezi i Damir Vidaković. Manifestaciju je otvorio *Boban Orelj*, predstavnik Pokrajinskog tajništva za poljoprivredu, napomenuvši kako dobro osmišljena manifestacija može biti lijepa turistička ponuda sela. Nazočne su pozdravili i *Stipan Ivanković* u ime organizatora i *Katarina Kaić*, predsjednica Savjeta Mjesne zajednice.

Da kulenijada protekne u što ljepšem ugođaju pobrinule su se i članice HBKUD-a »Lemeš« dekorirajući dvoranu u etno stilu. Također su

ispekle i starinske kolače (listiće, pogačice, kiflice, šeširiće, kuglofe, gužvače...). Uz zvuke tamburice sastava »Panonika« iz Bačkog Brega gosti su se zabavljali i degustirali kulen i kolače.

L. K.

Karlovačka berba grožđa

Tekla je rijeka vina

SRIJEMSKI KARLOVCI – Manifestacija u slavu vina, tradicionalna »Karlovačka berba grožđa«, poznatija kao »Grožđenbal«, održana je u Srijemskim Karlovcima od 25. do 27. rujna. Cilj ove kulturno-umjetničke manifestacije je predstavljanje i promicanje vinarstva i vinogradarstva kao osnove za razvoj vinskog turizma, priopćila je Općina Srijemski Karlovci.

Sudionici su većinom vinogradari i vinari s tog područja koji nude svoja vina, a posjetitelji su mogli naići na proizvode od meda, kuglof i stare rukotvorine. U tri dana trajanja manifestacije ovim mjestom »tekla je rijeka vina«, a nije manjkalo ni dobrog raspoloženja za koje su zaslužni i *Zvonko Bogdan, Vlado Georgijev*, grupe »Amajlija« i »Valentino« i drugi. Glazba, vino i dobro raspoloženje otvorili su i zatvorili ovogodišnju berbu.

SKUP ČLANOVA DEVET DRUŠTAVA IZ REPUBLIKE HRVATSKE, BOSNE I HERCEGOVINE I SRBIJE

Gupčevi u Rumi

Publika je imala prigodu vidjeti narodne plesove i raskošne nošnje iz Zagorja, Brodskog posavlja, Slavonije, Podravine, Srijema, srednje Bosne, sjeverne Bačke, kao i uživati u tamburaškoj glazbi, ali i kajkavskim napjevima

Po sedmi put do sada, u Rumi je u subotu 26. rujna održan susret kulturno-umjetničkih društava, koji nose ima čuvenog vođe seljačke bune u hrvatskom Zagorju – *Matije Gupca*. Organizator je bio rumski HKPD »Matija Gubec«, a manifestacija je održana pod pokroviteljstvom Općine Ruma.

Na ovogodišnjem susretu sudjelovalo je devet društava iz Republike Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Srbije i

DOČEK

Doček za sve goste organiziran je u dvorištu Osnovne škole »Ivo Lola Ribar«, da bi potom u župnoj crkvi Uzvišenja svetog križa bila održana i svečana sveta misa, koju je vodio biskup srijemski mons. Đuro Gašparević uz koncelebraciju župnika domaćina Željka Tovila i irškog župnika Blaža Zmaića. Misi su, između ostalih, nazočili i veleposlanik Republike Hrvatske u Beogradu Željko Kuprešak, mini-

svih društava priređen je svečani prijem kod predsjednika Općine Ruma *Gorana Vukovića*, koji je gostima uručio i prigodne darove.

NARODNI PLESOVI I RASKOŠNE NOŠNJE

Sam program počeo je u 20 sati u velikoj dvorani Kulturnog centra u Rumi nastupom Velikog tamburaškog orkestra društva domaćina i uz intoniranje dviju himni – srbijanske »Bože pravde« i hrvatske

U skoro tri sata programa publika je imala prigodu vidjeti narodne plesove i raskošne nošnje iz Zagorja, Brodskog posavlja, Slavonije, Podravine, Srijema, srednje Bosne, sjeverne Bačke, kao i uživati u tamburaškoj glazbi, ali i kajkavskim horskim napjevima.

Od brojnih uzvanika koncertu su bili nazočni, uz goste koji su bili i na misi, i zamjenik predsjednika Općine Ruma *Dragan Kardaš*, predsjednik Skupštine Općine Ruma *Nenad Borović*, načelnik odjela društvenih djelatnosti Općine Ruma *Svetislav Damjančuk*, srijemski biskup mons. Đuro Gašparević, rumski i iriški župnik Željko Tovo i Blaž Zmaić, zamjenik pokrajinskog tajnika za propise, upravu i nacionalne manjine i predstavnik Hrvatskog nacionalnog vijeća *Mato Groznica*, član Izvršnog odbora HNV-a zadužen za kulturu *Željko Pakledinac*, predstavnik Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata *Katarina Čeliković*, paroh Srpske pravoslavne crkve *Blagoje Katić* i urednik »Zova Srijema« iz Zagreba *Zlatko Žužić*, a susret su pratili i kamere Srijemske televizije.

Po završetku programa razmijenjeni su prigodni darovi gostiju i domaćina, a za sve goste i uzvanike priređena je večera u prostorijama domaćina na Bregu.

Nikola Jurca

Veliki tamburaški orkestar HKPD »Matija Gubec« iz Rume

to iz: Zagreba, Gornje Stubice, Slavonskog Kobaša, Donjeg Miholjca, Ilače, Sotina, Bakovića kod Fojnice u BiH, Tavankuta, kao i društvo domaćina iz Rume.

star-konzul u Konzulatu Republike Hrvatske u Beogradu *Filip Damjanović* i pomoćnik pokrajinskog tajnika za gospodarstvo i turizam *Ernő Varnju*. Za predstavnike

»Lijepa naša domovino«, da bi potom goste pozdravio predsjednik društva domaćina *Zlatko Kolarić*, a susrete svečano otvorio predsjednik Općine Ruma *Goran Vuković*.

Simpozij o proizvodnji organske hrane

Otvorena izložba organske hrane

BAČ – Treći simpozij o proizvodnji organske hrane i o ruralnom turizmu »Zdravo Organik 2009.« održan je proteklog vikenda u Selenči, općina Bač.

U petak su istaknuti poljoprivredni stručnjaci Srbije govorili o organskoj proizvodnji voća, povrća, žitarica, mlijeka i mliječnih proizvoda i o zaštiti u organskoj proizvodnji, a nakon toga je otvorena izložba organske hrane.

U subotu tema simpozija bila je Razvoj ruralnog turizma i zaštita životnog okoliša.

Od manifestacija koje su pratile ovaj simpozij, organizatori su priredili festival seoskih priredbi i tradicionalnih jela.

S. Čoban

Europski i američki stručnjaci za kanale posjetili Bač

Vraćanje vode oko Bačke tvrđave

BAČ – Sudionici Svjetske konferencije o kanalima, koja je proteklog tjedna održana u Novom Sadu, u nedjelju su posjetili Bač. Na sastanku sa šezdesetak stručnjaka iz Europe i Amerike, razgovaralo se o mogućnostima vraćanja vode oko Bačke tvrđave.

U prostoru tvrđave za goste je organiziran ručak i kraći kulturno-umjetnički program.

S. Čoban

U SOMBORU PRIREĐENI DANI JAPANA

Most za uspostavu ekonomske suradnje

Četverodnevna manifestacija Dani Japana u organizaciji somborskih podružnica Udruge prijateljstva Srbija-Japan i triju gradskih institucija kulture: Gradskog muzeja, Gradske knjižnice »Karlo Bjelicki« i Kulturnog centra »Laza Kostić«, u Somboru je održana od 22. do 26. rujna. Toga je dana u zgradi Županije održan protokolarni prijem za veleposlanika Japana *Tošija Cunoza-kija* i atašea za kulturu japanskog veleposlanstva *Kijotaku Tanaku*.

Predstavnike diplomatskog zbora primili su gradonačelnik Sombora mr. *Dušan Jović*, predsjednik Skupštine Grada *Nemanja Delić* i član Gradskog vijeća za kulturu *Srdan Aleksić*.

Veleposlanik Cunoza, kome je ovo prvi posjet Somboru, nije krio oduševljenje ovim gradom i njegovim zelenilom, te je izjavio kako Somborci imaju pravi ekološki grad. On je naglasio kako ma-

Veleposlanik Japana Tošijo Cunoza
s Dušanom Jovićem i suradnicima

nifestacija Dani Japana u Somboru može biti dobar most za uspostavu ekonomske suradnje, te je najavio kako bi u studenom našu zemlju trebala posjetiti skupina japanskih biznismena zainteresirana za po-

slovno ulaganje na ovim prostorima.

Gradonačelnik Sombora mr. Dušan Jović istaknuo je kako su domaćini s gostima iz Japana zajednički konstatirali da im se podu-

daraju vizije razvoja Sombora.

»Riječ je o potrebi poboljšanja prometne infrastrukture, izgradnji i proširenju ceste, odnosno autoceste Sombor-Osijek i priključenju na europski koridor C5, čime bi Sombor postao atraktivniji za investitore, a samim tim pridonijelo bi se gospodarskom razvoju, kao i razvoju svih ostalih sfera suradnje sa susjedima«, izjavio je Jović.

Nakon prijema, veleposlanik Cunoza je u Gradskom muzeju otvorio izložbu na kojoj je bilo izloženo više tipova japanskih lutaka hina ningyo (lutke za festival djevojčica) i kokeshi lutke u nekoliko varijanti. Osim lutaka, predstavljene su eksponati japanskih jela s objašnjenjima i veliki plakati prirodnih ljepota Japana. U četiri dana održavanja ove manifestacije priređeni su i koncerti japanskih umjetnika, kao i drugi kulturni događaji.

Z. G.

POVODOM EUROPSKOG DANA JEZIKA

Esperanto – međunarodni jezik koji se najlakše uči

Europski dan jezika je 26. rujna, a obilježava se od 2001. godine. Ovaj je datum mnogima, zbog neobaviještenosti, prošao neopaženo. U tom je povodu u Novom Sadu održan sajam »Pričaj europski«, a u toj su se manifestaciji predstavili jezični i kulturni centri i obrazovne institucije koje nude učenje jezika. Zadatak je ove manifestacije ukazati na potrebu učenja stranih jezika kako bismo se što bolje približili drugim kulturama i upoznali njihove vrijednosti.

Ipak, u svom životu čovjek će, i pokraj učenja više stranih jezika, najbolje i najpravičnije govoriti samo svoj materinji jezik. U Europi se govori 225 jezika, ali postoji još jedan jezik o kome ljudi, barem na ovim prostorima, malo znaju, iako ga neki govore gotovo kao svoj materinji jezik. To je međunarodni jezik – esperanto, koji bi, po ideji svog tvorca, trebao postati drugim jezikom pokraj materinjeg u sporazumijevanju ljudi cijeloga svijeta. Tu je ulogu danas preuzeo engleski, ali ideja esperanta nakon

više od 120 godina još i dalje živi. Ovom prigodom posvetit ćemo nekoliko redaka ovom, za neke idealnom i savršenom, a za druge kontroverznom i umjetnom jeziku.

Dr. *Lažar Ludvig Zamenhof*, varšavski očni liječnik i poliglota, objavio je 1887. godine knjižicu »Lingvo internacia«, projekt međunarodnog jezika – esperanta (esperanto – onaj koji se nada). Zamenhofu se brzo pridružio tim entuzijasta, koji je radio na promidžbi ovog jezika i njegovoj primjeni u raznim područjima života.

Svi su oni počeli prevoditi bisere svjetske literature. Zamenhof je prvi preveo *Shakespeareova* i *Homerova* djela.

Esperanto je projekt, stvoren da se koristi kao drugi jezik, pokraj svoga materinjeg. Budući da je to planski jezik bez iznimaka u gramatičkim pravilima, a nastao je kao sinteza najrazvijenijih jezika, on se može naučiti mnogo brže nego nacionalni jezici. Tvorac esperanta nije ništa izmišljao, već je u njega ugrađivao gramatički najprostije i najsavršenije meha-

nizme koji se nalaze u postojećim, poglavito hindoeuropskim jezicima. Rječnik se sastoji od najrasprostranjenijih riječi u svijetu, a u njemu se primjenjuje i fonetsko pravilo. Esperanto je vrlo muzikalan jezik koji se manifestira glasom, pjevanjem i govorom, što je Zamenhof i želio postići. Takva je njegova prva pjesma »La vojo« (»Put«).

Već nakon Prvog kongresa esperantista 1905. godine širenje esperanta uzelo je maha. Osnivaju se lokalna i regionalna društva, svjetske asocijacije, stručne udruge esperantista, knjižnice se bogate duhovnom kulturom na esperantu. Danas, 120 godina od njegova nastanka, esperanto govori više milijuna ljudi. Esperantom se služe uglavnom mladi na putovanjima, a razvijena je i bogata esperantska kultura, prevoditeljska, pa i originalna književnost. Ali, prije svega, esperantisti iskazuju jednako poštovanje prema svim narodima i njihovim jezicima.

Zvonimir Pelajić

OŠ »MATIJA GUBEC« I HKPD »MATIJA GUBEC« ORGANIZIRALI ETNO-RADIONICU

Postelja od kukurozovine

O narodnoj tradiciji, neka-
dašnjem načinu života i
rada često govorimo,
često slušamo. Kako ne bi osta-
lo sve na riječima, OŠ »Matija
Gubec« i HKPD »Matija Gubec«
iz Tavankuta su u suradnji organi-
zirali etno-radionicu u prirodnome
ambijentu.

Kako škola uređuje svoj mali
muzej, odnosno pokušava rekon-
struirati jednu bunjevačku sobu,
jedan od potrebnih elementa za
njezinu što autentičniju prezenta-
ciju jest i postelja od kukurozovine,
kakva se nekada u bunjevačkim
kućama mogla naći. Vrijeme berbe
kukuruza vrijeme je i kada su se
takve postelje izrađivale, te su uče-
nici osmoga razreda OŠ »Matija
Gubec«, koji slušaju nastavu na
hrvatskome jeziku, skupa s ravnatel-
jicom Stanislavom Stantić Prčić,
nastavnikom Brankom Stantićem,
nastavnicom Kristinom Kovačić i

Kao nekad: ručna berba kukuruza

zamjenicom predsjednika HKPD-a
»Matija Gubec« Ljubicom Vuković
Dulić krenuli na salaš Tomice
Vojnića, u Malu Bosnu, okušati se
u ručnoj berbi kukuruza, odvajanju
kukurozovine s klipova i njezinoj
pripremi za izradu postelje. Sama
postelja, sašivena od kudjelje, brzo

se počela puniti...

Veliku pomoć u ovoj radioni-
ci pružila je kazivačica Lozika
Skenderović iz Tavankuta. Ona je
tijekom trajanja radionice tumačila
kako se što radi, istodobno i pre-
zentirala, pjevala pjesme koje su
se nekada uz rad pjevale te doista

istinski dočarala atmosferu neka-
dašnjeg rada pri berbi kukuruza.

Vlasnik salaša Tomica Vojnić
Mijatov za djecu je organizirao i
posjet obližnjoj, nekadašnjoj sala-
šarskoj školi, koja je bila centralna
za područje Šebešića. U vrijeme
Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca
ona je nosila naziv biskupa Josipa
Juraja Strossmayera, kasnije
Branka Radičevića i to je ime
nosila do svojega zatvaranja. Kroz
školu je djecu proveo sadašnji vla-
sniš Josip Bačlija sa suprugom.
Mogle su se vidjeti još nepromije-
njene prostorije učionice, učitelje-
vog stana, kao i lijepo sačuvanog
pomoćnog objekta.

U sumrak su se radioničari
skupa s voditeljima, s mnogo lije-
pih dojmova, vratili u Tavankut, u
kojemu se većina još samo sa sje-
tom sjeća ovakvog načina života.

Lj. V. D.

U ZAGREBU ODRŽAN DRUGI PO REDU PIVSKI FESTIVAL

Rujanfest, hrvatski Oktoberfest

U Zagrebu je od 18. do 27. rujna
ove godine održan drugi po
redu Rujanfest, zagrebačka verzi-
ja slavnog Münchenskog festivala
piva Oktoberfest. Više od 30 vrsta
piva, miris kobasica, graha, čoban-
ca, jela s roštilja i ostalih razno-
raznih delicija, od kojih posebno
izdvajamo ovogodišnji specijalitet
Rujanfesta »šarana na ražnju« ko-
jeg je većina Zagrepčana (a vjero-
jatno i ostalih posjetitelja) prvi put
imala prigodu probati, obilježilo
je jezero Bunde u Novom Zagne-
bu koje je tradicionalno domaćin
ovog pivskog festivala.

Činjenica da je ulaz na ovo-
godišnji Rujanfest bio besplatan,
kao i parking, te da je tijekom svih
deset dana održavanja festivala
bilo prekrasno sunčano vrijeme,
rezultirala je rekordnom posjetom
ovom najvećem festivalu piva u
Hrvatskoj. Dakako da je rijeku
ljudi, koja se danima slijevala na
novozagrebačko jezero Bunde,
privukao i bogati glazbeni program
Rujanfesta koji se odvijao u sedam
šatora kapaciteta 20 tisuća ljudi,
od kojih je onaj najveći, centralni,
ugostio hrvatske i regionalne piva-

Na »Rujanfestu« je nastupilo i tridesetak pjevača i sastava, a prvi
put je omogućeno predstavljanje i mladim rock'n'roll snagama

Pivopije su uživale u tridesetak vrsta piva
iz Hrvatske i inozemstva

re, koji su na zadovoljstvo brojnih
pivopija prezentirale svoje proi-
zvede po pristupačnim cijenama.
Osim ljubitelja ovog, sve popular-
nijeg »prehrambenog proizvoda«,
na svoje su došli i brojni ljubitelji
glazbe koji su tjedan dana uživali
u pjesmama tridesetak pjevača i
skupina vrlo različitih glazbenih
stilova. Pohvalna je i činjenica da
su organizatori ove godine, od po-
nedjeljka do četvrtka, pružili prili-
ku mladim demo sastavima da se
predstave mnogobrojnoj festival-
skoj publici. Ova stara provjerena
formula »za svakog ponešto« i na
Bundeku se pokazala uspješna, što
je najbolje pokazala velika posje-
ćenost Rujanfesta i neslužbene
titule najvažnijeg ovogodišnjeg ru-
janskog događaja u glavnom gradu
Hrvatske. Proračun ovogodišnjeg
Rujanfesta kojeg su organizirali
Grad Zagreb, Koncertna direkcija
Zagreb, Ožujsko, Jamnica i tvrtka
»Fest« iznosi četiri milijuna kuna,
a svi se nadaju da će ovaj »hrvatski
Oktoberfest« zaživjeti te postati
tradicija i još jedan u nizu zaštitnih
znakova Zagreba.

Zlatko Žužić

U SUBOTICI ODRŽAN DEVETI PO REDU FESTIVAL BUNJEVAČKI PISAMA

Sjećaš li se...

Po ocjeni stručnog žirija pobjednik festivala je Filip Čeliković, skladatelj pjesme koju je izvela Marija Jaramazović * Svih 17 izvođača pratio je Festivalski tamburaški orkestar pod ravnanjem prof. Mire Temunović * Entuzijazam mladih jamstvo za daljnji rad

Deveti po redu Festival bunjevački pisama održan je u Dvorani sportova u Subotici pred oko 1500 posjetitelja. Po ocjeni stručnog žirija pobjednik festivala, koji je održan u petak, 25. rujna, je Filip Čeliković, skladatelj pjesme »Sjećaš li se«, koju je izvela Marija Jaramazović uz pratnju Festivalskog tamburaškog orkestra, te klavirsku i vokalnu pratnju Filipa Čelikovića. Tekst je napisala Mirjana Jaramazović, a aranžman Nela Skenderović i

Filip Čeliković, koji su ujedno i dobitnici nagrade stručnog žirija za najbolji aranžman.

Najbolja pjesma po mišljenju publike nazočne na festivalu, gledatelja K23 televizije i slušatelja Radio Subotice, koji su glasovali SMS porukama i telefonom, je pjesma »Subotici«, koju je pjevao Gabrijel Lukač u pratnji vokala Ágnes i Noémi Tóth i Jelene Bašić Palković, zatim Maje i Martina Nimčevića na violinama i Katarine Evetović na violončelu. Autor

glazbe i teksta je Marjan Kiš, a aranžmana Vojislav Temunović. Pjesma je istodobno osvojila i treću nagradu stručnog žirija, dok je autor teksta dobio i nagradu za najbolji do sada neobjavljeni tekst.

MOTIVACIJA ZA DALJE

Nagradu stručnog žirija za najbolju interpretaciju dobila je Antonija Piuković za izvedbu pjesme »Kaštelj«, za koju je tekst, glazbu i aranžman napisala Nela Skenderović. Druga nagrada stručnog žirija pripala je Josipu Franciškoviću za pjesmu »Zbogom curice«, koju je izveo ansambl »Ravnica«. Ove godine po treći je put dodijeljena i nagrada za najboljeg debitanta, koju je osvojila Anita Daraboš za izvedbu skladbe »Sanjam te«. Ona je ujedno autoricu teksta, a glazbu i aranžman potpisuje Marinko Rudić Vranić. Ove godine po prvi puta je dodijeljena bisernica, koju je Martini Dulić darovao Dubravko Kopilović iz Vinkovaca.

Festival je ove godine otvorio dopredsjednik Upravnog odbora HKC-a »Bunjevačko kolo« mons. dr. Andrija Kopilović, koji je naglasio značaj ovoga festivala koji za cilj ima trajni odgoj za lijepo, za tradiciju ovoga naroda i podneblja. Kako je i uobičajeno, festival je počeo prošlogodiš-

njom pobjedničkom pjesmom, a kroz program nazočne su vodili Marijana Tikvicki i Vladimir Lišić, koji su se odlično snašli.

Na ovogodišnjem Festivalu bunjevački pisama izvedeno je ukupno 17 novih skladbi, koje su namjenski pisane za ovaj festival. Sve izvođače je pratio Festivalski tamburaški orkestar pod dirigentskom palicom prof. Mire Temunović. Po njezinim riječima, ove godine orkestar su činili učenici Muzičke škole u Subotici i nekoliko tamburaša iz okolnih mjesta i manjih tamburaških sastava. Orkestar je oformljen za ovaj festival.

»S obzirom da je festival održan u Dvorani sportova, prostora nije nedostajalo, te smo mogli imati i veći orkestar, što je i jedna od novina za ovu godinu«, kaže Mira Temunović.

NASTUP DEBITANATA

Kao i prijašnjih godina izvođače su ocjenjivala dva žirija – žiri za najbolji tekst i stručni žiri, koji je ocjenjivao kompletan dojam. »Imali smo težak zadatak, no brzo smo se složili oko najboljih pjesama, izvođača i aranžmana. Ocjenjivali smo opći dojam, scenski nastup, glasovne mogućnosti izvođača, čistoću glasa, dinamiku i muzikalnost, aranžman, i to ne samo u smislu festivalskog orkestra,

Marija Jaramazović - I. nagrada stručnog žirija

Marjan Kiš prima nagradu za najbolji tekst

Ansambli »Ravnica« – II. nagrada stručnog žirija

Antonija Piuković najbolja interpretatorica ovogodišnjeg Festivala

Među mnogobrojnim uzvanicima, festival su pratili i kandidat za predsjednika RH Ivo Josipović, savjetnik predsjednika RH Siniša Tatalović i veleposlanik RH u Beogradu Željko Kuprešak

nego i pratećih vokala i instrumenata», kaže članica stručnog žirija *Nataša Kostadinović*. Ovaj žiri činili su još i *Marijana Crnković*, *Stipan Jaramazović* i *Milan Pridraški*.

Žiri koji je odabrao najbolji do sada neobjavljen tekst, pisan namjenski za ovaj festival, činili su: *Milovan Miković*, *Katarina Čeliković*, *Tomislav Žigmanov*, *Ivana Petrekanić Sič* i *Ljiljana Dulić*.

U revijalnom dijelu, za vrijeme glasovanja gledatelje je zabavljao

virtuozni violinist, nekadašnji Subotičanin *Emil Gabrić* sa svojim Paganini bandom iz Zagreba.

Nakon dodjele nagrada nazočnima se obratio i zahvalio predsjednik Organizacijskog odbora Festivala bunjevački pisama prim. dr. *Marko Sente*, koji je za naš list rekao da je zadovoljan kako je prošao ovogodišnji festival.

»Ove godine smo se po prvi put okušali u Dvorani sportova, zadovoljan sam svim izvođačima, odzivom publike, kao i svim suradni-

cima koji su odradili veliki posao. I ove godine smo imali nove izvođače, debitante, što mi je izuzetno drago. Na njima je svakako da rade dalje i da se usavršavaju. Također moram napomenuti kako sam zadovoljan, jer je sve prošlo u najboljem redu. Ukusi se razlikuju i sigurno se nije svima sve sviđelo, no, s obzirom da je bilo 17

izvođača, svatko je mogao imati svog favorita», rekao je Sente. Također je najavio kako sada slijedi snimanje CD-a na kojem će se naći sve pjesme koje su izvedene na ovogodišnjem festivalu. Ovaj CD možemo očekivati početkom prosinca, pred blagdane.

Željka Vukov

Gosti iz Zagreba

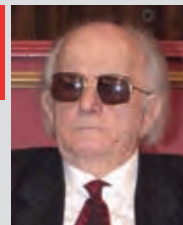
Paganini band iz Zagreba postoji od 1994. godine, iza sebe ima tri objavljena autorska albuma: »Ja sam život«, »Laži i druge« i najnoviji »Klasiko«. Band ima pet članova, a zaštitni znak banda je violinist *Emil Gabrić*. U bandu još sviraju *Nikica Karačić* (kontrabas), *Darko Ratkovski* (gitara), *Vlado Marinčić* (harmonika) i *Hrvoje Galeković-Bibi* (udaraljke i ton majstor).

Band je sudjelovao na više festivala u Hrvatskoj, svirao je i u kazališnim i televizijskim predstavama, kao i u igranim filmovima.

»Ugodno sam iznenađen što ovaj festival postoji i što mladi njeguju ovdašnju tradiciju. Mislim da je to izvrsno, iznenađio sam se što ima toliko mladih ljudi. To je podstrek za budućnost«, kaže *Emil Gabrić* i najavljuje, da bi promocija njihova novog CD-a na proljeće mogla biti upriličena i u Subotici.

Gabrijel Lukač - nagrada publike i III. nagrada stručnog žirija

Kronologija od 2. do 9. listopada

3. LISTOPADA 1798.

U Baji je službeno proglašena povelja *Mattije Mandića*. Njegovi preci, među njima *Ivo Mandić* iz Lemeša, plemićki status stječu još 1688. U Beču, što im je potvrđeno u Virovitičkoj županiji, a 1798. i u Bačkoj županiji. Potomci ove velike plemenitaške obitelji živjeli su ili žive u Aljmašu, Baji, Bajmoku, Kačmaru, Monoštoru, Stanišću, Subotici. Iz ove obitelji je bio i *Antun Mandić*, zagrebački kanonik i od 1805. bosansko-srijemski biskup.

3. LISTOPADA 1935.

Rođen je *Petar Šarčević*, redatelj, prozni pisac i prevoditelj. Poslije Pravnog fakulteta diplomira i na Akademiji za kazališnu umjetnost.

Bio je stalni redatelj HNK (Drama i Opera) i dugogodišnji ravnatelj ove kuće, predavao je opernu glumu na zagrebačkoj Muzičkoj akademiji. Režirao je oko 120 dramskih i opernih djela, radio i tv drama. U rodnom gradu Subotici objavljena mu je knjiga kazališnih i književnih kritika i eseja »Od danas do sutra«. Umro je 12. prosinca 2001. godine.

3 LISTOPADA 2003.

Na mađarskom jeziku objavljen je prijevod knjige stihova ovdašnjeg hrvatskog pjesnika *Tomislava Žigmanova* »Feltárás (Otkrivanje)«. Pjesme je prepjevao poznati spisatelj i prevoditelj *Mattija Molcer*.

4. LISTOPADA 1744.

U varoš Sveta Marija (Suboticu) doputovala je Visoka carsko-kraljevska mješovita komisija sa zadaćom da izgladi spor između katoličkog i pravoslavnog življa glede razvojačenja Potiske vojne

krajine. Pred članovima komisije, kojoj je predsjedao glasoviti general *Engelshofen*, katolici, poglavito bunjevački Hrvati, bili su pristaše prevođenja grada i civilni status, dok su pravoslavci smatrali da im više odgovara vojni status.

4. LISTOPADA 1985.

Zahvaljujući otkriću dr. *Klausa Schtiopa* iz Meinza u Njemačkoj, Historijski arhiv Subotice došao do veoma vrijedne gravire, ustvari mape – djela jedne majstorske diplome – na kojoj je prikazan plan grada Subotice (Maria Theresiopolis) s početka XIX. stoljeća. Najvjerojatnije je izrađena između 1815. i 1817. godine.

5. LISTOPADA 1897.

Rođen je *Ervin Šinko*, književnik, utemeljitelj Hungarološke katedre pri Sveučilištu u Novom Sadu, akademik. Srednju školu pohađao je u Subotici uoči Prvog svjetskog rata. Nakon revolucionarnih događaja u Mađarskoj 1918./19. živi kao emigrant u Beču, Parizu, Zürichu i Moskvi. Nakon povratka u Jugoslaviju, živi i radi u Zagrebu. Objavio cijeli niz vrijednih djela gotovo u svim žanrovima. Umro je 26. ožujka 1967.

5. LISTOPADA 1840.

Gradsko vijeće Subotice zatražilo je državne uprave povrat crteža i projektne dokumentacije za gradnju kanala Palić – Tisa, kojim bi se odvodnjavalo jezero Palić. Spomenuta dokumentacija sa specifikacijom svih troškova izrađena je u dva sveska 1834. godine, te potom upućena Vijeću Mađarske kraljevske komore na razmatranje.

5. LISTOPADA 1992.

Umro *Josip Klarski*, knjižničar, dugogodišnji novinar, književnik i javni djelatnik, neko vrijeme čelnik »Subotičkih novina«. Za više od četiri desetljeća objavio je sedam zbirki pripovjedaka, roman »Tajni život odbornika«, te dvije knjige kronika. Poznata mu je monografija o Tavankutu – »Crveni pesak«. Rođen je 16. listopada 1927. godine.

6. LISTOPADA 1869.

Kaločka nadbiskupija odobrila je djelovanje »Udruženja protiv

psovanja« u Subotici, koje je utemeljeno na poticaj župnika *Ivana Probojčevića* i *Tome Bedžule*. Cilj ove udruge bio je sasvim očit: »Štovanje Boga, imena svetaca i vjerskih stvari«. Za predsjednika je izabran *Ivan Probojčević*.

6. LISTOPADA 1968.

U organizaciji subotičkog Likovnog susreta otvoren je Prvi jugoslavenški trijenale keramike. U tri sekcije izložbe (Umjetničke keramike, Grnčarije i Zbirke s primjercima narodne keramike iz zemlje i inozemstva) prikazano je 541 djelo. Među inozemnim izlagačima bio je zastupljen i veliki španjolski umjetnik svjetskog glasa – *Pablo Picasso*.

7. LISTOPADA 1898.

U subotičkom Matičnom uredu sklopljen je prvi građanski brak u gradu. Prvi mladoženja bio je *Ivan Crnković*, a prva mlada *Julijana Vujković Lamić*. Ivan Crnković je u matičnu knjigu ubilježen kao narednik tada glasovite Osamdeset i šeste pješadijske regimente.

7. LISTOPADA 1994.

Prigodnom izložbom trojice fotoreportera: *Aleksandra Sedlaka*, *Zlatka Jovanova* i *Augustina Jurige*, izložbom karikatura *Milenka Kosanovića*, promocijom novog kalendara »Makeš u Subotici«, te koncertima *Zvonka Bogdana*,

Subotičkog tamburaškog orkestra i komornog zbora »Pro musica«, obilježen je prvi dio priredaba u sklopu 50. obljetnice »Subotičkih novina«. Ovaj tjednik nastavio je tradiciju poratnog tiska – latiničnog dnevnika Slobodne Vojvodine pisanog i tiskanog hrvatskim pravopisom, te tjednika »Hrvatska riječ« (1945.–1956.).

8. LISTOPADA 1789.

Nakon što je carsko-kraljevska vojska poslije dužih i žestokih borbi protjerala Turke, te ponovno zauze-

la Beograd, Bačka županija pozvala je Gradsko vijeće da na javne radove u Beograd i Petrovaradin uputi po stotinu radnika, a u Zemun 100 zaprega i 200 nadničara. Tamo su radili na obnovi grada i prijevozu građevnog materijala.

8. LISTOPADA 1919.

Utemeljeno je »Sokolsko društvo«. Prvi čelnik subotičkih sokolaša postao je dr. *Franjo Sudarević*, tajnik *Josip Kratina*, a rizničar *Josip Hartl*. Unatoč pristranom stranačkom usmjerenju »Sokol« je imao zapaženu ulogu u razvoju sporta, posebice gimnastike.

8. LISTOPADA 2006.

Dramski odjel Hrvatskog kulturnog centra »Bunjevačko kolo« premijerno je prikazao komediju *Jovana Sterije Popovića* »Ženidba i udad-

ba«. Redatelj: mladi Subotičanin *Ninoslav Šćepanović*.

8. LISTOPADA 2007.

Svečano je otvorena obnovljena »Apoteka« u prizemlju Gradske kuće. U radove i opremanje uloženo je pet milijuna dinara.

9. LISTOPADA 1779.

Gradsko vijeće slobodnog kraljevskog grada Maria Theresiopolis (Subotica), za 6990 forinata je dalo pod zakup sve gostione i krčme u gradu. Subotičani tih godina slobodno kupuju i prodaju vino za vlastite potrebe. Međutim, zakupci krčmi bili su obvezni tijekom četiri mjeseca kroz godine točiti samo ono vino koje je proizvedeno u ovom kraju.

9. LISTOPADA 1999.

U Hrvatskom kulturnom centru »Bunjevačko kolo« održan je hommage profesor, spisatelju, prevoditelju, te javnom djelatniku magistru *Josipu Buljovčiću*, u povodu dobivanja zvanja »Počasni građanin Subotice«.

Dalibor Martinis izlaže u Galeriji »Dr. Vinko Perčić«

SUBOTICA – Večeras (petak, 2. listopada) u Galeriji »Dr. Vinko Perčić« u Subotici bit će otvorena izložba *Dalibora Martinisa*, poznatog hrvatskog multimedijalnog umjetnika. Publika će imati priliku vidjeti video radovi ovoga autora (Data recovery, JBT/PULA/1949, TV dnevnik 04. 09. 1974., Otvoreni kolut...), a u podrumskom dijelu galerije instalaciju pod nazivom »Proleter svih zemalja«. Otvorenje izložbe je u 20 sati.

Nakon otvorenja izložbe, u 20 sati i 30 minuta Dalibor Martinis će na gradskom parkiralištu iza Otvorenog sveučilišta izvesti interaktivni happening »Vječna vatra gnjeva«.

Dalibor Martinis rođen je 1947. u Zagrebu, diplomirao je na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu.

Izlagao je na mnogim međunarodnim izložbama i festivalima, kao što su bijenala u Veneciji, Sao Paolu, Kwang-juu i Kairu, »Dokumenta« u Kasselu, Berlinski filmski festival, te video festivali u Tokiju, Montrealu i dr. Osvojio je nekoliko međunarodnih nagrada.

Njegovi video radovi nalaze se u kolekcijama Muzeja moderne umjetnosti u New Yorku, Stedelijk muzeja u Amsterdamu i Muzeja suvremene umjetnosti u Zagrebu.

Godine 1996. nagrađen je Vjesnikovom nagradom »Josip Račić«, a 1998. Nagradom Grada Zagreba. Primio je odlikovanje Reda Danice Hrvatske.

Komad Biljane Srbljanović postavljen u Gavelli

ZAGREB – Dramsko kazalište »Gavella« iz Zagreba u svoj će repertoar uvrstiti za sada posljednji komad *Biljane Srbljanović* »Barbelo, o psima i djeci«, koji je praižveden u prosincu 2007. na sceni Jugoslovenskog dramskog pozorišta u Beogradu u režiji *Dejana Mijača*. Ovu univerzalnu priču koja govori o prvom impulsu ljubavi, o majčinskoj ljubavi, odnosno ljubavi majke prema djetetu i obratno, u Zagrebu postavlja kazališni redatelj *Paolo Magelli*, a premijera je, prema najavama, održana jučer, 1. listopada.

Podsjetimo, još jedan komad poznate srbijanske dramatičarke Biljane Srbljanović »Skakavci« doživio je već ranije svoje hrvatsko uprizorenje. »Skakavci« su postavljeni početkom ožujka 2006. u Zagrebačkom kazalištu mladih. Predstavu je režirao *Janusz Kica*, a podjela je podrazumijevala brojne poznate hrvatske glumce.

Žigmanov na međunarodnom znanstvenom skupu u Peču

PEČUH – U sklopu programa pripremne godine prijestolnice europske kulture »Pečuh 2010.« u pečuškom Domu umjetnosti i književnosti 25. i 26. rujna održan je Međunarodni znanstveni skup na temu »Vjera i manjine«. Organizator ove manifestacije je pečuška Hrvatska manjinska samouprava.

Koncipiran kao interdisciplinarni, na znanstvenom skupu su sudjelovali sociolozi, filozofi, teolozi, pravnici, lingvisti, etnolozi iz Austrije, Hrvatske, Makedonije, Srbije... Na skupu je sudjelovao ravnatelj Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata *Tomislav Žigmanov*, koji je govorio na temu »Fenomenologijska struktura kršćanskog govora o manjinama«.

»Jesenski dani kulture« u Ljutovu

LJUTOVO – HKUD »Ljutovo« organizira šeste po redu »Jesenske dane kulture« u Ljutovu, u okviru kojih će biti prikazane četiri kazališne predstave amaterskih skupina iz zemlje i Republike Hrvatske. U nedjelju, 4. listopada, s početkom u 19 sati nastupit će Amatersko kazalište Belišće (Hrvatska) s predstavom »Ženska pitanja« *Fadila Hadžića* u režiji *Silvije Kifer*. Istoga dana od 20:30 publika će moći vidjeti predstavu u produkciji Dramske sekcije HKUD-a »Ljutovo« - »Mamica je umrla dva puta« *Vinka Mordendorfera* u režiji *Nandora Klinockog*.

Program manifestacije se nastavlja idućeg mjeseca, 14. studenoga, kada će biti prikazane dvije predstave. Predstavu »Demokracija – demonstracija« *Zvezdana Banasa* u režiji Stipana Vidaka izvest će Gradsko amatersko kazalište iz Belog Manastira, nakon čega će uslijediti »Martinove mengule«, nova predstava domaćina HKUD-a »Ljutovo«. Autor teksta je *Geza Kopunović*, a redatelj *Nandor Klinocki*.

Ulaz na sve programe je slobodan.

Natječaj za Nagradu S.S. Kranjčevića

ZAGREB – Hrvatska matica iseljenika, podružnica Rijeka, raspisala je natječaj za Nagradu »S.S. Kranjčević«, koja se dodjeljuje za ostvarenja s područja pjesništva, romana, kratke priče, drame i putopisa. Uvjet je da književna ostvarenja nisu nagrađivana, te da im je autor iseljenik ili potomak iseljenika. Literarni radovi mogu biti pisani hrvatskim standardnim jezikom, te svim hrvatskim narječjima i njima pripadajućim govorima (mjesni govori).

Broj literarnih radova je ograničen: za poeziju deset pjesama, za kratku priču pet, za putopis dva, te roman i dramu jedan prilog. Svaki rad treba biti pisan pomoću računala ili pisaćim strojem, te sadržavati ime i prezime, godinu rođenja, adresu i kratki životopis. Prestigle radove će vrednovati Povjerenstvo: prof. dr. emeritus Katica

Ivanišević, prof. dr. Branka Kalogjera i prof. dr. Estela Banov.

Rok za slanje radova je 20. prosinac 2009. Nagrade će se uručiti na Interliberu 2010. godine. Radove šaljite poštom na adresu HMI, podružnica Rijeka, Trpimirova 6, 51000 Rijeka, Hrvatska ili e-mailom na rijeka@matis.hr

Dodatne informacije moguće je dobiti na telefon (+386 51) 21 45 57 ili faks (+386 51) 33 98 04. Rezultati natječaja bit će objavljeni u veljači 2010. godine.

Hrvatska čitaonica nudi nove programe

Za školsku godinu 2009./10. Hrvatska čitaonica poziva učenike osnovnih i srednjih škola u programe sljedećih sekcija:

LITERARNA SEKCIJA, mjesečno 2 puta, po dogovoru
DRAMSKA SEKCIJA »MALA SCENA«, dva puta tjedno
KREATIVNE RADIONICE, petak 19 – 21

»IGRO – KAZ« dramsko-kreativna radionica, petak 19 – 21
RECITATORSKA SEKCIJA, petak 19 – 21 i po dogovoru

Hrvatska čitaonica će u okviru rada petkom kroz kreativne radionice pripremati specijalni božićni program u kojem će nastupiti svi koji budu sudjelovali u radu!

Zainteresirani se mogu javiti *Bernadici Ivanković* na tel. 024/ 520-984 ili na mobitel 063 801-70-90 ili *Katarini Čeliković* na mobitel 064 211-31-86.

Na obali namreškano Dunava

*U radu ovogodišnje kolonije sudjelovali su slikari iz Subotice, Sombora, Starog Slankamena i s otoka Hvara *
Umjetnike oduševili prekrasni krajolici, »Šokadiji« ostale vrijedne slike*

Piše: Ivan Andrašić

U subotu, 26. rujna, na lokaciji Staklara na samoj obali Dunava, održana je jednodnevna međunarodna likovna kolonija »Sonta 2009«. Četvrti put zaredom koloniju je organizirala Kulturno prosvjetna zajednica Hrvata »Šokadija« iz Sonte.

U radu ovogodišnje kolonije sudjelovali su slikari iz Subotice, Sombora, Starog Slankamena i iz Hvara, sa istoimenoga otoka u Republici Hrvatskoj. Likovni odjel HKC »Bunjevačko kolo« iz Subotice predstavljala je odabrana skupina autora na čelu s naivnom slikaricom *Cilikom Dulić-Kasiba*. Sombor je predstavljala *Cecilija Miler*, dok je iz Starog Slankamena u Srijemu došao akademski slikar *Stjepan Albot*. Bila je tu i neizbježna, puno mlađa duhom i htijenjem nego godinama, Hvaranka *Ana Tudor*, podrijetlom Sončanka.

Za početak, slikare je dočekao šokački doručak u prirodi, a potom su umjetnici potražili krajolike vidljive samo njihovom oku i odlutali svak za svojom muzom. Odlutali su u nedirnutu prirodu lijeve obale

Dunava. S druge strane rijeke, iz plavetnila jesenske izmaglice, izranjaju guste šume matične domovine. Na namreškanoj vodenoj plohi koja spaja dvije države sunce je stvaralo nestvarnu igru svjetla. Ekipe »Šokadije« neumorno je obilazila svoje goste, ništa im nije smjelo nedostajati.

Pred očima mnogih znatiželjnika na platnima umjetnika radalo se Nešto iz Ničega. Od bjeline podloge, preko za laike početne nesređenosti obojenih mrlja, protokom minuta i sati nastajali su veličanstveni motivi, motivi koji će zauvijek ostati u »Šokadijinoj« zbirci slika. Nakon završetka radnog dijela, zajednički ručak, a potom druženje uz zvuke tamburaškog sastava domaćina. Jedna na drugu nadovezivale su se pjesma šokačka, bunjevačka, srijemska, dalmatinska, vojvodanska, prelazilo se na pop i rock, na sevdalinke.

»Četvrta je godina otkako s našim prijateljima iz Sonte u ovom rajskom ozračju stvaramo nešto lijepo, stvaramo nešto što samo oplemenjuje naše duše. Ponosan

Sončanka s Hvara

Stalna sudionica »Šokadijinih« slikovnih kolonija je Hvaranka Ana Tudor, rođena Sončanka. Ove godine počastila je sudionike kolonije »mediteranskom košaricom«. Smokve i grožđe s Hvara, uz sončanske jabuke i kruške iz njezina vrta mamile su izgledom, a Ana šarmom. Godine boravka u Hvaru ostavile su traga u njezinom govoru. Divani šokački, ali s jakim dalmatinskim naglaskom.

»Raduje me što je 'Šokadijina' kolonija zaživjela, što smo se okupili već četvrti put, a osobito što je svaka kvalitetnija od prethodne. To je očita potvrda da se uspjesi postižu samo sustavnim radom. Evo mene i dogodine, dat će Bog zdravlja. Volim ovu mladost oko sebe, volim i zvuke tambura i naše pisme poslije završenog radnog dijela. Znam da u Sonti ima puno mladih kojima slikanje u školi odista ide od ruke, pa ih pozivam da se uključe u 'Šokadijin' likovni odjel, jer na mladima svijet ostaje«, kaže Ana Tudor.

Ima prostora za unapređenje

Po prvi put na »Šokadijinoj« koloniji sudjelovao je »čovjek zlatnih ruku«, Slankamenac Stjepan Albot. »Cijenim ljude koji pokušavaju napraviti nešto dobro, a ovaj pokušaj je doista hvale vrijedan. Ova kolonija ima perspektivu, vjerujem da će svake godine biti kvalitetnija. Već sada ima dva osnovna preduvjeta. Prvi je bogatstvo krajolika, a drugi je nepatvorena gostoprimljivost ljudi koji su je organizirali. Za podizanje razine kvalitete ima prostora, a vidim da ima i volje kod ljudi iz 'Šokadije'. Već sada su me pozvali i na iduću koloniju, a ove godine su u meni stekli velikog prijatelja, tako da ću se drage volje ne samo odazvati, nego im, koliko god je potrebno i pomoći svojim nemalim iskustvom«, kaže Stjepan Albot.

sam na naš doprinos usponu kvalitete 'Šokadijine' kolonije. Što ima ljepše, nego na mjestu gdje nam se spajaju domicilna i matična država tradiciju naših predaka materijalizirati, svatko na svoj način. Domaćinima hvala na ambijentu, Bogu hvala na prekrasnom jesen-

skom danu. Nadam se da ćemo naša druženja nastaviti i idućih godina, a isto tako i da ćemo se truditi kako bi svake godine podizali razinu kvalitete ove kolonije«, kaže za HR ravnatelj Likovnog odjela HKC »bunjevačko kolo« Josip Horvat.

KNJIŽEVNA VEČER MILOVANA MIKOVIĆA U NJEMAČKOJ KUĆI U SUBOTICI

»Slušaj; zemlja, riječi« na tri jezika

Praksa književnih večeri u organizaciji Njemačkog narodnog saveza na kojima literarne uratke možete čuti na više jezika nastavljena je u utorak, 29. rujna, predstavljanjem poezije subotičkog književnika i urednika *Milovana Mikovića*. Publika u svečanoj dvorani »Njemačke kuće« imala je priliku slušati kako Mikovićeve stihove, osim na hrvatskom, zvuče na njemačkom, odnosno mađarskom jeziku. Radi se o pjesmama iz njegove zasad posljednje zbirke »Slušaj; zemlja, riječi« objavljene 2007. godine u izdanju Panonskog instituta iz Guttenbacha (Austrija). Osim samog autora koji je svoje pjesme kazivao na hrvatskom jeziku, iste stihove na ostala dva jezika čitali su prevoditelji - *Matija Molcer* na mađarskom i *dr. Martha Pfeiffer* na njemačkom jeziku.

»Redovito sam na mađarski jezik prevodio subotičke pjesnike, pa tako i Milovana Mikovića«, kaže za HR prevoditelj Matija

njemački jezik. Još ne znamo hoće li ovi naši prepjevi biti objavljeni. To ovisi o novčanim sredstvima«, objašnjava prevoditelj.

Matija Molcer, Milovan Miković i Martha Pfeiffer

Molcer. »Preveo sam njegovih šest knjiga, a jedna je objavljena. Tako sam i njegovu posljednju zbirku pjesama preveo na mađarski i onda smo skupa s Marthom Pfeiffer došli na ideju da je prevedemo na

Književna večer Milovana Mikovića priredena je u sklopu proslave najvećeg nacionalnog praznika u Nijemaca – Dana njemačkog ujedinjenja, koji se slavi 3. listopada. Predsjednik Njemačkog

narodnog saveza *Rudolf Weiss* kaže kako su ovakve umjetničke večeri značajne za ovdašnju njemačku zajednicu, jer se na njima očituje multijezičnost, ali i multikulturalnost ovih prostora.

»Od početka našeg djelovanja smo govorili kako želimo dobru suradnju sa svima s kojima ovdje živimo. Da to nije prazna parola, pokazujemo i ovakvim književnim večerima na kojima se čuje više jezika. Dakle, mi pokazujemo kako suživot ne znači samo o tome pričati, nego tako i živjeti«, kaže *Rudolf Weiss*.

U okviru večeri priredena je i izložba slika Matije Molcera »Der Tanz«, koju je otvorio *László Mandel*. Također, nastupio je i zbor »Lorelai« pod ravnanjem *Diane Miskolci*.

D. B. P.

NOVI USPJEH ZAGREBAČKE KAZALIŠNE SKUPINE NA BITEF-U

Specijalna nagrada »Bacačima sjenki«

Zagrebačka kazališna skupina »Bacači sjenki«, odlukom žirija 43. beogradskog teatarskog festivala (BITEF), dobitnik je specijalne nagrade za predstavu »Odmor od povijesti«, objavio je organizator festivala. Drugi je to uspjeh hrvatske trupe, koja je prije dvije godine, na 41. BITEF-u, također osvojila specijalnu nagradu za predstavu »Ex-pozicija«.

Predstava »Odmor od povijesti«, s kojom su ove godine nastupili, a čiji su autori *Boris Bakal* i *Katarina Pejović*, prvi je dio trilogije »Proces Grad«, inspirirane romanom »Proces« *Franza Kafke* i

njegovim filozofskim i političkim implikacijama. U predstavi nema priče, niti vidljive glumačke igre, već samo prepuštanja gledatelja polusnu i slobodnom maštanju o »intimnoj povijesti koja nas miluje, jer smo od stvarne potpuno izludjeli«. Nastup je karakterističan po tome što je za tu priliku postavljeno 26 kreveta za isto toliko ljudi koji čine publiku. Njih glumci redom uvode i smještaju u krevete iz kojih oni, ležeći, osluškuju i gledaju zvuke i prizore oko sebe, a predstava se temelji na osobnim emocionalnim doživljajima »publike«. Kako je navedeno

u obrazloženju odluke BITEF-ova žirija, »predstava preispituje klasičnu poziciju gledatelja, igra se granicama percepcije i obogaćuje gledatelja na čulnoj razini, mijenjajući time percepciju upotrebom intimnog prostora«.

Inače, predstava »Odmor od povijesti« premijerno je izvedena u Zagrebu u travnju 2008. i od tada je prikazana više od 20 puta u Zagrebu te u Sarajevu, gdje je na 48. festivalu MESS-u 2008., u sklopu kompletne trilogije, osvojila nagradu »Avazov zmaj«. Uz dvoje autora, u izvedbi sudjeluju *Damir Klemenčić*, *Jelena Lopatić*, *Bojan*

Navojec, *Marija Škaričić* i *Stanko Juzbašić*.

Glavnu nagradu ovogodišnjeg BITEF-a, Grand prix »Mira Trailović«, žiri je dodijelio predstavi »Sanjari« u režiji *Miloša Lolića* i izvedbi Jugoslovenskog dramskog pozorišta iz Beograda. Nagrada »Politike« za režiju dodijeljena je *Roberu Lepažu* za predstavu »Plavi zmaj« Teatra Hotel Modern iz Roterdama (Nizozemska). Po ocjeni publike najbolja predstava je »Pisac« Jo Stromgren Companyja iz Bergena (Norveška).

D. B. P.

PRVA MEĐUNARODNA KROATOLOŠKA KONFERENCIJA U ZAGREBU

Pokazati stanje u mladoj znanosti

Organizaciji Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu se od 1. do 3. listopada održava međunarodna kroatološka konferencija. Na konferenciji će nastupiti više od 120 sudionika iz Hrvatske i inozemstva koji će izlagati o specifično kroatološkim (interdisciplinarnim) temama povezanima uz hrvatsko kulturno naslijeđe i identitet, ali i o nizu aktualnih tema iz hrvatskog jezika, pisma

i književnosti, hrvatske povijesti, filozofije, arheologije, znanosti i umjetnosti, piše Hina.

Svrha je prve međunarodne kroatološke konferencije pokazati stanje istraživanja u tom relativno mladom interdisciplinarnom znanstvenom području i ukazati na smjer budućeg istraživanja hrvatske kulture koju, kako je rečeno, odlikuje visoka složenost i bogatstvo, višestruka povezanost s dodirnim europskim kulturama i

ovisnost o njima, ali i jaka kolektivna svijest o vlastitom identitetu i višestoljetnom kontinuitetu.

Na konferenciji će kao plenarni predavači s izlaganjima nastupiti ugledni strani znanstvenici kao i hrvatski znanstvenici iz inozemstva.

Kroatologija je interdisciplinarno znanstveno područje, koje je od 2008. godine uvršteno u službenu nomenklaturu znanosti. Posvećeno je istraživanju hrvat-

ske kulture u cijelosti, u dijakronijskoj i sinkronijskoj perspektivi, u matici i u dijaspori.

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, točnije Odjel za kroatologiju na tim studijima, jedina su visokoškolska ustanova u Hrvatskoj na kojoj se izvodi nastava iz kroatologije (na pred-diplomskoj, diplomskoj i poslije-diplomskoj razini).

D. B. P.

GORAN VOJNOVIĆ, »ČEFURI RAUS!«, EPH LIBER, ZAGREB, 2009.

»Teška« tema ogrnuta u humoristično ruho

Ovaj je roman ocijenjen kao jedan od najvećih slovenskih književnih hitova svih vremena, zbog kojeg je autor završio na policiji, ali i dobio prestižnu književnu nagradu.

Riječ je o romanu koji tematizira život »južnjaka«, doseljenika u Sloveniju, i njihovog života u ljubljanskome naselju Fužine

Piše: Đurđica Stuhlreiter

»Čefurima« Slovenci pejorativno nazivaju strance, a jedan od češćih grafita koji se može primijetiti na zidovima Ljubljane jest ksenofobna poruka »Čefuri raus!«. Upravo to je i naslov romana mladog autora *Gorana Vojnovića*. A kako bi nam značenje te riječi bilo još jasnije na početku knjige nalazimo detaljnije objašnjenje preuzeto iz pjesme »Čefur« *Roberta Pešuta Magnifica*.

»Tko je 'čefur'? Čefur je osoba koja živi na području određene države, premda nije pripadnik tamošnje nacionalne većine. U našem slučaju to su ljudi koji dolaze iz krajeva južno ili istočno od rijeke Kupe. Među čefure u većini slučajeva ubrajamo i njihove potomke. Po svojoj fizionomiji od pripadnika većinskog dijela populacije razlikuju se po niskom čelu, spojenim obrvama, naglašenim kostima lica i snažnoj donjoj čeljusti. Njihove osnovne karakteristike ponašanja su: vole lagodan život, psuju, vole alkohol, nježniji spol, nogomet. Obožavaju kič i zlatni nakit. Drage su im borilačke vještine i često su agresivni posve bez pravog razloga. Njihovo aklimatizacijsko razdoblje u većini je slučajeva veoma dugo.«

PITANJE IDENTITETA »DRUGIH«

Roman »Čefuri raus!« ocijenjen je kao jedan od najvećih slovenskih književnih hitova svih vremena, zbog kojeg je autor završio na policiji, ali i dobio prestižnu književnu nagradu. Riječ je o romanu koji tematizira život »južnjaka«, doseljenika u Sloveniju, i njihovog života u ljubljanskome naselju Fužine. Kroz glavni lik mladića, čiji su se roditelji doselili iz Bosne, a on je rođen u Sloveniji, roman u ležernom stilu i govornim jezikom problematizira pitanje identiteta »drugih« i »drukčijih« unutar većinske zajednice. Vojnović u središte pozornosti postavlja egzistencijalne probleme, kao i kulturološke razli-

čitosti, referirajući se i na kontekst nekadašnje zajedničke države.

Legendu o nastanku Fužina, socijalističkoj spavaonici punoj mastodontskih zgrada kakvih je bilo u svim gradovima bivše države, otkriva nam sam Vojnović. Kaže kako su se u taj kvart po njegovom nastajanju prvi naselili – Hrvati: »To je priča koja kruži i koju, doduše, nitko nije provjeravao. Moja mama radi s jednim gospodinom Nevenom, koji se prvi uselio u prvi izgrađeni blok zgrada na Fužinama. Znači, 1983. su prvi stanovnici Fužina bili Hrvati, ili barem tako tvrdi legenda.« »Čefuri raus!« priča je o životu u tom kvartu, ispričana iz perspektive mladića *Marka Dordića*, kojeg tek treniranje košarke spašava od huliganstva. On većinu vremena provodi s neko-

licinom prijatelja, »usput slušajući repetitivne svađe roditelja, a kroz njegovu priču Vojnović prezentira cijeli mikrozemljopis«. Fužine su tipične, jer su tamo »ljudi otkrili prostor u kojem nema starosjedilaca, pa su se u njega doselili svi čefuri.«

MEDIJSKI STEREOTIP

S druge strane, u slovenskim se medijima potencira slika o Fužinama kao takozvanom čefurskom naselju, iako se u tim desetinama tisuća stanovnika nalaze i poznate i čak politički moćne ličnosti Slovenije. Vojnović napominje da se njih, nažalost, rijetko spominje u medijima kao stanovnike tog ozloglašenog kvarta: »Nikada se ne spominje da su tamo i ministar

Goran Vojnović je rođen 1980. u Ljubljani. Filmski je i televizijski redatelj i scenarist. Režirao je tri kratka filma (*Fužine zakon*, *Sezona 90/91*, *Moj sin, seksualni manijak*), a s *Markom Šantićem* napisao je scenarij za film »Sretan put Nedime« koji je osvojio nagradu Srce Sarajeva i bio nominiran za nagradu Europske filmske akademije. Kao filmski publicist piše u brojnim filmskim časopisima i novinama »Dnevnik«. Objavio je pjesničku zbirku »Lep je ta svet« (1988.), a roman »Čefuri raus!« njegov je prozni prviijenac za koji je dobio nagradu Prešernovog sklada 2009. godine.

kulture, pa ni bivša gradonačelnica Ljubljane *Danica Simšič*, koja tamo i danas živi, ali i *Lev Kreft*, jedan od predsjedničkih kandidata. I *Rade Šerbedžija* je tamo neko vrijeme živio, te je opjevao naselje u pjesmi, ali u medijima se vide samo ljudi iz Sanskog Mosta, Prijedora i slično.«

»Čefuri raus!« roman je iznimno zanimljiv za čitanje jer Vojnović »tešku« temu ogrće u urnebesno humoristično ruho. Prema mišljenju kritike, »njegovi protagonisti pripadaju miješanoj klapi, prostače, piju, fiksaju se, divljaju po utakmicama.« U ovom će romanu specifičnu problematiku prepoznati mnogi čitatelji, otkrivajući Fužine u sličnim kvartovima svojih gradova, a vjerojatno i složiti se s mišljenjem da je riječ o štivu koje je – »neloš materijal za čitanje, a odličan za sociologe!«

POVIJEST HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI

Dinko Šimunović, pripovjedač i romanopisac

Priređuje: Miranda Glavaš-Kul

Novo poglavlje moderne hrvatske književnosti otvorio je pripovjedač i romanopisac Dinko Šimunović objavom novele »Mrkodol« u zadarskom časopisu »Lovor« 1905. godine. Čitatelje je osvojio svojom čvrstom i zrelošću koja izvire iz njegovih škrtih rečenica kojima samo prividno opisuje sivi zaostali svijet zabitnoga mjesta Hrvatske zagore, a zapravo vrlo snažno iznosi probleme svijeta u kome je sve tužno i jadno, u kome kao da je vrijeme stalo, gdje je materijalno stanje, duhovni život pa i sama priroda drukčija, okrutnija.

Šimunović je rođen u Kninu 1873. godine. Djetinjstvo je proveo u selu Koljane pored Vrlike i u Kijevu. Otac mu je bio učitelj pa je i on završio Učiteljsku školu u Zadru te službovao kao učitelj u Dicmu i Hrvacama. Nakon teškoga života učitelja po selima Dalmatinske zagore (dvaput je ostao udovac, prvi put s dvadeset i dvije, a drugi put s trideset i sedam godina), uspjeh mu je omogućio prijelaz u Split. Prije Splita proboravio je trideset i šest godina u Dalmatinskoj zagori pa nije neobično da je uspio prodrijeti u svaku poru života toga podneblja i u mentalitet ljudi toga kraja. U Splitu je službovao od 1909. do umirovljenja 1927. u Graditeljskoj, zanatskoj i umjetničkoj školi. Nakon umirovlje-

nja seli u Zagreb. Prijateljvao je s Nazorom i Begovićem. Umro je u Zagrebu 1933., nekoliko dana prije svoga šezdesetoga rođendana.

Antologijskim novelama »Muljika« (1906.), »Duga« (1907.) i »Alkar« (1908.) opravdao je očekivanja cijele književne javnosti i učvrstio svoje ugledno mjesto tvorca najboljih hrvatskih novela seoske tematike. Jedan je od najboljih hrvatskih pripovjedača folklornog usmjerenja koji se snažno oslanja na narodnu epiku i folklornu građu, ljubeći narod i narodno, drevnost i junaštvo, nasuprot neautentičnome stranome, gradskome. Tematski je vezan uz Cetinsku krajinu i ljude Dalmatinske zagore, oko Vrlike, Sinja i Knina. Pejšaž ima bitnu ulogu u svim njegovim djelima. Slika pejšaža slika je piščeve svijesti o selu, njegovu životu i mentalitetu ljudi koji u njemu žive. Surovim pejšažem budi u čitatelju strah i strepnju, njime pokazuje unutarnje doživljaje likova, pretkaže tragičan završetak i služi mu kao opis smrti (»Duga«). Najvažniji motivi njegovih djela su ljubav i smrt. Pisac traga za jakim i osebnim likovima koji se ne mogu snaći u svijetu u kojem žive te su u stalnom sukobu s okolinom. Jedinstvene i neponovljive su dvije njegove knjige novela: »Mrkodol« (1909.) i »Đerdan« (1912.). Obje su prožete snažnim lirizmom skrivenim iza naoko hladnih i škrtih rečenica. Neke su mu pripovijetke autobiografskog karaktera (»Pojila«), dok je u nekim djelima primjetna i socijalna kritika (»Krčma«, »Mati«, »Pravi uskrš«, roman »Porodica Vinčić«).

Prvi njegov roman je »Tudinac« (1911.), a značajan mu je i autobiografski roman »Mladici« (1919.). Ipak, u njegovom su opusu najvrednije pripovijetke, napisao ih je sedamdesetak, a objavljene su u već spomenutoj zbirci »Mrkodol«, zatim »Đerdan« (1914.), »Sa Krke

i sa Cetine« (1930.), »Posmrtno novele« (1936.) te u časopisima.

Šimunović je pisac koji je obnovio stil realističke književne baštine, uz uzore poput *Gjal-skog*, *Dostojevskog*, *Tolstoja*, *Turgenjeva*. Prevođen je na češki i ruski jezik. Zanimljivo je napomenuti da je »Alkar« preveden 1926. na esperanto, a s esperanta na kineski jezik 1936. godine.

Brojka tri

Iz fragmenata Šimunovićeve »Tragične autobiografije« saznajemo kako je brojka 3 obilježila život jednog skromnog, radišnog i tihog pisca. Rodio se 1873. u 3x3=9. mjesecu. Nakon 3 godine preparandije (učiteljske škole) je maturirao. Potom je 3 godine obavljao praksu i položio učiteljski ispit. Nakon 3 godine službovanja postao je nadučitelj s plaćom od 33 forinte. Oženio se nakon 3 godine službovanja, a ženio se 3 puta, rodila su mu se 3 sina i 3 kćeri u drugome braku, a od prve žene je 3 djece umrlo. Služio je u 3 mjesta. Na vojničkim je vježbama bio 3 puta, a 3 je puta bio i u životnoj opasnosti. Njegov je stan imao 3 ulaza; imao je 3 omiljena pisca: Turgenjeva, Tolstoja i Dostojevskog; on sam je imao tri ideala: domovinu, obitelj i umjetnost; za života su mu 3 djela prevedena na 3 svjetska jezika (češki, ruski i kineski); njegove su novele tiskane u 3 beletristička lista, a feljtoni u 3 politička lista, stručne radnje u 3 pedagoške revije. Bio je 3 puta predsjednik u 3 kulturna društva, napisao je 3 ljubavne pjesme, 3 je puta bio biran za predstavnika učitelja u školskoj vlasti. Ima toga još..., stvarno nevjerojatno!

Pokrajinski tajnik za propise, upravu i nacionalne manjine Tamás Korhecz posjetio Petrovaradin

Pratiti potrebe Crkve

U Biskupskom ordinarijatu u Petrovaradinu srijemski je biskup mons.

Đuro Gašparović primio 24. rujna pokrajinskog tajnika propise, upravu i nacionalne manjine dr. *Tamása Korhecz*a, te njegova zamjenika *Milana Aleksića*, koji je zadužen za Crkve i vjerske zajednice.

Tijekom susreta biskup Gašparović je iznio kratak prikaz događanja u svezi s ponovnom uspostavom Srijemske biskupije i ukazao na konkretnu situaciju s obzirom na život i rad svećenika, redovnika, redovnica i drugih vjernika Crkve u Srijemu. Gosta je upoznao s crkvenim i društvenim područjem kao i s ekonomskom situacijom te upozorio na materijalno stanje crkvenih objekata u župama, predlažući konkretne načine

za pomoć Srijemskoj biskupiji. Također je iznio dosadašnji rad i

Mjesto sastanka: Biskupijski ordinarijat u Petrovaradinu

veoma dobru suradnju s Izvršnim Vijećem AP Vojvodine, posebno s Pokrajinskim tajništvom za propise, upravu i nacionalne manji-

ne. Biskup je govorio i o tome dokle se došlo s Direkcijom za

povrat imovine crkvama i vjerskim zajednicama u Srijemskoj biskupiji, što budno prati i Pokrajinsko tajništvo. Zahvaljujući ovom taj-

ništvu na dosadašnjoj pomoći pri obnovi crkvenih objekata i spremnosti da i dalje prati potrebe ove mjesne srijemske Crkve, biskup Gašparović je posebno pozdravio spremnost za povrat troškova pri prikupljanju dokumentacije potrebne za povrat crkvene imovine. Također, biskup je spomenuo i problem dobivanja terena za novu crkvu u Novom Beogradu, na što se čeka gotovo četrdeset godina.

Pokrajinski tajnik dr. Korhecz iznio je zalaganje tajništva za Crkvu u Srijemu i prijedloge i ciljeve daljnje suradnje na društvenom i ekonomskom planu, posebno s obzirom na potrebe Srijemske biskupije za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava vjernika katolika hrvatske i mađarske nacionalnosti, te za obnovu crkvenih objekata.

Tomislav Mađarević

U Zemunu proslavljen blagdan zaštitnika i osnivača reda sestara milosrdnica

Slijedimo put sv. Vinka

Blagdan Svetog Vinka Paulskog, koji je obilježen 27. rujna, na poseban način je značajan u životu časnih sestara milosrdnica u Zemunu. U samostanu u kome one žive i djeluju, a koji se nalazi u gradskom parku, tom je prigodom održana svečana sveta misa. Ovo euharistijsko slavlje je predvodio biskup srijemski mons. *Đuro Gašparević* skupa sa zemunskim dekanom mons. *Jozom Dusparom* i predstavnikom franjevačkog reda paterom *Markom*.

Svetu su misu svojim glasovima uveličali članovi združenog crkvenog zbora Zemuna kroz pjesme posvećene sv. Vinku. U svojoj propovijedi, mons. Gašparević je pozvao časne sestre milosrdnice, sve redovnice i redovnice i sve nazočne da na pravi način proslave 350. obljetnicu reda sestara milosrdnica i tom prigodom pročitao pismo uprave ovoga reda upućeno svim redovnicama koje mu pripadaju, kao i svim ljudima dobre volje. Suština ovoga pisma kao i cjelokupne propovijedi ogleda se u otvorenosti k ljudima u potrebi i spremnosti da se slijedi put kojim je kroz život koračao sveti Vinko i njemu slični ljudi.

Nakon svete mise, slavlju se pridružio i varaždinski biskup mons. *Josip Mrzljak*. Uz ugodan razgovor, posluženje i poneku pjesmu, župljani Zemuna razmijenili su dojmove i priveli kraju ovaj svečani dan koji su s velikim zadovoljstvom podijelili sa slavljenicama, časnim sestrama milosrdnicama koje će uvijek zauzimati veoma značajno mjesto u samom Zemunu kao i u životu svih onih koji u njemu žive.

Na obilježavanju ovog blagdana nazočni su bili i zamjenik veleposlanika Republike Hrvatske u Beogradu *Filip Damjanović* i predstavnik Hrvatskog nacionalnog vijeća *Mato Groznica*.

D. Lukinović

U župnoj crkvi sv. Jakova u Plavni

Zaziv Duha Svetoga

U crkvi sv. Jakova u Plavni, u nedjelju 20. rujna slavljena je sveta misa u povodu početka nove školske i vjeronaučne godine. Djeca su za ovu prigodu ponijela sa sobom i svoje torbe, koje je župnik vlč. *Josip Štefković* tijekom svete mise blagoslovio. Sve je izgledalo svečano i ljepše nego obično, a osobito je bilo lijepo vidjeti školske torbe poredane pred oltarom. U poučnoj propovijedi vlč. *Josip* je pojasnio kako se u školi stječe znanje, ali treba prije svega postati dobrim čovjekom. U školu se ide kako bi se postalo boljim i to je trajna zadaća svakog čovjeka. Učenici su

dlužni ispunjavati školske obveze i pri tome trebaju slušati svoje roditelje i nastavnike, jer život se temelji na uzajamnom povjerenju i ljubavi.

Lijepim izborom pjesama »Matošev« je zbor, kome su se pridružili i dječji glasovi uljepšao misno slavlje i sam čin blagoslova školskih torbi i učenika.

Tom prigodom čuli smo kako je u prvi razred ove školske godine krenulo svega šestoro prvaša, ali svi su oni izabrali za izborni predmet – vjeronauk. Dvoje pravoslavni, a četvero katolički.

Z. P.

SNAŽNO DUHOVNO OZRAČJE

Jubilej – listopad – sveti Franjo

Piše: mons. dr. Andrija Kopilović

Naš broj izlazi 2. listopada. U nedjelju je blagdan svetoga Franje Asiškog. Ove godine je 800 godina od odobravanja Pravila franjevačkog reda. Stoga u ovom razmišljanju više želim približiti ovu sretnu okolnost: Jubilej – listopad – sveti Franjo.

Mjesec listopad obilježava snažno duhovno ozračje u kojem se zrcale dva značajna imena i lika: Majka Božja na nebo uznesena, kojoj se narod od davnina utječe moleći krunicu ili deseticu započetu upravo listopadskih dana 1571. godine iz potrebe srca da razmišlja o otajstvima Kristova života, te sv. Franjo Asiški (1182. – 1226.), utemeljitelj i duhovni otac svih franjevaca, osamstoljetnih pronositelja mira i dobra. Blagdan sv. Franje obilježava se obredom preminuća svetog Franje uoči 4. listopada, te svečanim misama na sam blagdan.

JEDAN OD NAJLJUBLJENIJIH SVETACA NA SVIJETU

Svake se godine u našem gradu, a i inače, sprema za ovaj blagdan, jer je sveti Franjo jedan od najljubljenijih svetaca na svijetu. Kako je taj dan na početku listopada, u znaku listopadskih pobožnosti, vjernici redovito razmatraju i o Franjinoj jednostavnosti, njegovom predanju Božjoj ljubavi, molitvi i meditaciji. Nakon nestašne mladosti i obraćenja Franjin je ideal postao život po evanđelju: u jednostavnosti, istinskom siromaštvu i slobodi duha. On okuplja »manju braću« u duhu Pravila, koja odobrava papa Inocent III. (upravo sada slavimo 800 godina od tog odobrenja), dobiva ovlast propovijedanja i tako nastaje nova redovnička družba u Crkvi – franjevci. Svojim nastojanjem da doslovno nasljeđuje Krista Franjo se ubraja među najveće svece, a franjevački red proširio se cijelim svijetom.

Prepoznatljiva je njegova ikonografija u franjevačkom habitu, s Kristovim ranama na rukama (stigmama), u zanosnom raspoloženju, često okružen pticama. Postao je glavni patron Italije. Gospodin mu je dao toliku vjeru da je jednostavno molio govoreći: Klanjamo ti se, Gospodine Isuse Kriste, ovdje i u svim Tvojim crkvama koje su po cijelom svijetu i blagoslivljamo Te... Pozivao je na mir i

Gospodine, daj da ne

tražim da me tješe,

nego da ja tješim dru-

ge; da ne zahtijevam

da me razumiju, nego

da ja razumijem dru-

ge! Jer tko se daruje,

prima; tko prašta, bit

će mu oprošteno i tko

umire sebi, rađa se za

vječni život! (sv. Fra-

njo)

dobro, na obraćenje u Isusu Kristu. Promatrajući svijet oko sebe, zapažao je koliki žive u grijehu i bez istinskoga smisla života, koji može biti samo u Bogu, samo u prihvaćanju, nasljedovanju i ljubavi prema Isusu Kristu. Zato je kao izvan sebe, plačući znao lutati asiškim ulicama i vikati: »Ljubav nije ljubljena, Ljubav nije ljubljena!«

ŠTOVANJE BOGORODICE

Franjo Asiški je osobito štovao Bogorodicu – nazivajući je često sveta Gospa, preuzvišena Kraljica, Majka Božja i Djevica kao Božja odabranica, Svetim Duhom posvećena. Prošlo je vrijeme masovnih okupljanja u listopadu. Međutim, neka nam ova okolnost ne smeta podsjetiti se i pokušati bar nešto ostvariti: tradiciju marijanskih pobožnosti – pažnju, sabranost i predanje Bogu u osobnoj molitvi. U crkvi i u mnogim obiteljima osobito ovih dana ostvariti zajedničku molitvu krunice. To je molitva poniznih koja otvara srce svjetlu Riječi Božje posredstvom razmatranja evanđelja, uvodi nas u misterij Božjeg milosrđa prema čovjeku grješniku, održava sabranost u svim životnim kušnjama, u svakom nemiru duše poziva na pokajanje, potiče nadu i otkriva nam smisao života u Kristu, produbljuje i usavršava zajedništvo u obitelji, stvara ozračje prihvaćanja novoga života i suživota u župnoj zajednici, poštovanja, povjerenja i ljubavi, umnaža našu vjeru i otvorenost za Kraljevstvo Božje – tako je razmišljao jedan moj kolega ovih dana. Za podsjećaj dobro je znati da marijanske pobožnosti imaju stoljetnu tradiciju i preporučuju ih mnogi crkveni dokumenti. Listopad je mjesec svete krunice, jer se po katoličkom kalendaru 7. listopada slavi blagdan Blažena Djevica Marija od Krunice. Prvotna listopadska pobožnost nastala je povodom bitke kod Lepanta 1571. godine, u doba opasnosti od turskog osvajачkog pohoda. Papa Pio V. uputio je poziv kršćanima da mole krunicu pripisujući Blaženoj Djevici posredovanje u otklanjanju opasnosti. Tako je Bogorodica postala voditeljica u razmišljanju Kristovih otajstava, jer najbolje poznaje otajstva Isusova života – rođenje, smrt na križu i uskrsnuće.

NEDOSTAJU PODACI ZA IZRADU FOTO-MONOGRAFIJE »100 BANDAŠA I BANDAŠICA«

Poziv na suradnju

Prikupljanje podataka za foto-monografiju pod radnim naslovom »100 bandaša i bandašica«, koja bi u svom sadržaju prikazala sve do sada sakupljene fotografije bandaša i bandašica, je u tijeku. Knjigu koja će biti objavljena sljedeće godine priprema *Grgo Piuković*, a pomaže mu sin *Marinko*. Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost »Ivan Antunović« odlučio je izdati ovu foto-monografiju, koja će obilježiti stotu obljetnicu »Dužijance«.

U ovome broju Hrvatske riječi donosimo fotografije koje su nastale u razdoblju 1948.-1957. godine, kada su ulogu bandaša i bandašica obnašala djeca. Za ovo vremensko razdoblje postoji 6 fotografija, dok 4 još nedostaju.

Po riječima *Marinka Piukovića*, među djecom je i tada bio predvoditeljski par, koji je imao čast biti bandašem i bandašicom, a nosili su pleteni žitni vijenac. Oni bi imali i 2-3 para, također djece koja su bila njihovi pratitelji. Ta djeca su nosila male snopove žita. U to vrijeme Dužijancu su organizirale, točnije vodile i pripremle članice nekadašnjeg »Divojačkog društva«, poznata seka *Jovana Stantić*, *Roza Romić* i *Teza Vidaković Hadnađ*. Djeca koja su obnašala ulogu bandaša i bandašica bili su tadašnji prvopričesnici, dakle djeca od oko 9 godina. Tada se nisu oblačili u nošnju, nego u odijelo onako kako su se pripremili za prvu pričest. To su sada ljudi koji su rođeni u razdoblju između 1939. i 1948. godine. Dužijanac je i tada slavljen u katedrali-bazilici svete Terezije Avilske, a bandaši i bandašice su uglavnom bila djeca iz grada.

Pozivaju se svi dobronamjerni, ukoliko posjeduju fotografije ili imaju informacije o ljudima koji se nalaze na ovim fotografijama, a žele pomoći, da se jave *Grgu Piukoviću* na broj telefona 024/534-589 ili *Marinku Piukoviću* na telefon broj 063/80-87-835 ili na e-mail piukovic@024wifi.net

Sve fotografije bit će skenirane i vraćene vlasnicima, a mogu se donijeti i skenirane fotografije na USB memoriji ili na CD-u u jpg i tif formatu.

Ž. Vukov

Piše: dr. Marija Mandić

Poremećaji govora kod djece (II. dio)

Postoje različite vrste poremećaja govora kod djece. Spomenut ćemo najčešće, s naglaskom kako je neophodno da roditelj na vrijeme prepozna ovakve poremećaje i da se što prije obrati za stručnu liječničku pomoć, ne čekajući polazak djeteta u školu, jer tada zna biti kasno za uspješno liječenje većine ovih poremećaja.

ALALIJA - je poremećaj koji predstavlja odsustvo govora i jezika. Dijete ima alaliju ako: ne govori i ne razumije govornu poruku, nezainteresirano je za govornu komunikaciju, razvija »vlastiti« jezik koji je drugima potpuno nerazumljiv, komunicira gestama, šutljivo je, povučeno, plašljivo, plačljivo, s povremenim vrištanjem i izražava stalni nemir. Javlja se rijetko i treba posumnjati na nju kada dijete ne progovara niti nakon drugog rođendana.

DISFAZIJA - je poremećaj govora i jezika kod kojeg je sposobnost djeteta da govori ili razumije govor ispod očekivanog za njegov mentalni i starosni uzrast. Dijete ima disfaziju ako: ima usvojen mali broj riječi kojima zna značenje, slabo razumije govor drugih i nerado govori, višesložne riječi izgovara samo s početnim ili sa završnim slogom, rečenica mu je kratka. Ova djeca ne prave razliku između sličnih glasova (p-b, s-š, č-ć), teško usvajaju riječi koje izražavaju apstraktne pojmove, ne razlikuju rod, teško usvajaju množinu. Disfazična djeca nisu u stanju usvajati govor koji čuju oko sebe, pogotovu ako njihovo okruženje govori ubrzano s neujednačenim ritmom i tempom.

DISLALIJA - je nemogućnost izgovora ili nepravilnost u izgovoru pojedinih glasova. Dijete ima dislaliju ako: ne izgovara neke glasove, zamjenjuje nerazvijeni

glas glasom koji ima – umjesto R izgovara J. U okviru razvojne norme, za svaki glas postoji uzrasno razdoblje kada se on javlja, što smo djelomično obradili u prošlom broju.

RINOLALIJA - je nazalan govor, teži poremećaj izgovora glasova, a nastaje kao posljedica urođenog rascjepa usana ili tvrdog i mekog nepca. Liječenje podrazumijeva vježbe artikulacije i glasa. U liječenje se moraju uključiti i obitelj i škola (kod djece), a nekada i kirurške grane.

DISLEKSIJA - je poremećaj čitanja. Simptomi su: premještanje redoslijeda slova u riječi (od-do), zamjena slova (b-d), izostavljanje slova (krava-kava) i dodavanje slova (oblak-obalak). Javljaju se i problemi s: pamćenjem slova, dovođenjem u vezu tiskanog i pisanog slova, poznavanjem velikih slova, povezivanjem slova u

kontinuirani niz. Dijete odvojeno čita slovo po slovo, prekida višesložne riječi, odvojeno čita riječ po riječ, preskače redove, pogreš-

prostoru i ne može točno odrediti vremenski slijed događanja.

DISGRAFIJA - je poremećaj u svladavanju vještine pisanja. Rukopis je nečitak, loše postavljen u prostoru stranice, valovit ili silazi koso, ne prati vodoravni pravac. Riječi su međusobno stisnute, ili je prostor između njih neujednačen. Dijete često izražava slova doctavanjem dijelova. Slova izgledaju nedovršeno, tanka su, dok ponekad toliko snažno pritiska po papiru da ga pokida.

U osnovi poremećaja čitanja i pisanja gotovo se uvijek nalazi poremećaj u razvoju govora i jezika, odnosno neodgovarajuće tretirana ili netretirana disfazija, ili neki drugi govorni poremećaj, zbog čega je neophodno ovakve poremećaje prepoznati i liječiti na

no razumije tekst, nepravilno diše tijekom čitanja. Disleksična djeca su prosječne ili natprosječne inteligencije, izrazito kreativna, s razvijenim posebnim, vizualnim stilom mišljenja. Disleksično dijete je često dezorijentirano u vremenu i

vrijeme, puno prije nego što dijete krene u školu. Izuzetno je važno imati vjeru u dobar ishod liječenja, pokazati strpljivost u radu, pohvaliti dijete za svaki uspjeh i podizati mu samopouzdanje.

Poštovani čitatelji,
U želji unapređivanja medicinske strane u našem tjedniku, možete slati svoja pitanja na koja će odgovarati naši liječnici-suradnici.

Pisma možete slati poštom na adresu redakcije ili mailom na: hrvatskarijec@tippnet.rs

OČNA KUĆA

optika i ordinacija
na jednom mjestu

551-045

Subotica
Maksima Gorkog 20

KOD GLAVNE POŠTE

USPJELA V. SMOTRA DJEČJIH PJEVAČA I ZBOROVA

»Tuđe poštivaj, a svojim se diči«

Iza ove manifestacije, osim nadarenih učenika, stoje i njihovi roditelji te mnogi ljudi dobre volje

Drugi čitatelji Hrkova kutka, V. smotra dječjih pjevača i zborova bila je za svaku pohvalu. Stoga čestitam svim izvođačima, orkestru, kraljicama i svima koji su sudjelovali u organiziranju ovogodišnje smotre. Zaslužili ste sve pohvale.

Smotra dječjih pjevača i zborova, peta po redu, održana je u prošli četvrtak, 24. rujna, u velikoj dvorani HKC-a »Bunjevačko kolo« i na njoj je nastupilo 16 vokalnih solista. Soliste je pratio Dječji festivalski tamburaški orkestar, kojeg su činili učenici Muzičke škole, kao i nekoliko tamburaša iz okolnih mjesta. S djecom je i ove godine radila i pripremila ih *Mira Temunović*, a i ravnala je orkestrom.

Kao što je i običaj, smotru su započele kraljice svojim kraljičkim pjesmama. One su ove godine došle iz župe sv. Marka iz Starog Žednika, a pripremila ih je *Anica Čipak*.

Uime HNV-a sve nazočne je pozdravila članica Izvršnog odbora zadužena za obrazovanje *Stanislava Stantić Prčić*, koja je ujedno i članica Organizacijskog odbora. »Uvertira ovoga događaja je započela jučer na svečanoj misi, na kojoj smo zazvali Duha Svetoga na ovu školsku godinu. To je nešto što bi svi roditelji trebali vidjeti i doživjeti. To je nešto što govori o našoj zajednici, našoj djeci, što govori o nama samima. Svi mi u našoj zajednici idemo naprijed, nekad zastanemo, nekad koraknemo i korak-dva unazad. Nekad i posustanemo, ali ova misa u kojoj je sudjelovalo 1000 djece iz osnovnih i srednjih škola te našeg vrtića, govori o tome da i kada zastanemo moramo djelovati, da imamo razloga zašto treba uporno koračati naprijed...« Ovim je riječima *Stanislava Stantić-Prčić* pozdravila sve nazočne goste, a napose svu djecu koja su sudjelovala na ovogodišnjoj smotri dječjih pjevača i zborova i ujedno otvorila ovogodišnju smotru. Svi izvođači su dali svoj maksimum, neki su imali tremu, a neki su se na sceni ponašali kao pravi profesionalci. Svakako su svi imali izuzetno zapažene nastupe. Orkestar, kojeg su također činila djeca, također je dao svoj maksimum, te je uvijek pratio svakog izvođača s velikom pažnjom. Nazočni su doista uživali u svim pjesmama, te svakog izvođača ponaosob nagradili pljeskom. Sva su djeca bila na ponos svojih roditelja!

Na kraju programa nazočnima se obratio i predsjednik Organizacijskog odbora festivala prim. *dr. Marko Sente*, koji se zahvalio svima koji su sudjelovali u ostvarenju ove manifestacije.

Po riječima *Mire Temunović*, djeca su skupa vježbala i radila pet tjedana i trud se u svakom slučaju isplatio. Ove su godine djeca imala probe u prostorijama Muzičke škole u Subotici zahvaljujući dobronamjernosti ravnatelja ove škole *Istvána Antala*. »Dječjem tamburaškom orkestru Muzičke škole u Subotici priključili su se i tamburaši koji su aktivni po župama u okolnim

mjestima. Na ovogodišnjoj smotri sudjelovali su učenici od 1. do 8. razreda osnovne škole i to iz gradskih škola »Ivan Milutinović«, »Matko Vuković«, »Ivan Goran Kovačić« i »Sveti Sava«, kao i djeca iz osnovnih škola u prigradskim naseljima poput Tavankuta, Đurđina, Žednika i Male Bosne. I ove godine smo se trudili imati novu djecu, »neke nove klince«, no, ipak smo uvidjeli i potrebu da se pojave i neki nama već poznati izvođači, koji su publici dragi. Skladatelji i tekstopisci, poput *Marijana Kiša* i *Stipana Bašića – Škarabe*, počeli su namjenski pisati stihove i glazbu za određenu djecu. Obično inspiraciju dobiju na samoj smotri i već sutradan nastaju nove pjesme za sljedeću smotru«, objašnjava *Mira Temunović* te ističe, kako je postojala i izuzetna suradnja s roditeljima, s obzirom da su sve to malodobna djeca. »Roditelji su redovito dovodili djecu na probe, što nije mala stvar, jer su se i oni svi žrtvovali da naša zajednička smotra uspije. Roditelji su vidjeli gdje su njihova djeca i što se radi, i shvatili da ovdje ne mogu ništa loše naučiti«, kaže prof. *Temunović*.

Kako kaže i prim. *dr. Marko Sente*, cilj ove smotre je svakako višestruk. »Tijekom rada na festivalu shvatili smo kako nam trebaju mlade, nove snage. Stoga je i nastala ova smotra, na ovaj način mi odgajamo vlastiti kadar. Također, na ovaj način učimo djecu da nauče vrednovati svoje običaje i tradiciju, a ujedno da nauče i poštovati tuđe, što je i moto našeg susreta. Odaziv djece je dobar, ono što smo zamislili na početku jest da prije ove smotre postoji manja, školska smotra, koja bi svoje predstavnike poslala na veliku smotru. To smo uspjeli uraditi samo prve godine, no još uvijek postoji volja i želja. Sva djeca su izuzetno kvalitetna, te treba raditi s njima i nadalje«, ističe *Sente* i dodaje, kako ova smotra, kao i festival, nije samo njegova zasluga. Iza ove smotre stoje mnogi ljudi dobre volje.

Svi koji su pratili ovogodišnju smotru mogli su se uvjeriti kako se i koliko s djecom radi, te da ova djeca neće zaboraviti svojim se dičiti, a tuđe poštovati.

Svi koji su pratili ovogodišnju smotru mogli su se uvjeriti kako se i koliko s djecom radi, te da ova djeca neće zaboraviti svojim se dičiti, a tuđe poštovati.

Oduševljeni gosti smotre

Željka Vukov

2. listopada 2009.

Anita Kovač

Josip Jaramazović

Jasna Kujundžić

Luka Skenderović

Veronika Vojnić Mijatov

Kristina Vojnić Purčar

Luka Šarčević

Martina Stantić

Snežana Orčić

Nada Kovač

Dajana Kiš

Kraljice: Katarina Vojnić Tunić, Aleksanda Poljaković, Tatjana Poljaković, Anita Dožai, Danijela Siracki i Marija Pandžić. Čoban: Marko Gabrić

Marija Sekereš

Ines Bajić

prim. dr. Marko Sente i Mira Temunović

Boris Vujković Lamić

Dunja Šimić

Izvršni voditelji programa - Marko Sente, Karolina Stantić i Andrija Sente - postarali su se da ovogodišnja smotra bude još zanimljivija

Katarina Skenderović

PRIČA O FOTOGRAFIJI

Bačko Novo Selo se nalazi na desnoj obali rijeke Dunav kada se dolazi iz smjera Novoga Sada, Bačke Palanke i Bača. Na lijevoj obali, kada bi se dolazilo iz smjera Vukovara, je mjesto Sotin. Tu se spajaju bačka ravnica i hrvatska obala, dok se u blizini Bačkog Novog Sela nalazi selo Plavna.

Centar Bačkog Novog Sela krasila je prelijepa crkva posvećena svetoy Ani. Nekih 10-15 metara dalje nalazila se Mala škola za učenike od prvoga do četvrtoga razreda, dok je Velika škola bila nekih kilometar dalje. Kuća u kojoj se nalazila Velika škola nekada je pripadala *Fricu*, koji je nestao u Drugom svjetskom ratu, a nalazila se u tzv. Jelovom parku. Moj brat i ja smo imali vjeronauk u Bačkom Novom Selu, a vodio ga je *Vendel Šmit*, župnik iz Selenče. No, zbog njegova odlaska iz sela i preuzimanja nove dužnosti, svečani čin prve pričesti vodio je svećenik iz Plavne čijeg se imena ne mogu, nažalost, sjetiti.

Fotografiju prve pričesti snimio je u crkvenom dvorištu fotograf *Bela Bač* 1962. godine, a na njoj se nalaze:

Stoje: Marija Kolarić, Josip Galik, Marija Probojčević, Petar Kostić (moj brat), Katica Krnjak, Rozina Cvjetković, Martin Tobijas, Kata Varivoda, T. Janović i Katica Probojčević.

Kleče: Bosiljko Kostić, Rozina Gašparovski, Štefika Rimf, župnik

iz Plavne, Katica Janović, Ladislav Gašparovski, Ana Probojčević, Galik

Svetu krizmu nam je 1968. godine podijelio preuzvišeni biskup *Matiša Zvekanović*.

Roditelji djece koja se nalaze na ovoj slici međusobno su se dobro poznavali, jer su svi živjeli i radili u selu. Subotom su se često održavale igranke u kavani kod *Stevana Reša* (Pišta)

Prva pričest u Bačkom Novom Selu

na obali Dunava, točnije rukavca ove rijeke, na kojima su se svi mještani okupljali i družili. Bilo je to nekada, danas već davno. U međuvremenu je crkva svete Ane srušena, ali i dalje usamljeno zvono stoji i ponekad zazvoni. Kapela svete Ane u Bačkom Novom Selu je obnovljena u crkvenoj kući, za što je zaslužan svećenik iz Bača *Josip Štefković*. U njoj se sada na misi

za vrijeme blagdana okupi lijepi broj vjernika iz – Plavne, Vajske, Selenče, Bača, Veternika i drugih mjesta. Kako živim u Veterniku kod Novog Sada, kad god imam prilike odem do Bačkog Novog Sela i uvijek odem do kapele svete Ane, rado se prisjećajući prošlih vremena i svoje prve pričesti 1962. godine.

Bosiljko Kostić

www.supijace.co.rs

OD NJIVE DO TRPEZE.

JKP СубОТІЧКЕ ПІЈАЦЕ
Szabadkai Piacok KK
JKP Subotičke pijace

Emil Gabrić

Darko Ratkovski

Paganini band

Nikica Karačić

Vlado Marinčić

U NEKOLIKO REDAKA

Mirovina

Uvijek kada se spomene riječ mirovina, nekako uz nju idu i razni pridjevi i odrednice. Ili je mala, ili kasni. Ili je uopće nema. Također, ljudi cijeloga svoga radnoga vijeka govore o njoj, planirajući je unaprijed i razmišljajući kolika bi ona mogla biti. Zaboravljajući kako u svezi s mirovinom važi samo jedno pravilo: »Nije važno kolika je, nego koliko se dugo uživa!«

FOTO KUTAK

KVIZ

Australija

Koje su geografske koordinate Australije?
 Kolika je površina najmanjeg svjetskog kontinenta?
 Koji oceani zapljuskuju njene obale?
 Koliko iznosi dužina njene obale?
 Koliko ljudi živi u Australiji?
 Koji je glavni grad?
 U kojoj se vremenskoj zoni nalazi Australija?

Od 10.-45. stupnja južne geografske širine i od 113. do 115. stupnja istoč-
 ne geografske dužine.
 7.686.850 km².
 Na istoku Tih, a na jugu i zapadu Indijski ocean.
 36.735 km - skupa sa svim otocima.
 Prema posljednjim podacima blizu 22 milijuna (21.991.703).
 Canberra.
 UTC +8 do +10 sati.

VICEVI

Pero se rastaje i priča prijatelju:
 - Zamisli što mi se nedavno dogodilo. Uđem u stan, a tamo me dočeka nasmijana i zadovoljna žena!
 - Kako sad to, pa rekao si mi da si pred rastavom?
 - Pa lijepo, pogriješio sam vrata!

Što je predizborna šutnja?
 Jedini dan kad političari ne lažu!

Ako si cijeli dan aktivan kao pčela, radiš kao konj i na kraju dana si umoran kao pas, konzultiraj veterinara – postoji mogućnost da si magarac!

JOŠ JEDNO VRIJEDANJE NOGOMETAŠA SONČANSKOG DINAMA

Utakmica na rubu prekida

SONTA – U okviru 8. kola međuopćinske lige Sombor – Apatin – Odžaci – Kula NK Dinamo iz Sonte gostovao je u Stapar. U tvrdoj, prvenstvenoj utakmici, uz odlično suđenje Somborca *Marjanovića*, plavi su poraženi rezultatom 1 – 3. Domaćini su povelili već u 11. minuti zgoditkom *Lazića* iz opravdano dosuđenog kaznenog udarca. Zgodicima *Stanića* u 25. minuti i *Lazendića* na isteku prvog poluvremena Hajduk je ostvario visoko vodstvo. Zgoditkom *Ivana Dekana* Dinamo je ublažio poraz u 67. minuti. Nažalost, na utakmicama u pojedinim mjestima nogometaši plavih izloženi su najvulgarnijim nacionalistički obojenim psovka. Tako je bilo i u Stapar, gdje je cijela Dinamova ekipa nakon psovke »J... ti majku ustašku«, upućene nogometašu *Marku Šarcu*, htjela napustiti teren. U strahu od konzekvenci koje bi uslijedile, u tom činu spriječeni su od strane svojih trenera i čelnitstva kluba. Delegat utakmice *Arpad Eper* iz Kule ovu nemilu situaciju u zapisniku nije ni konstatirao. Žalosno je to što usprkos navodima Pravilnika o Natjecanju službena lica mlako ili nikako ne reagiraju na ovakove izlive šovinizma, iako bi za njih trebala uslijediti i kaznena prijava. Možda bi čelnitstvo Dinama kao odgovor na ovakove ispade, ukoliko ne reagiraju suci i delegat i samo trebalo povući ekipu s terena, bez obzira na posljedice, te ukazati široj javnosti na razloge ovakvog čina.

Dinamo: *Stančić, Krstin (Vidaković), Gal, Bačić, Barunov, Tadijan, Majstorović, Šarac (Dekan), Kmezić, Andrašić i Brkin (Tetkov)*

Ostali rezultati 8. kola: Sloga – Jedinstvo (K) 2 – 2, Sport – Aleksa Šantić 3 – 0, Terekveš – OFK Šikara 4 – 1, Jedinstvo (R) – Panonija 5 – 0 OFK Hajduk – Dunav 0 – 1 i Graničar – Dinamo (BB) 2 – 2

I. Andrašić

ODRŽAN IX. KUP »SO KOŠ«

Trijumf beogradskog Partizana

SOMBOR – U Gradskoj dvorani Mostonga u Somboru održan je deveti po redu košarkaški turnir za kadete »Kup So Koš«, koji je ove godine bio i međunarodnog karaktera. Prvo mjesto zauzeo je Partizan (Beograd), ispred drugoplasiranog Hemofarma (Vršac), trećeg So Koša (Sombor), četvrte Crvene zvezde (Beograd) i petog Osijeka (Osijek). Pehare i medalje za tri prvoplasirana tima uručio je gradonačelnik Sombora mr. *Dušan Jović*.

Nakon odličnog i uzbudljivog početka, finale između Partizana i Hemofarma prekinuto je u osmoj minuti druge četvrtine, kada je kapiten partizana *Dorđević* loše odskočio i udario glavom u parket. Nakon ukazane pomoći, utakmica je završena rezultatom 33:27 za Partizan.

U borbi za brončanu medalju odličnu igru pružile su obje ekipe i So Koša i Crvene zvezde. Nijanse su odlučile tko će biti pobjednik, naročito u samom finišu posljednje četvrtine kada su više petlje od ostalih imali *Pribić, Dadasović i Lončar*, igrači So Koša koji su najzaslužniji za pobjedu (90:88). Iz redova Crvene zvezde najistaknutiji je bio kapiten *Lilić*. Najbolji strijelac Kupa je *Strahinja Pribić* iz So Koša s 78 postignutih poena, a najviše trica postigao je *Duro Pantuš* iz Partizana.

OPĆINSKA NOGOMETNA LIGA BAČKA PALANKA II. RAZRED

Nakon vodstva Sloga poražena u Silbašu

PLAVNA – U trećem kolu prvenstva u okviru Općinske nogometne lige Bačka Palanka - II. razred, Sloga je na svom prvom gostovanju u Silbašu

izgubila od domaćeg NK Naša zvezda rezultatom 2:1. Već u prvom poluvremenu, zgoditkom *Igora Probojčevića*, Sloga je povelila s 1-0.

Iako je Sloga otputovala u Silbaš bez sedam standardnih prvotimaca, nakon zabijenog zgoditka izgledalo je da će ovu utakmicu riješiti u svoju korist. Sve vrijeme igrači Sloge su dominirali terenom, a osobito se istaknuo svojom borbenošću *T. Nikolić*. Kada se činilo da će se utakmica završiti s minimalnom pobjedom gostiju, domaćini su preuzeli inicijativu i pred sam završetak utakmice zabili dva puta. Tako je konačan rezultat na kraju utakmice bio 2-1 u korist Naše zvezde.

U poprilično oštroj utakmici sudac je korektno obavio svoj posao. U idućem kolu Sloga očekuje na svom igralištu NK Karadorđevo iz Karadorđeva, koji trenutačno vodi na prvenstvenoj ljestvici u ovoj skupini.

Sloga: *Novaković, Ljajić, Gajić st., Probojčević (Krstin), B. Nikolić, Stojanović, Gajić ml., Sremac, Jovanović, T. Nikolić, A. Nikolić*.

Ostali rezultati: Bački Hajduk – Krivanj 1-2; Karadorđevo – Mladost MB 5-1; Neštin – Labudnjača (utakmica nije odigrana zbog nedolaska nogometaša Labudnjače u Neštin).

Z. P.

UMRO KARLO KOPILOVIĆ

Odlazak košarkaškog trenera

SUBOTICA – Poslije duge i teške bolesti, u četvrtak 24. rujna, u 76 godini života preminuo je *Karlo Kopilović*, dugogodišnji sportski djelatnik i košarkaški trener. Uspješnim trenerskim poslom bavio se od 1946. do 2005. godine u Košarkaškom klubu Spartak. Bio je trener muške i ženske ekipe. Dosta uspješnih košarkaških imena prošlo je kroz školu Karla Kopilovića kao što su: *Horvat, Miletin, Uršal, Baluškov, Ruzman* i mnogi drugi, a što se tiče žena *Tumbas, Bešić, Vild, Gostiljac, Đelmiš, Veselovski*.

»Trener, prije svega, mora voljeti ono što radi i biti u potpunosti predan pozivu koji je odabrao. Također mora biti strpljiv, raditi tako da djeca zavole sport kojim se bave i danasve, biti veliki pedagog s puno razumijevanja i, konačno, biti prijatelj djece«, rekao je u intervjuu danom Hrvatskoj riječi u srpnju ove godine.

U svojoj bogatoj trenerskoj karijeri Kopilović je dobitnik 19 priznanja, što od Košarkaškog saveza, Grada Subotice i klubova. Posljednje priznanje, nagradu Pro urbe, primio je 1. rujna u okviru proslave Dana grada Subotice.

Karlo Kopilović je pokopan u subotu 26. rujna na Bajskom groblju u Subotici.

ČUKARIČKI – SPARTAK ZV 0-3

Uspjeh Subotičana u gostima

BEOGRAD – Nogometaši Spartak Zlatibor vode u utakmici šestog kola Jelen super lige pobijedili su u Beogradu ekipu Čukaričkog rezultatom 3-0. Golove za Subotičane postigli su Ubiparip u 43. i 56. minuti i Mijić u 90+4 minuti susreta.

Spartak Zlatibor voda s nova tri boda nalazi se na 7. mjestu prvenstvene tablice s 8 osvojenih bodova iz 6 kola. U sljedećem kolu plavi golubovi na Gradskom stadionu dočekuju ekipu Partizana.

Prvoligaška tablica nakon šestog kola: Partizan 14, Crvena zvezda 13 (-1), OFK Beograd 13 Vojvodina 10 (-1), Napredak 9, Mladi radnik 9, Javor 8, Spartak 8, BSK 7, Borac 7, Smederevo 7, Rad 6, Jagodina 6 (-1), Hajduk 5 (-1), Metalac 3, Čukarički 1.

BAČKA 1901. – JEDINSTVO 1:0

Pobjeda Bačke na domaćem terenu

SUBOTICA – Fudbaleri Bačke 1901. pobijedili su ekipu Jedinstva rezultatom 1-0 u 8. kolu Vojvođanske lige grupa Istok. Jedini gol na utakmici postigao je *Karadžić* u posljednjim trenucima prvog poluvremena.

Subotičani su bili bolji rival tijekom cijelog meča i stvarali izgledne prilike, međutim napadači nisu bili na visini zadatka tako da je samo jedna lopta završila iza leđa vratara *Nemčeva*. Novom pobjedom osvojena su tri nova boda s kojima se Bačka 1901. nalazi na trećem mestu prvenstvene tablice s 4 boda zaostatka iza vodeće Slobode.

Bačka 1901: *Miković, Kolundžić, Tešanović, Veselinov, Vučković, Karadžić, Davidović, Nikutović, Lukač, Đereg, Vilović*. Igrali su još *Ristić, Takač i Jovetić*.

Jedinstvo: *Nemčev, Lisica, Ivančev, Škero, Stanković, Drljača, Balaban, Garčev, Đokić, Čurčić i Rigo*.

Temeljem članka 10. i članka 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (»Službeni glasnik RS« broj 135/04 36/09) Gradska uprava, Služba za komunalne poslove, poduzetništvo i zaštitu okoliša, Subotica - Trg slobode br. 1

OBAVJEŠTAVA

Da je podnesen zahtjev investitora JKP »Vodovod i kanalizacija« Subotica, Trg Lazara Nešića br. 9a, za odlučivanjem o potrebi procjene utjecaja projekta »Sustav za opskrbu vodom naselja Bikovo - bunar, potisni cjevovod i uređaj za dezinfekciju vode«, koji se planira na katastarskoj čestici 2295/79 i 2295/80 KO Bikovo.

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta, može se obaviti u prostorijama Službe za komunalne poslove, poduzetništvo i zaštitu okoliša, II. kat Gradske kuće - ured 226, u razdoblju od 2. 10. 2009. godine do 12. 10. 2009., u vremenu od 10 do 12 sati.

PRIVATNO POGREBNO PODUZEĆE
"URNA"
A.D.-d.o.o.

Trg žrtava fašizma br. 1

PODUZEĆE ZA PRODAJU
POGREBNE OPREME
PRIJEVOZ I CEREMONIJAL
POKOJA

Tel.: 024-558-011

Cvjećara:
Tel.: 024/557-130

Nama je dovoljno da znate za nas...

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće
- Subotica, Karađordev put 2,
telefon (danonoćno): (024) 55-44-33
- Horgoš, Borisa Kidriča 7,
telefon (danonoćno): (024) 792-202
Raspored sprovođa i umrlice na
Internetu: www.funero.co.yu
e-mail: funero@funero.co.yu
Mogućnost odloženog plaćanja

Subotica-trans

SUBOTICA-TRANS obavještava cijenjene putnike na međunarodnoj autobusnoj liniji, Subotica – Zagreb, važe cijene prijevoza s nizom pogodnosti:

- djeca do 6 godina voze se besplatno
- djeca od 6 do 12 godina imaju popust 50% (cijena povratne karte iznosi 1.225 din.)
- studenti uz prikaz studentske legitimacije (koja se dobiva na autobusnoj stanici) uživaju popust od 20% (povratna karta je 3.332 din., a u jednom smjeru 1.960 din.)

POPUSTI VAŽE ISKLJUČIVO ZA IZRAVNU LINIJU OD SUBOTICE DO ZAGREBA U OBA SMJERA I VAŽE 30 DANA.

VAŠ SUBOTICA-TRANS

Tel.: 024/555-566

Uspjeh hrvatske juniorske reprezentacije Dočekani zlatni vaterpolisti

ZAGREB – Rodbina, prijatelji i predstavnici Hrvatskog vaterpolskog saveza dočekali su u ponedjeljak u Sportskom parku Mladost na Savi mladu vaterpolsku reprezentaciju, igrače do 20 godina, koja je u grčkoj Chaniji osvojila naslov europskog prvaka.

U momčadi koja je stigla u Zagreb nije bilo dubrovačkog dijela reprezentacije, Nižića, Krapića i Šutala, dok su svi ostali iako umorni bili sretni zbog velikog uspjeha kojim su nastavili niz uspjeha hrvatskih reprezentacija ove godine, seniori su na Svjetskom prvenstvu u Rimu osvojili broncu, a mlađi juniori na SP u Šibeniku zlato.

Finalna utakmica EP-a u Chaniji bila je posljednja utakmica ove generacije u juniorskoj konkurenciji, te su svi sada na raspolaganju izborniku *Ratku Rudiću*, a neki su evidentni kandidati za nastup već na Europskom prvenstvu 2010. godine u Zagrebu.

Popularizacija kontinentalnog turizma Prvi panonski biciklistički maraton

KARLOVAC – S karlovačkog Korza u ponedjeljak je krenuo Prvi panonski biciklistički maraton u sklopu kojega će u sljedećih sedam dana kroz svih osam županija panonske Hrvatske (statistička regija NUTS II) proći biciklisti kako bi ojačali regionalnu suradnju županija, općina i gradova, popularizirali kontinentalna turistička odredišta i tu regiju učinili prepoznatljivijom. Start na karlovačkom Korzu označio je legendarni hrvatski biciklist 78- godišnji *Ivan Levačić*. Cilj biciklističkog maratona je 4. listopada u Iloku.

Otpравниk poslova izaslanstva Europske komisije u Republici Hrvatskoj *David Hudson*, nakon što je poželio da Prvi panonski biciklistički maraton ojača partnerstvo svih stanovnika županija panonske Hrvatske, odjenio je majicu i uključio se u maraton na dionici dužoj 36 kilometra od Karlovca do Muljave, na Petrovoj gori, koju će ukupno prijeći dvjestotinjak biciklista.

Na svečanom ispraćaju biciklista državni tajnik regionalnog razvoja *Branko Mučnjak* je rekao kako je u Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva dosad je na valorizaciju stiglo

nekoliko stotina prijedloga iz triju hrvatskih statističkih regija. Stotine projekata spremnih za financiranje iz svih područja života, ne samo turističko-sportskog, stiglo je tome ministarstvu i pretprijetnim fondovima Europske Unije. Taj prvi projekt važan je zato što dobro ilustrira da na sufinanciranje Europske Unije gotovo isključivo mogu računati samo oni projekti koji su od interesa za više županija (najmanje dvije), te je takvo partnerstvo i dogovaranje u regiji dokaz da se mogu iznjedruti i drugi, još veći i važniji projekti, rekao je Mučnjak.

Također je istaknuo da se ostvarenje većeg broja ponuđenih projekata može očekivati kad se donesu strategija i zakon o regionalnom razvoju, a on vjeruje da će to biti 2010.

Nakon prve dionice do Muljave slijedi ruta do Čigoča, u Parku prirode Lonjskome polju, u Sisačko-moslavačkoj županiji.

Nakon toga biklisti će voziti do odredišta u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji, Virovitičko-podravskoj, Požeško-slavonskoj, Brodsko-posavskoj, Osječko-baranjskoj i Vukovarsko-srijemskoj županiji.

Stanje hrvatskih igrača na ATP-u Marin Čilić i dalje na 15. mjestu

ZAGREB – Prema stanju od ponedjeljka, najbolji hrvatski tenisač *Marin Čilić* je treći tjedan uzastopce 15. igrač svijeta. Čilić je plasmanom ispred *Ive Karlovića* (30.) i *Ivana Ljubičića* (45.) u Top 50 te *Marija Ančića* (74.) u Top 100.

Roko Karanušić je četvrtfinalom u Ljubljani (Žemlja) svoj ranking poboljšao na 122., *Ivan Dodig* je 173., a blizu je (207.) i *Antonio Veić*. U Top 500 još su i *Nikola Mektić* - 20-godišnjak na 365. mjestu uživa u rankingu karijere - *Kristijan Mesaroš* (459.) i *Antonio Šančić* (467.).

Hrvatska nogometna reprezentacija Šimunić upitan za Kazahstan

ZAGREB – Hrvatski nogometni reprezentativac *Josip Šimunić* ozlijedio se u nedjeljnom prvenstvenom dvoboju U Bundesligi, ali njegov nastup protiv Kazahstana ne bi trebao biti upitan, piše HRT.

Šimunić se ozlijedio u prvom poluvremenu dvoboja njegove nove momčadi Hoffenheima i njegove bivše momčadi Herthe te je u poluvremenu ostao u svlačionici. Šimunić je zadobio lakšu rupturu mišića u listu noge, a za oporavak od ove ozljede obično treba oko tri tjedna.

Hrvatski reprezentativni stoper javio je kako je ipak došlo do blažeg puknuća mišića te bi trebao biti spreman za kvalifikacijski susret protiv Kazahstana, koja Hrvatska 14. listopada igra u Astani.

Šimunić ovaj tjedan neće trenirati, nego će doputovati u Hrvatsku u Rovinj gdje će provoditi terapiju.

Izabranici *Slavena Bilića* u Astani moraju slaviti kako bi izborili dodatne kvalifikacije za nastup na Svjetskom prvenstvu sljedeće godine u Južnoafričkoj republici. Uz pobjedu u Astani, hrvatski reprezentativci nadaju se da Engleska četiri dana prije neće izgubiti kod Ukrajine.

STEVAN ČUPIĆ, TRENER KOŠARKAŠKOG KLUBA PROZIVKA

Stvaranje košarkaške budućnosti

Organizirani rad pod stručnim nadzorom nastavlja se i tijekom zimskog razdoblja

Razgovor vodio: Dražen Prčić

Na terenu OŠ »Sonja Marinković«

Nemanja Simović i Stevan Čupić

O dnedavno Subotica ima još jedan košarkaški klub. Zahvaljujući angažmanu nekoliko sportskih entuzijasta oformljen je KK Prozivka, trenutno najmlađi sportski kolektiv u gradu. Tijekom posljednjih ljetnih mjeseci klub je započeo s radom na otvorenim terenima, a sada se već uveliko trenira na parketima nekoliko dvorana. O tome kako sve to izgleda i kakvi su daljnji planovi porazgovarali smo s trenerom *Stevanom Čupićem*.

»Od osnivanja KK Prozivka prošlo je gotovo dva mjeseca i u tom razdoblju smo uspjeli formirati dvije natjecateljske momčadi, točnije jednu natjecateljsku i jednu prednatjecateljsku, djece starosnog uzrasta 1998./99. i 2000. godišta, koja će sudjelovati u vojvođanskim natjecanjima mlađih igračkih kategorija«, započinje Stevan Čupić priču o mladom košarkaškom klubu u kojem je angažiran na mjestu trenera.

STUDIOZNA PRIPREMA

»U želji da cijelom projektu pokretanja novoga kluba pristupimo najozbiljnije moguće, isprva smo obavili anketiranje djece po školama i darovali ih simboličnim darovima

u obliku rasporeda sati, i trebali bismo do početka listopada imati pravi uvid u to koliko je djece s prostora Prozivke zainteresirano za kontinuirano bavljenje košarkom. Također smo tijekom ljetnih ferija organizirali i školu košarke u kojoj smo uspjeli okupiti solidan broj djece, koja bi se željela baviti ovim sportom.«

POZITIVAN PRIMJER SPORTA

Organizirano bavljenje sportom pod stručnim trenerskim nadzorom predstavlja veliki plus brojnoj djeci i mladeži koja živi u ovom dijelu grada, ali i dobru priliku za pozitivno usmjeravanje prema pravim životnim vrijednostima.

»Naš klub daje mogućnost djeci da kreativno i sportski utroše višak svoje energije, umjesto da isto to čine na ulici, na kojoj ionako provode previše vremena. Osiguravanjem adekvatnih uvjeta za trening, djeca su tijekom ljetnog razdoblja mogla provoditi brojne sate na otvorenim školskim igralištima, a sada to mogu tijekom unajmljenih termina u dvoranama, koje smo uspjeli osigurati za budućje jesensko-zimsko razdoblje. Uz sve navedene uvjete, plus kvalite-

tan i stručan nadzor njihovog rada, imaju dobre preduvjete za potencijalni razvoj u budućeg dobrog košarkaša, a tko zna – možda i u buduću zvijezdu ovoga sporta. Jedno je sigurno, na ovaj način imaju izvrsnu priliku steći kvalitetne sportske radne navike, što je i glavni preduvjet za budućnost u svakom sportu.«

OŽIVLJAVANJE KOŠARKE NA PROZIVCI

»Zahvaljujući terenima u školi 'Sonja Marinković', tijekom cijelog ljeta se igrala košarka, a značajno je istaknuti kako se poslije dugo vremena počeo ponovno igrati i basket (igra na jedan koš) čak sve do kasno u noć, i košarka se, definitivno, ponovno vraća u masovnost. Odlične igre reprezentacije i osvajanje srebrne medalje na EP u Poljskoj dodatno su uvećale interes za bavljenje košarkom i mislim kako je sad pravo vrijeme za razvoj.«

PRVI SUSRETI

Rezultati započetog stručnog rada s mladim košarkašima Prozivke viđeni su već na prvim prijateljskim susretima.

»Iako službena natjecanja još nisu počela, uspjeli smo odigrati dva prijateljska susreta protiv momčadi Apatina, kod nas i gostujući kod njih, i u oba susreta smo uspjeli pobijediti. U planu je i susret u kojemu ćemo gostovati u Kikindi (starija momčad), ali bih želio naglasiti kako nam natjecateljski rezultat u prvoj godini egzistiranja uopće nije u planu. Najvažnije nam je stvoriti prave uvjete za kvalitetan rad s djecom, da ništa ne preskačemo u njihovom sportskom razvoju i u konačnici stvorimo buduće školovane košarkaše koji će vladati svim segmentima ove igre.«

NASTAVAK RADA

Temelji postavljeni tijekom ljeta predstavljaju sigurnu osnovu za nastavak rada, koji će se u zimskim uvjetima odvijati u nekoliko školskih dvorana na teritoriju Subotice.

»Uspjeli smo osigurati termine u OŠ 'Ivan Milutinović', 'Žarko Zrenjanin', 'Jovan Mikić' i zahvaljujemo ravnateljima ovih škola na pomoći, jer će nam ti sati itekako biti značajni za nastavak započetog rada s našom djecom.«

PETAK
2.10.2009.
HRT 1

05.50 - Najava programa
 05.55 - Trenutak spoznaje
 07.00 - Dobro jutro, Hrvatska
 07.05 - Vijesti
 07.10 - Dobro jutro, Hrvatska
 07.35 - Vijesti
 09.10 - Dolina sunca
 10.00 - Vijesti
 10.10 - Vijesti iz kulture
 10.15 - Hodočašće, vječna trgovina, dok. film
 11.10 - Oprah Show
 12.00 - Dnevnik
 12.30 - Oprezno s anđelom
 13.20 - McLeodove kćeri 1, serija
 14.10 - Vijesti
 14.40 - Glas domovine
 15.05 - Drugo mišljenje
 15.35 - Znanstvena petica
 16.10 - Hrvatska uživo - Vijesti
 17.00 - Hrvatska uživo
 17.45 - Iza ekrana
 18.15 - Kod Ane
 18.35 - Dolina sunca, telenovela
 19.30 - Dnevnik
 20.10 - Volcano, američki film
 21.55 - Dokumentarni film
 22.30 - Lica nacije
 23.25 - Vijesti
 23.40 - Poslovne vijesti
 23.55 - Posebni dodaci, emisija o filmu
 00.50 - Filmski maraton: Living in Peril, američki film
 02.20 - Filmski maraton: Parcele s pogledom, britansko-američki film
 03.55 - Ksena - princeza ratnica 3, serija
 04.40 - Zvezdane staze: Voyager 4, serija
 05.25 - Oprezno s anđelom, telenovela

HRT 2

06.45 - Najava programa
 06.50 - Žderonja, crtana serija
 07.10 - Silvester i Čiči, crtana serija
 07.35 - TV vrtić:
 --- - Život u obitelji
 vodenkonja: Prava glazba
 --- - Nogalo: Leti, leti
 --- - Cipelice litalice:
 Gimnastika
 --- - Priča o Tracy Beaker
 08.10 - Platno, boje, kist
 08.20 - Puni krug
 08.35 - Lagodan život Zacka i Codyja, serija za djecu
 09.00 - Na prvi pogled, serija
 09.25 - Vip Music Club

10.00 - Prijenos sjednice Hrvatskog sabora
 13.30 - Dragi John 3, humoristična serija
 13.55 - Prijatelj 5, humoristična serija
 14.15 - Ksena - princeza ratnica 3, serija
 15.00 - Kod Ane
 15.15 - TV vrtić:
 --- - Život u obitelji
 vodenkonja: Prava glazba
 --- - Nogalo: Leti, leti
 --- - Cipelice litalice:
 Gimnastika
 15.38 - Priča o Tracy Beaker
 15.50 - Puni krug
 16.05 - Izazovi: Pravi val, izraelski dokumentarni film za mlade
 16.20 - Zvezdane staze: Voyager 4, serija
 17.05 - Posebni dodaci, emisija o filmu
 18.00 - Vijesti na Drugom
 18.20 - Županijska panorama
 18.47 - Dva i pol muškarca 4, humoristična serija
 19.08 - Simpsoni 17, crtana serija
 19.30 - VIP Music Club
 20.05 - Borba za život: Djetinjstvo, dokumentarna serija
 21.00 - Vijesti na Drugom
 21.15 - Zlatne žice Slavonije - večer pjesme i vina
 22.50 - Buđenje mrtvih 7, serija
 23.45 - Buđenje mrtvih 7, serija
 00.35 - Mali nogomet, kvalifikacije za LP - reportaža
 00.55 - Kraj programa

nova

05:05 Lude 70-e, serija
 06:05 Kralj Queensa, serija
 07:10 Fifi i cvjetno društvo
 07:40 Roary, crtana serija
 07:55 Tomica i prijatelji
 08:05 Bumba, crtana serija
 08:15 Ezo TV, tarot show
 08:40 Nova lova, TV igra
 10:10 Rebelde, serija
 11:10 Otvori svoje srce, serija
 12:15 IN magazin
 13:05 Inspektor Rex, serija
 14:05 Proverjeno, informativni magazin
 15:05 Tajna bermudskog trokuta, igrani film
 17:00 Vijesti Nove TV
 17:25 Inspektor Rex, serija
 18:25 IN magazin by Bijele udovice
 19:15 Dnevnik Nove TV
 20:00 Supertalent, talent show
 21:30 Anđeli i djevice, film
 23:20 Američki predsjednik, igrani film

01:20 Zemlja tigrova, igrani film
 03:00 Ezo TV, tarot show
 04:00 Holcroftova pogodba, igrani film
 05:50 IN magazin
 06:05 Kraj programa

RTL

07.15 Pink Panther, crtana serija
 07.30 SpužvaBob Skockani
 07.55 Punom parom, kulinarski izazov
 08.20 Korak po korak, serija
 08.50 Pod istim krovom, serija
 09.40 Astro show, emisija
 11.45 Kako sam upoznao vašu majku, serija
 12.10 Dadilja, serija
 12.40 Rat u kući, serija
 13.05 Ekkluziv, magazin
 13.20 Večera za 5, lifestyle emisija
 13.45 Tajna čokolade, telenovela
 14.40 Heroji iz strasti, serija (dvije epizode)
 16.15 Korak po korak, serija
 16.40 Pod istim krovom, humoristična serija
 17.10 Kako sam upoznao vašu majku, serija
 17.35 Dadilja, serija
 18.00 Rat u kući, serija
 18.30 Vijesti
 18.55 Ekkluziv, magazin
 19.05 Večera za 5, lifestyle emisija
 19.35 Punom parom, kulinarski izazov
 20.00 Žena mačka, igrani film, avanturistički
 21.45 Desperado, igrani film, akcijski
 23.45 Vijesti
 23.55 Sahara, igrani film, ratni
 01.45 Astro Show, emisija

SUBOTA
3.10.2009.
HRT 1

06.05 - Najava programa
 06.10 - reprizni program
 06.45 - Znanstvena petica
 07.15 - Iza ekrana
 08.00 - Vijesti
 08.15 - Kinoteka - ciklus klasičnog vesterna: Noćni prijelaz, američki film
 09.40 - Skica za portret
 10.00 - Vijesti
 10.15 - Kućni ljubimci
 10.50 - Veterani mira, emisija za branitelje
 12.00 - Dnevnik
 12.30 - Oprezno s anđelom
 13.20 - Prizma, multinacionalni magazin

14.05 - Duhovni izazovi
 14.35 - Jelovnici izgubljenog vremena
 14.55 - Reporteri
 16.05 - Euromagazin
 16.40 - Vijesti
 16.55 - Kulturna baština
 17.10 - Dobro došli u Dubrovnik, dok. film
 17.45 - Svirci moji, glazbena emisija
 18.35 - U istom loncu, kulinarski show
 19.15 - LOTO 7/39
 19.30 - Dnevnik
 20.10 - Dnevnik Bridget Jones, britanski film
 21.50 - Filmski vikend X Men: X-Men, film
 23.35 - Vijesti
 23.50 - Vijesti iz kulture
 00.00 - Filmski maraton: Gradska faca, film
 01.35 - Filmski maraton: Carstvo vukova, francuski film
 02.40 - Skica za portret
 02.50 - Reporteri
 03.55 - Dobro došli u Dubrovnik, dok. film
 04.25 - Svirci moji, glazbena emisija
 05.10 - Oprezno s anđelom

HRT 2

06.50 - Najava programa
 06.55 - Suzuka: Kvalifikacijska utrka F1 za Veliku nagradu Japana
 08.15 - Vrijeme je za Disneyja: 101 dalmatinac
 08.40 - Vrijeme je za Disneyja: Legenda o Tarzanu
 09.05 - Na kraju ulice
 09.35 - Ninin kutak: Sat Ura-hura
 09.40 - Danica
 09.45 - Kokice
 10.15 - Parlaonica
 11.10 - Briljanteen
 12.00 - Vip Music Club LP
 14.00 - KS automagazin
 14.30 - 4 zida
 15.05 - Put oko svijeta kroz 80 vrtova: Južna Afrika, dokumentarna serija
 16.10 - Rukomet, LP: Fyllingen - Zagreb CO, prijenos
 17.45 - Odbojka, EP (Ž) - uključenje u prijenos polufinala
 19.25 - Garaža
 20.00 - Volim nogomet
 23.00 - Sportske vijesti
 23.15 - Dobre namjere, serija
 00.05 - Noć u kazalištu: Saloma, balet
 01.20 - Kraj programa

nova
HTR1 05.10.2009. 10:41
Svijet ljekovitog bilja, dokumentarna serija (WORLD OF MEDICINAL PLANTS)
Naslov epizode:
CRVENI GRM STIŽE U POMOĆ - ČAJ KOJI LIJEČI SVE (RED BUSH TO THE RESCUE - THE CURE-ALL TEA)
Epizoda: 2

Tek je nedavno rooibos, odnosno čaj od crvenoga busena, postao popularan izvan granica svoje domovine, Južnoafričke Republike. Već se ranije znalo da je sladak, bez kofeina i iznimno probavljiv. Ali nedav-

06:05 Ezo TV, tarot show
 07:05 Nova lova, TV igra
 08:05 Bumba, crtana serija
 08:20 Power Rangers, serija
 08:45 Superheroj Spiderman, crtana serija
 09:10 Graditelj Bob, crtana serija
 09:25 Winx, crtana serija
 09:50 Dora istražuje, crtana serija
 10:15 Lude 70 -e, serija
 11:15 U sedmom nebu, serija
 12:15 Smallville, serija
 13:15 Merlin: Potraga za svetim gralom 1, film
 15:00 Stealth: Nevidljivi ratnik, igrani film
 17:10 Vijesti
 17:20 Kod Ane, kulinarski show
 18:10 Bračne vode, serija
 18:40 Lud, zbunjen, normalan
 19:15 Dnevnik Nove TV
 20:00 Smrtonosna zona, film
 21:50 Hellboy, igrani film
 00:10 U klinču, igrani film
 02:05 Ubojstvo s nakanom, igrani film
 04:10 Nestali 2, igrani film
 05:45 Smrtonosna zona, igrani film
 07:05 Kraj programa

RTL

07.15 Heroji iz strasti, serija (dvije epizode)
 08.50 Astro Boy, crtana serija (dvije epizode)
 09.40 Ulica Sezame, serija
 10.25 Kenny, morski pas
 10.50 Ben 10, crtana serija
 11.35 Tajna čokolade
 12.30 Valovi Havaja, reality drama
 13.00 Nezgoda čarolija, film, obiteljska fantazija
 14.30 Nepodnošljivi gnjavator, film, komedija

na istraživanja pokazuju da je roibos možda prevencija od raka. Biljka od koje se dobiva čaj raste samo u jednoj regiji svijeta - potezu na rubu planina Cederberg u Južnoafričkoj Republici. U ovom jedinstvenome krajoliku crni poljoprivrednici prije nekoliko godina osnovali su zadrugu i sada uspješno proizvode kvalitetan čaj roibos.

- 16.10 Žena mačka, igrani film, avanturistički
- 18.00 Zvezde Ekstra: Posh i Becks, zabavna emisija
- 18.30 Vijesti
- 19.05 Discovery: Krstarenje, dokumentarna serija
- 20.00 Gospodar i ratnik: Druga strana svijeta, igrani film, povijesni
- 22.20 Grijeh, igrani film, kriminalistička drama
- 00.10 Desperado, igrani film
- 01.50 Sahara, igrani film, ratni

**NEDJELJA
4.10.2009.**

- 05.55 - Najava programa
- 06.00 - Jelovnici izgubljenog vremena
- 06.20 - Glas domovine
- 06.45 - Euromagazin
- 07.15 - Duhovni izazovi
- 08.00 - Vijesti
- 08.10 - Concert klasične glazbe
- 09.25 - Opera box
- 10.00 - Vijesti
- 10.20 - Lewis 3, mini-serija
- 12.00 - Dnevnik
- 12.30 - Plodovi zemlje
- 13.25 - Split: More
- 14.00 - Nedjeljom u dva
- 15.05 - Mir i dobro
- 15.40 - Vijesti
- 15.55 - Moj prijatelj Willy 3: Spašavanje, film
- 17.30 - Lijepom našom
- 18.35 - U istom loncu, kulinarski show
- 19.15 - LOTO 6/45
- 19.30 - Dnevnik
- 20.10 - Tko želi biti milijunaš?, kviz
- 21.10 - Tužni bogataš, serija
- 22.10 - Filmski vikend X Men: X2/X, američki film
- 00.25 - Vijesti

- 00.50 - Lewis 3, mini-serija
- 02.25 - Reprizni program
- 03.10 - U istom loncu, kulinarski show
- 03.50 - Lijepom našom
- 04.50 - Plodovi zemlje
- 05.40 - Split: More

- 06.20 - Najava programa
- 06.25 - Studio F1
- 06.50 - Suzuka: Formula 1 za Veliku nagradu Japana
- 08.50 - Studio F1
- 09.00 - Prijatelji
- 10.00 - Nora Fora, TV igra za djecu
- 10.35 - Biblija
- 10.45 - Marija Bistrica: Hodočašće HV i redarstvenika - prijenos hodnje i mise
- 12.35 - Divani o dukatima, dokumentarni film (2/2)
- 13.15 - Atena: Ekstremni skokovi - finale Svjetske serije, reportaža
- 13.50 - Suzuka: Formula 1 za Veliku nagradu Japana, snimka
- 14.55 - Rijeka: Mali nogomet, kvalifikacije za LP: Potpičan 98 - Araz, prijenos
- 16.15 - Magazin nogometne Lige prvaka
- 16.40 - Garaža
- 17.15 - Hokej na ledu: Medveščak - Red Bull Salzburg, prijenos
- 20.10 - HNL: Dinamo - Varteks, prijenos
- 22.10 - Sportske vijesti
- 22.20 - Dobre namjere, serija
- 23.10 - Nove avanture stare Christine 2, serija
- 23.30 - Vrijeme je za jazz
- 00.30 - Odbojka, EP (Ž) - snimka
- 01.30 - Kraj programa

- 07:05 Bumba, crtana serija
- 07:20 Power Rangers, serija
- 07:45 Superheroj Spiderman, crtana serija
- 08:10 Graditelj Bob, crtana serija
- 08:25 Winx, crtana serija
- 08:50 Dora istražuje, crtana serija
- 09:15 Kućanice iz visokog društva, serija
- 10:15 Zbogom, bivši, serija
- 11:15 Automotiv, auto-moto magazin
- 11:45 Magazin Lige prvaka
- 12:15 Novac, business magazin
- 12:45 Ulica sjećanja, serija

- 13:45 Odmor iz snova, film
- 15:35 Miss Universe, izbor ljepote
- 17:30 Vijesti
- 17:40 Supertalent, talent show
- 19:15 Dnevnik Nove TV
- 20:00 Nad lipom 35, show
- 21:00 Od klinke do komada, igrani film
- 22:50 Red Carpet, showbiz magazin
- 00:10 Trenutak istine, game show
- 01:10 Televizijska posla, serija
- 02:10 Jednom iz ljubavi, igrani film
- 03:55 Red Carpet, showbiz magazin
- 05:05 Kraj programa

- 06.25 Skrivene poruke, serija
- 06.55 Astro Boy, crtana serija (dvije epizode)
- 07.40 Ulica Sezame
- 08.25 Kenny, morskog pas
- 08.50 Ben 10, crtana serija
- 09.20 Valovi Havaja, reality drama
- 09.45 Moja 3 zida, serija
- 10.40 Najveći hrvatski misteriji, zabavni talk show
- 11.40 Odred za čistoću, dokumentarna emisija
- 12.05 Gospodar i ratnik: Druga strana svijeta, igrani film, povijesni
- 14.25 Premier liga: Arsenal - Blackburn, prijenos
- 16.30 Posljednji poljubac, igrani film, romantična komedija
- 18.30 Vijesti
- 19.05 Ekstremni, magazin
- 20.00 Život je čudo, igrani film, drama
- 22.40 CSI: Miami, serija
- 23.35 Glasnici vjetra, igrani film, ratni
- 01.50 CSI: Miami, serija

**PONEDJELJAK
5.10.2009.**

- 06.10 - Najava programa
- 06.15 - Drugo mišljenje
- 07.00 - Dobro jutro, Hrvatska
- 07.05 - Vijesti
- 07.10 - Dobro jutro, Hrvatska
- 07.35 - Vijesti
- 07.40 - Dobro jutro, Hrvatska
- 09.10 - Dolina sunca
- 10.00 - Vijesti
- 10.15 - Svijet ljekovitog bilja: Tradicionalna medicina Butana - Iscjeljenje na Himalaji, dokumentarna serija

- 10.41 - Svijet ljekovitog bilja: Crveni grm stiže u pomoć
- 11.10 - Treća dob, emisija
- 12.00 - Dnevnik
- 12.30 - Oprezno s anđelom
- 13.20 - McLeodove kćeri 1
- 14.10 - Vijesti
- 14.40 - Normalan život
- 15.35 - Mijenjam svijet
- 16.10 - Hrvatska uživo - Vijesti
- 16.20 - Hrvatska uživo
- 17.35 - Najslabija karika, kviz
- 18.15 - Kod Ane
- 18.35 - Dolina sunca
- 19.30 - Dnevnik
- 20.15 - Potrošački kod
- 20.50 - Heroji Vukovara: Dom tehnike, dok. serija
- 21.50 - Proces
- 22.30 - Otvoreno
- 23.25 - Vijesti
- 23.40 - Poslovne vijesti
- 23.45 - Vijesti iz kulture
- 23.55 - Na rubu znanosti: Amazonski šamanizam i ayahuasca
- 00.50 - Zvezdane staze: Voyager 4, serija
- 01.35 - Ksenia - princeza ratnica 3, serija
- 02.20 - Momci s Madisonsa 2, serija
- 03.05 - Skica za portret
- 03.10 - Heroji Vukovara: Dom tehnike, dok. serija
- 04.05 - Proces
- 04.35 - Potrošački kod
- 05.05 - Oprezno s anđelom

- 06.55 - Najava programa
- 07.00 - Žderonja, crtana serija
- 07.20 - Silvester i Čiči
- 07.45 - TV vrtić: -- -- - Sjajni izumi Wallacea i Gromita: Nogomat
- -- - Vitaminix: B5 vitamin
- -- - Luckaste pačje pustolovine: Patak iz leda
- 08.05 - Čarobna ploča 1 (5.)
- 08.15 - Platno, boje, kist
- 08.25 - Kratki spoj
- 08.40 - Lagodan život Zacka i Codyja, serija za djecu
- 09.05 - Na prvi pogled, serija
- 09.30 - Vip Music Club
- 10.00 - Alias 5, serija
- 10.50 - Pod slamnatim krovovima, kineski film
- 12.35 - Dokumentarni film
- 13.30 - Dragi John 3, serija
- 13.55 - Prijatelji 5, serija
- 14.15 - Ksenia - princeza ratnica 3, serija
- 15.00 - Kod Ane
- 15.20 - TV vrtić: -- -- - Sjajni izumi Wallacea i Gromita: Nogomat
- -- - Vitaminix: B5 vitamin
- -- - Luckaste pačje pustolovine: Patak iz leda
- 15.40 - Čarobna ploča 1 (5.)

- 15.50 - Brlog II.
- 16.20 - Zvezdane staze: Voyager 4, serija
- 17.05 - Na rubu znanosti: Amazonski šamanizam i ayahuasca
- 18.00 - Vijesti na Drugom
- 18.20 - Županijska panorama
- 18.47 - Dva i pol muškarca 4, humoristična serija
- 19.08 - Simpsoni 17
- 19.30 - VIP Music Club
- 21.00 - Bitange i princeze 5, humoristična serija
- 21.40 - Vijesti na Drugom
- 21.55 - Momci s Madisonsa 2, serija
- 22.45 - Hrvatski igrani film
- 00.20 - Šaptačica duhovima 2, serija
- 01.10 - Kraj programa

- 04:45 Lude 70-e, serija
- 05:45 Kralj Queensa, serija
- 06:45 Fifi i cvjetno društvo
- 07:15 Roary, crtana serija
- 07:30 Tomica i prijatelji
- 07:40 Jagodica Bobica
- 08:05 Bumba, crtana serija
- 08:15 Ezo TV, tarot show
- 08:55 Nova lova, TV igra
- 10:25 Rebelde, serija
- 11:25 Otvori svoje srce, serija
- 12:30 IN magazin
- 13:15 Inspektor Rex, serija
- 14:15 Najbolje godine, serija
- 15:15 Od klinke do komada, igrani film
- 17:00 Vijesti Nove TV
- 17:25 Inspektor Rex, serija
- 18:25 IN magazin
- 19:15 Dnevnik Nove TV
- 20:00 Najbolje godine, serija
- 21:00 Gotovčevići: Razvedeni ili zavedeni?, reality show
- 22:00 Navy CIS, serija
- 23:00 Vijesti
- 23:15 Zakon brojeva, serija
- 00:15 Seinfeld, serija
- 00:45 Život na sjeveru, serija
- 01:40 Ezo TV, tarot show
- 02:40 Kava, mlijeko i šećer, igrani film
- 04:35 Kraj programa

- 06.40 Pink Panther
- 06.55 SpužvaBob Skockani
- 07.20 Punom parom, kulinarski izazov
- 07.45 Korak po korak, serija
- 08.10 Pod istim krovom, humoristična serija
- 09.05 Astro show, emisija
- 11.10 Kako sam upoznao vašu majku, serija
- 11.35 Dadilja, serija
- 12.00 Rat u kući, serija
- 12.30 Ekstremni, magazin

13.20 Večera za 5, lifestyle emisija
 13.45 Tajna čokolade
 14.40 Heroji iz strasti, serija (dvije epizode)
 16.15 Korak po korak, humoristična serija
 16.40 Princ iz Bel-Aira, humoristična serija
 17.10 Pod istim krovom, humoristična serija
 17.35 Dadija, humoristična serija
 18.00 Rat u kući, humoristična serija
 18.30 Vijesti
 18.55 Ekkluziv, magazin
 19.05 Večera za 5, lifestyle emisija
 19.35 Punom parom, kulinarski izazov
 20.00 Delta Force, igrani film
 22.15 Protunapad, igrani film
 00.00 Vijesti
 00.10 Život je čudo, igrani film, drama
 02.45 Astro show, emisija

**UTORAK
6.10.2009.**

05.50 - Najava programa
 05.55 - Normalan život
 07.00 - Dobro jutro, Hrvatska
 07.05 - Vijesti
 07.10 - Dobro jutro, Hrvatska
 07.35 - Vijesti
 07.40 - Dobro jutro, Hrvatska
 08.35 - Vijesti
 09.10 - Dolina sunca
 10.00 - Vijesti
 10.15 - Svijet ljekovitog bilja: Kralj ljekovitog bilja - Ginseng, dokumentarna serija
 10.41 - Svijet ljekovitog bilja: Taj čudesni korov Trave s iscjeliteljskim svojstvima, dok. serija
 11.10 - Oprah Show
 12.00 - Dnevnik
 12.30 - Oprezno s anđelom
 13.20 - McLeodove kćeri 2
 14.10 - Vijesti
 14.40 - Među nama
 15.35 - Sos', kantat, toncat - emisija pučke i predajne kulture
 16.10 - Hrvatska uživo - Vijesti
 17.00 - Hrvatska uživo
 17.35 - Najslabija karika, kviz
 18.15 - Kod Ane
 18.35 - Dolina sunca
 19.30 - Dnevnik
 20.10 - Globalno sijelo
 20.50 - Zemlja - moć planeta: Oceani, dok. serija
 21.45 - Poslovni klub
 22.25 - Otvoreno
 23.20 - Vijesti
 23.35 - Poslovne vijesti

23.50 - Drugi format
 00.45 - Zvezdane staze: Voyager 4, serija
 01.30 - Ksenia - princeza ratnica 3, serija
 02.15 - Zakon i red: Odjel za žrtve 9, serija
 03.00 - Čarolija 10, serija
 04.00 - Globalno sijelo
 04.35 - Poslovni klub
 05.05 - Oprezno s anđelom

06.50 - Najava programa
 06.55 - Žderonja, crtana serija
 07.15 - Silvester i Čiči
 07.40 - TV vrtić:
 --- Danica i obitelj bijelog zeca
 --- Spektakl na livadi: Šareni dan
 --- Kajatan i plava lisica: Vodenjak
 --- Profesor Baltazar: Čudotvorni kolač
 08.10 - Navrh jezika
 08.25 - Izazovi - dokumentarni film za mlade
 08.40 - Lagodan život Zacka i Codyja, serija za djecu
 09.05 - Na prvi pogled, serija
 09.30 - Vip Music Club
 10.00 - Alias 5, serija
 10.45 - Iskupljenje jednog duha, američki film
 12.35 - Dokuteka - Branko Lentić: Zagreb bijeli grad, dokumentarni film
 13.30 - Dragi Johnie 3, serija
 13.55 - Prijatelji 5, serija
 14.15 - Ksenia - princeza ratnica 3, serija
 15.00 - Kod Ane
 15.15 - TV vrtić:
 --- Danica i obitelj bijelog zeca
 --- Spektakl na livadi: Šareni dan
 --- Kajatan i plava lisica: Vodenjak
 --- Profesor Baltazar: Čudotvorni kolač
 15.45 - Koga briga?
 16.20 - Zvezdane staze: Voyager 4, serija
 17.05 - Drugi format
 18.00 - Vijesti na Drugom
 18.20 - Županijska panorama
 18.47 - Dva i pol muškarca 4, humoristična serija
 19.08 - Simpsoni 17
 19.30 - VIP Music Club
 20.05 - Čarolija 10, serija
 21.00 - Zakon i red: Odjel za žrtve 9, serija
 21.50 - Vijesti na Drugom
 22.10 - Ali G u parlamentu, britanski film
 23.35 - Šaptačica duhovima 2, serija
 00.25 - Kraj programa

04:45 Lude 70-e, serija
 05:45 Kralj Queensa, serija
 06:45 Fifi i cvjetno društvo
 07:15 Roary, crtana serija
 07:30 Tomica i prijatelji
 07:40 Jagodica Bobica
 08:05 Bumba, crtana serija
 08:15 Ezo TV, tarot show
 08:55 Nova lova, TV igra
 10:25 Rebelde, serija
 11:25 Otvori svoje srce, serija
 12:30 IN magazin
 13:15 Inspektor Rex, serija
 14:15 Najbolje godine, serija
 15:15 Specijalni agent, film
 17:00 Vijesti Nove TV
 17:25 Naša mala klinika, serija
 18:25 IN magazin
 19:15 Dnevnik Nove TV
 20:00 Najbolje godine, serija
 21:00 Bojnik Payne, film
 22:50 Vijesti
 23:05 Zakon brojeva, serija
 00:05 Seinfeld, serija
 00:35 Život na sjeveru, serija
 01:30 Ezo TV, tarot show
 02:30 Sjeme smrti, igrani film
 04:05 IN magazin
 04:45 Kraj programa

07.15 Pink Panther
 07.30 SpužvaBob Skockani
 07.55 Punom parom, kulinarski izazov
 08.20 Korak po korak, serija
 08.50 Princ iz Bel-Aira, serija
 09.40 Astro show, emisija
 11.45 Pod istim krovom, serija
 12.10 Dadija, serija
 12.40 Rat u kući, serija
 13.05 Ekkluziv, magazin
 13.20 Večera za 5, lifestyle emisija
 13.45 Tajna čokolade
 14.40 Heroji iz strasti, serija (dvije epizode)
 16.15 Korak po korak, serija
 16.40 Princ iz Bel-Aira, serija
 17.10 Pod istim krovom, humoristična serija
 17.35 Dadija, serija
 18.00 Rat u kući, serija
 18.30 Vijesti
 18.55 Ekkluziv, magazin
 19.05 Večera za 5, lifestyle emisija
 19.35 Punom parom, kulinarski izazov
 20.00 Najveći hrvatski misteriji, zabavni talk show
 20.55 Plavuša s Harvarda, igrani film, komedija
 22.35 Chuck, akcijska serija
 23.35 Vijesti
 23.50 Delta Force, film, akcijski
 01.55 Astro show, emisija

**SRIJEDA
7.10.2009.**

05.50 - Najava programa
 05.55 - Među nama
 07.00 - Dobro jutro, Hrvatska
 07.05 - Vijesti
 07.10 - Dobro jutro, Hrvatska
 09.10 - Dolina sunca
 10.00 - Vijesti
 10.15 - Svijet ljekovitog bilja: Indonezijski recepti - Čudesni vrt ljekovitog bilja u Jakarti, dokumentarna serija
 10.41 - Megagradovi: New York, dok. serija
 11.10 - Oprah Show
 12.00 - Dnevnik
 12.30 - Oprezno s anđelom
 13.20 - McLeodove kćeri 2
 14.10 - Vijesti
 14.40 - Riječ i život: Zašto je u Hrvatskoj starost teška?, religijski program
 15.35 - Eko zona
 16.10 - Hrvatska uživo - Vijesti
 16.20 - Hrvatska uživo
 17.30 - Najslabija karika, kviz
 18.10 - Kod Ane
 18.30 - Dolina sunca
 19.15 - LOTO 7/39
 19.30 - Dnevnik
 20.10 - Red letenja, film
 21.50 - Paralele
 22.30 - Otvoreno
 23.25 - Vijesti
 23.40 - Poslovne vijesti
 23.55 - e-Hrvatska
 00.30 - Znanstvene vijesti
 00.50 - Zvezdane staze: Voyager 4, serija
 01.35 - Ksenia - princeza ratnica 3, serija
 02.20 - Velemajstor 2, serija
 03.05 - Skica za portret
 03.15 - Reprizni program
 04.05 - Paralele
 04.35 - Eko zona
 05.05 - Oprezno s anđelom

06.50 - Najava programa
 06.55 - Žderonja, crtana serija
 07.15 - Silvester i Čiči
 07.40 - TV vrtić:
 --- Ninin kutak: Mozaik na kamenu
 --- Vitaminix: B6 vitamin
 --- Mali crveni traktor: Zlatni kup
 08.05 - Čarobna ploča 1 (6.)
 08.15 - Glazbeceda: Zemlja
 08.25 - Pročitani
 08.35 - Lagodan život Zacka i Codyja, serija za djecu
 09.00 - Na prvi pogled, serija
 09.25 - Vip Music Club

10.00 - Alias 5, serija
 10.45 - Veliki uspjesi hrvatskog sporta - rukomet, polufinale OI 2004.: Hrvatska - Mađarska
 13.15 - Dragi Johnie 3, serija
 13.40 - Prijatelji 5, serija
 14.00 - Ksenia - princeza ratnica 3, serija
 14.45 - Kod Ane
 15.00 - TV vrtić:
 --- Ninin kutak: Mozaik na kamenu
 --- Vitaminix: B6 vitamin
 --- Mali crveni traktor: Zlatni kup
 15.20 - Čarobna ploča 1 (6.)
 15.30 - Koga briga?
 16.05 - Zvezdane staze: Voyager 4, serija
 16.50 - e-Hrvatska
 17.25 - Znanstvene vijesti
 17.45 - Rukomet, LP - emisija
 18.00 - Rukomet, LP: Zagreb CO - Alingsas, prijenos
 19.30 - Rukomet, LP - emisija
 19.45 - VIP Music Club
 20.20 - Jozo Kljaković, dokumentarni film
 22.00 - Vijesti na Drugom
 22.15 - Velemajstor 2, serija
 23.05 - Ciklus azijskog filma: Izbori 2, hongkonški film
 00.35 - Šaptačica duhovima 2, serija
 01.25 - Kraj programa

04:45 Lude 70-e, serija
 05:45 Kralj Queensa, serija
 06:45 Fifi i cvjetno društvo
 07:15 Roary, crtana serija
 07:30 Tomica i prijatelji
 07:40 Jagodica Bobica
 08:05 Bumba, crtana serija
 08:15 Ezo TV, tarot show
 08:45 Nova lova, TV igra
 10:15 Rebelde, serija
 11:15 Otvori svoje srce, serija
 12:20 IN magazin
 13:05 Naša mala klinika, serija
 14:05 Najbolje godine, serija
 15:05 Bojnik Payne, film
 17:00 Vijesti Nove TV
 17:25 Naša mala klinika, serija
 18:25 IN magazin
 19:15 Dnevnik Nove TV
 20:00 Najbolje godine, serija
 21:00 Lud, zbunjen, normalan
 21:30 Bračne vode, serija
 22:00 Gotovčevi: Razvedeni ili zavedeni?, reality show
 23:00 Vijesti
 23:15 Zakon brojeva, serija
 00:15 Seinfeld, serija
 00:45 Život na sjeveru, serija
 01:40 Ezo TV, tarot show
 02:40 Telefonski poziv, film
 04:15 IN magazin
 04:45 Kraj programa

07.15 Pink Panther
07.30 SpužvaBob Skockani
07.55 Punom parom
08.20 Korak po korak, serija
08.50 Princ iz Bel-Aira, serija
09.40 Astro show, emisija
11.45 Pod istim krovom, serija
12.10 Dadija, serija
12.40 Rat u kući, serija
13.05 Exkluziv, magazin
13.20 Večera za 5, lifestyle emisija
13.45 Tajna čokolade
14.40 Heroji iz strasti, serija (dvije epizode)
16.15 Korak po korak, serija
16.40 Princ iz Bel-Aira, serija
17.10 Pod istim krovom, serija
17.35 Dadija, serija
18.00 Rat u kući, serija
18.30 Vijesti
18.55 Exkluziv, magazin
19.05 Večera za 5, lifestyle emisija
19.35 Punom parom, kulinarski izazov
20.00 CSI, serija
20.50 CSI: NY, serija
21.40 Kost, serija
22.30 Stvorenja, znanstveno-fantastična serija
23.30 Vijesti
23.40 CSI, serija
00.25 Chuck, akcijska serija
01.10 Astro show, emisija

**ČETVRTAK
8.10.2009.**

05.50 - Najava programa
05.55 - Riječ i život, religijski program
07.00 - Dobro jutro, Hrvatska
07.05 - Vijesti
07.10 - Dobro jutro, Hrvatska
09.10 - Dolina sunca
10.00 - Vijesti
10.15 - Megagradovi: Kairo, dokumentarna serija
10.41 - Megagradovi: Šangaj, dokumentarna serija
12.00 - Dnevnik
12.30 - Oprezno s anđelom
13.20 - McLeodove kćeri 2
14.10 - Vijesti
14.40 - Trenutak spoznaje
15.35 - Domaći dokumentarni film
16.10 - Hrvatska uživo - Vijesti
17.00 - Hrvatska uživo
17.35 - Najslabija karika, kviz
18.15 - Kod Ane
18.35 - Dolina sunca
19.30 - Dnevnik
20.10 - Tko želi biti milijunaš?, kviz
21.10 - Dossier.hr
22.00 - Pola ure kulture
22.35 - Otvoreno
23.30 - Vijesti
23.45 - Poslovne vijesti
02.25 - Bez traga 5, serija
03.10 - Skica za portret
03.25 - Domaći dokumentarni film
03.55 - Dossier.hr
04.40 - Pola ure kulture
05.05 - Oprezno s anđelom

06.45 - Najava programa
06.50 - Žderonja, crtana serija

07.10 - Silvester i Čiči
07.35 - TV vrtić:
--- - Danica i rak samac
--- - Profesor Baltazar: Vjetrenjača
--- - Zeko Peko: Traži se novi posilni
07.58 - Priča o Tracy Beaker
08.10 - Mogu ja!
08.25 - Iznad crte
08.40 - Lagodan život Zacka i Codyja, serija za djecu
09.05 - Na prvi pogled, serija
09.30 - Vip Music Club
10.00 - Alias 5, serija
10.45 - Veliki uspjesi hrvatskog sporta - veslanje, olimpijske i svjetske medalje
12.15 - Princ Valijant, film
13.50 - Ekspres pukovnika Von Ryana, film
15.45 - Kod Ane
16.00 - Sinovi Katie Elder, američki film
18.00 - Vijesti na Drugom
18.20 - Županijska panorama
18.47 - Dva i pol muškarca 4, humoristična serija
19.08 - Simpsoni 17
19.30 - VIP Music Club
20.05 - Dokumentarni film
20.40 - Vrač, američki film
22.25 - Vijesti na Drugom
22.40 - Bez traga 5, serija
23.30 - Vip Music Club LP
01.30 - Kraj programa

04.45 Lude 70-e, serija
05.45 Kralj Queensa, serija
06.45 Fifi i cvjetno društvo, crtana serija

07.15 Roary, crtana serija
07.30 Tomica i prijatelji, crtana serija
07.40 Jagodica Bobica, crtana serija
08.05 Bumba, crtana serija
08.15 Ezo TV, tarot show
08.55 Nova lova, TV igra
10.25 Rebelde, serija
11.25 Otvori svoje srce, serija
12.30 IN magazin
13.15 Naša mala klinika, serija
14.15 Najbolje godine, serija
15.15 Braća Daltoni, film
17.00 Vijesti Nove TV
17.25 Naša mala klinika, serija
18.25 IN magazin
19.15 Dnevnik Nove TV
20.00 Najbolje godine, serija
21.00 Trenutak istine, game show
22.00 Provjereno, informativni magazin
23.00 Vijesti
23.15 Zakon brojeva, serija
00.15 Seinfeld, serija
00.45 Život na sjeveru, serija
01.40 Ezo TV, tarot show
02.40 Gdje je istina, film
04.10 IN magazin
04.45 Kraj programa

07.15 Pink Panther, crtana serija
07.30 SpužvaBob Skockani, crtana serija
07.55 Punom parom, kulinarski izazov
08.20 Korak po korak, humoristična serija
08.50 Princ iz Bel-Aira, humoristična serija

09.40 Astro show, emisija
11.45 Pod istim krovom, humoristična serija
12.10 Dadija, humoristična serija
12.40 Rat u kući, humoristična serija
13.05 Exkluziv, magazin
13.20 Večera za 5, lifestyle emisija
13.45 Tajna čokolade, telenovela
14.40 Heroji iz strasti, serija (dvije epizode)
16.15 Korak po korak, humoristična serija
16.40 Princ iz Bel-Aira, humoristična serija
17.10 Pod istim krovom, humoristična serija
17.35 Dadija, humoristična serija
18.00 Rat u kući, humoristična serija
18.30 Vijesti
18.55 Exkluziv, magazin
19.05 Večera za 5, lifestyle emisija
19.35 Punom parom, kulinarski izazov
20.00 Moja 3 zida, humoristična serija
20.55 Uvod u anatomiju, dramska serija
21.50 Kućanice, dramska serija (dvije epizode)
23.40 Vijesti
23.50 CSI: NY, kriminalistička serija
00.35 Kost, kriminalistička serija
01.20 Stvorenja, znanstveno-fantastična serija
02.05 Astro show, emisija

GLAS DOMOVINE

Emisija o životu Hrvata izvan domovine pod nazivom »Glas domovine«, emitira se na HRT1 petkom od 14,40 sati.

KRONIKA

Polusatna televizijska emisija na hrvatskom jeziku »Kronika« emitira se na subotičkoj TV K23 nedjeljom 13 sati, i na somborskoj TV Spektr, također nedjeljom u 13 sati.

»TV Hrvatska riječ« nedjeljom od 12,30 na YU ECO televiziji

Polusatna emisija »TV Hrvatska riječ«, u produkciji NIU »Hrvatska riječ«, emitira se svake nedjelje od 12 i 30 sati na kanalu RTV YU ECO. U »Hrvatskoj riječi« bilježimo i tumačimo događaje važne za život hrvatske nacionalne manjine u Vojvodini, predstavljamo ljude, njihove poslove i običaje. Podsjećamo na povijest, ali govorimo i o budućnosti ove zajednice. Radijska emisija »Hrvatska riječ« emitira se na valovima Radio Sombora, nedjeljom od 17 do 18 sati.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku »Zvuci bačke ravnice« emitira se četvrtkom u 19 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

PRIZMA

Emisija na hrvatskom jeziku »Prizma« emitira se svake druge subote u 16,30 na RTV2 a repriza utorkom u 12,10 sati. E-mail emisije je: prizma@rtv.co.yu

PROGRAM NA HRVATSKOM JEZIKU RADIO SUBOTICE

SHEMA ZA RADNE DANE: 18,00 - 19,00

• Najava programa • Večernji dnevnik • Agencijske vijesti iz zemlje • Agencijske vijesti iz RH • Kronologija • Dogodilo se na današnji dan • Jezični savjetnik 'Govorimo hrvatski'

19,00 - 19,30

• Poetski predah • 'Popularne melodije' - zabavna glazba (ponedjeljkom) • 'Na valovima hrvatske glazbene tradicije' - narodna glazba (utorkom) • 'Veliki majstori glazbe' - ozbiljna glazba (srijedom) • 'Rock vremeplov' (četvrtkom) • 'Minute za jazz' (petkom)

19,30 - 20,00

• 'Europski magazin' - magazin Radija Deutsche Welle (ponedjeljkom) • 'Kulturna povijest' (utorkom) • 'Putokazi' (srijedom) • 'Iz hrvatske književne baštine' (četvrtkom) • 'Tjedni vodič' (petkom)

20,00 - 20,30

• »Razgovor s povodom« (ponedjeljkom) • »DW Aktualno« - regionalni magazin Radija Deutsche Welle (utorkom) • »Otvoreni studio« (srijedom) • »Kultur café« - magazin iz kulture Radija Deutsche Welle (četvrtkom) • »Vodič za moderna vremena«

- emisija Hrvatskoga radija (petkom)

20,30 - 21,00

• Narodna glazba • Blic vijesti i odjava programa

SHEMA ZA DANE VIKENDA: Subota

• 18,00 Najava programa, Vijesti dana, Vojvodanski tjedan, Kronologija, zabavna glazba • 18,30 'Deutsch - warum nicht?' - tečaj njemačkog jezika Radija Deutsche Welle • 19,00 'Vjerska emisija', duhovna glazba • 20,00 'Stazama agrara', narodna glazba • 20,55 Odjava programa

Nedjelja

• 18,00 Najava programa, Vijesti dana • 18,10 Nedjeljni mozaik (kronologija, zanimljivosti, zabavna glazba) • 18,30 'Deutsch - warum nicht?' - tečaj njemačkog jezika Radija Deutsche Welle • 19,30 »Putnici kroz vrijeme« - emisija za djecu Hrvatskoga radija • 20,00 'Ljudi nizine' - talk show Bele Franciskovića • 20,30 Narodna glazba • 20,55 Odjava programa

104, 4 Mhz

KRIŽALJKA

www.kviskoteka.hr

	NARAVNO, DAKAKO	SAVEZNA AMERICKA DRŽAVA (GL. GRAD: COLUMBUS)	KOVAČKO PUHALO	POVIK U KORIDI	FILM DALIBORA MATANICA	IVOV ŠUMARAK	PREMAZ NA ČEMU	LJEČNIČKE "SLUŠALICE" (MNOŽ.)	POSUŽNIK U GOLFU (CADDY, CADDIE)	"INTERNATIONAL TELEVISION"	ŠARAN ILI SOM	TURSKA SABLAST	ULTRAMARATONAC OPAČAK
RAT ZA NEOVISNOST HRVATSKE													
ČESTO MJESTO OZLJEDE NOGOMETASA													
POLARNI MEDVJED													
"OBJECT-ORIENTED ELEMENT"				GOVORITI IKAVSKI GLUMICA KISIĆ						ETELA OD MILA (ETA) TLAKOM JER METEOROLOGA			
RIMSKA TISUĆA		PRAOTAC HAMITA IZJAVE NA POLICIJI				ZOJA ODAK POK. GLUMICA BORTOLAZZI			BIVŠI AUTOZNAK BRČKOG ŠTUCAJ PIJANCA			JAPAN TALIJANSKI PISAC (NAŠI PREČ)	
ENVER IDRIZI			SMO... SU VRTULJAK U BOSNI			PJEVAČICA TWAIN PORAVNATI, IZRAVNATI							
PRIREDILA REDAKCIJA ENIGMATSKOG TJEDNIKA "KVISKOTEKE"	GLOBALNI ORUŽANI SUKOB NPR. GALENIT												ŠTO U KAJKAVACA
GLINA S HIDROKSIDOM ŽELJEZA					ZALET KOŠARKAŠA S LOPTOM RIMSKI BREŽULJAK								
LATICA (PJESN.)				NOGOMETAS STAM ŠIPAK, MOGRANJ					GLUMICA ELEGVIĆ JAK STRES				
KRONIČNI ATROFIČNI RINITIS					DEKATLON ILI HEPATLON BODUL S IŽA								
BODUL S VISA							TATA, RODITELJ PRINOS, UROD						UBIJENI BEATLE JOHN
NORVEŠKA		MREŽASTA ZAGONETKA TESLINI INICIJALI										IME GLUMICA PACINA ČUVAR MAGARACA	
IME KURNIKOVE				GLUMICA WINSLET PRODUKT ISPRAVNJA					ULOGE MUSLI-MANSKI DUHOVNIK				
... DOBRE NADE			ISPUNJAVATI, POPUNJAVATI BILJNA TEKUĆINA							"SWITCHED VIRTUAL NETWORK" RIJEČNI OTOCI			
URUGVAJ		MJESTO NA DUGOM OTOKU "VLASNIK"					PASTA ZA OBUČU ENRICO CARUSO						
VLADARSKA PALAČA					IZNENADA, ODJEDNOM "RADIJUS"								
SINJSKI VITEZ						GLUMICA DIAZ							

RJEŠENJE KRIŽALJKE: domovinski rat, ahilova tetiva, bijeli medvjed, ooc, ikali, eil, m, ham, zo, bč, j, ai, ste, shania, svjetski rat, okra, trokorak, lat, jaap, milo, ozena, višebaj, višanin, višanin, oiač, n, križaljka, al, ana, kate, role, r, puniti, svu, u, sal, imatin, dvor, nenadano, alkar, cameron.